

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

Rysk politisk retorik

En deskriptiv lingvistisk analys av fyra politiska tal
framförda av Vladimir Putin och Vladimir Zjirinovskij

Karl Khaldun Robbjens

Kurs: Ryska Kandidatuppsats (RY 1590) HT 2009 VT 2010
Handledare: Nadezjda Zorikhina Nilsson

Sammandrag

Målet med uppsatsen har varit att analysera tal av de framstående ryska politikerna Putin och Zjirinovskij. Det är en deskriptiv uppsats som observerar och analyserar de lexikala, syntaktiska, stilistiska och pragmatiska aspekterna hos dessa två politikernas tal, med särskild hänsyn till det persuasiva, bedrägliga och manipulativa. En stor del av detta har varit att titta på de retoriska grepp de använder sig av, och klassificera dem. I andra kapitlet tar jag upp materialval och metod, med en kort redogörelse för grunderna till valen. Sedan gör jag en kortfattad genomgång av västvärldens retorik, fram till idag och visar på vart inom detta breda fält den politisk retorik i detta arbete skall infogas. Därefter redogör jag för några av de grundläggande idéer som retoriken bygger på, vilka syftar till att ge läsaren en viss insikt och förståelse när jag sedan uppvisar de mer specifika teorier, som handplockats och applicerats på talen. För den nästkommande analysdelen har fyra tal valts ut. I slutsatsdelen visar jag på skillnader och likheter de båda politikernas retorik emellan. I slutändan visar jag på att både Putin och Zhirinovskij använder sig av en uppsjö av olika retoriska grepp, och i mångt och mycket följer de riktlinjer och strategier som satts upp av retorikens anförare. Framförandena är mycket skickligt och noggrant utformade, nästintill inget har lämnats åt slumpen.

Sammandrag	2
1.1 Syfte och frågeställning	6
2 Material och metod	7
2.1 Urval av tal	7
2.2 Metod	8
2.2.1 Deskriptiv analys	8
2.2.2 Avgränsningar	8
3 Retoriken igår och idag	9
3.1 Från antiken fram till modern tid	9
3.2 1900-talets politiska retorik	10
3.3 Politisk lingvistik från slutet av 1900-talet till idag	10
4 Att analysera tal	11
4.1 Om olika sätt att analysera text	12
4.2 Innehållsanalys	14
4.3 Några grundläggande retoriska begrepp	14
4.3.1 Att övertyga, Ethos – Logos – Pathos	14
4.3.2 Att förbereda tal	15
4.3.3 Dispositio	15
4.3.4 Retoriska grepp och strategier	17
4.4 Klassificering av talen	21
5 Analys	22
5.1 Inledning Putin	22
5.1.1 Putins retoriska kännetecken	23
5.1.2 Putins framförande om korruption från presidentrådets session	25
5.1.3 Putins framförande på säkerhetskonferens i München	28
5.2 Inledning Zjirinovskij	40
5.2.1 Zjirinovskijs retoriska kännetecken	40
5.2.2 Zjirinovskijs framförande i statsduman som utländsk agent	41
5.2.3 Zjirinovskijs framförande i statsduman om immaterialrätt	45
6 Slutsatser och diskussion	48
7 Källor	50

8 Bilagor	52
Bilaga A – Fallasier, ett schema	53
Bilaga B – De fyra talen.....	54
Bilaga C – Bilder	81

1 Inledning

Retorik är ingen ny vetenskap, utan har sedan antiken använts för att påverka och övertyga. I Europas historia har retoriken haft en framträdande roll i offentlig åsiktsbildning, politiska valmöten och i rätten. Sigrell (2001, s. 30) menar att studier i retorik och argumentationsanalys hittar sitt syfte i en fungerande demokrati, och att de har en stor samhällsnytta. I en demokrati har medborgarna åsikter som sedan manifesteras i val som i sin tur påverkar samhället. På individnivå är det därför av yttersta vikt att ha en förståelse för hur vi blir påverkade till att ta dessa personliga ställningstaganden, och den förståelsen nås bäst genom att tillskansa sig färdigheter i argumentationsanalys. Den antike retorikern Isokrates¹ förklarar i en kort mening vikten av goda kunskaper i retorik: ”The ability to speak well and think well go hand in hand, and it is style that links the two” (citat ur Sigrell 2001, s. 44).

Retoriken tillämpas dock idag på ett mycket vidare område än vad som var fallet under antiken. Medan den klassiska retoriken tränade unga män till att bli effektiva övertalare i offentliga forum och institutioner såsom rättsalar och församlingar, så undersöker man inom området för dagens retorik allt som innefattas av mänsklig kommunikation. Retorikerna har studerat diskurser för bland annat områden som naturvetenskap och samhällsvetenskap, konst, religion, media, litteratur och historia, för att inte nämna de för retoriken typiska områdena juridik och politik (en.wikipedia.org/wiki/Rhetorics, 2010-04-28).

Jag var personligen intresserad av just rysk politik och närmare bestämt av hur politiska budskap framförs i Ryssland, med vilka hjälpmedel. När jag bestämt mig för ämnet gällde det att hitta material att analysera. Valet föll på de två starka politiska personligheterna Vladimir Vladimirovitj Putin och Vladimir Volfovitj Zjirinovskij. De två har under lång tid synts och hörts flitigt i västliga medier, för att då inte tala om i ryska medier där de framträder mycket ofta, i Putins fall dagligen. De har båda spelat ytterst väsentliga roller för rysk politik och därmed påverkat skeden som inte bara förhåller sig inom Rysslands gränser. Men detta till trots, så ter sig rysk politik och politisk debatt för gemene svensk som ganska dunkel. Vad vet vi egentligen om vad som uttalas av ryska politiker i Kreml? Hur förstår och tolkar vi det? Hur stor roll spelar vår uppfattning av dagens Ryssland och dess sentida historia för våra föreställningar om situationen idag?

Sovjetunionens sammanbrott har inneburit en omställning från kommunism till kapitalism och från ett auktoritärt styre till ett styre med vissa demokratiska inslag². Vilka återverkningar detta fått på språket finns det mycket skrivet om och jag kommer inte gå in djupare på det, så det är upp till läsaren själv att bilda sig en uppfattning om hur omständigheterna i dagens Ryssland skulle kunna återspeglas i talen. Men tillåt mig att ta upp endast *ett* exempel på den typ av information som skulle tjäna till att bättre sätta den ryska retoriska stilen i dess sammanhang. Tatjana Tolstaja (Lipovetskij et. al., 2006, s. 9) beskriver hon de mycket skarpa kontraster som länge har rått i Ryssland. Kontrasterna består i förekomsten av en mycket högtstående kultur, och samtidigt en avsaknad av de mest grundläggande fundament på vilka samhällen vilar, såsom respekt för mänskligt liv, privatliv och individuella friheter.

En annan strömning är att språkbruket i politiska tal i dagens Ryssland anses vara mer rikt på variation än under föregående perioder i dess historia, och att det har blivit svårare att klassificera dem (Danilina, 2005, s. 4). Skarpa kontraster och rikligt med variation alltså. Rysk politisk retorik må vara komplicerad, men ack så spännande!

¹ Isocrates (436–338 f.Kr.) var en av de attiska talarna i antikens Grekland, och en av de mest ansedda retorikerna på sin tid.

² För vidare läsning se: en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Russia#Putin_administration (2010-04-28)

1.1 Syfte och frågeställning

Syfte med denna uppsats är att analysera muntliga framträdanden av Putin och Zjirinovskij, det rör sig alltså om en analys av politisk diskurs. Denna uppsats betraktar talen ur deskriptiv synvinkel. Jag har tagit särskild hänsyn till det persuasiva, vilseledande och manipulativa i språkvalen. Jag har dessutom eftersträvat att göra undersökningen synkroniskt, därmed har jag valt ut tal som framförts mellan åren 2003-2007, vilket jag anser är ett tillräckligt begränsat tidsförlopp i förhållande till hur länge de båda politikerna i fråga har varit verksamma. Talen har vidare valts ut med hänsyn till intressant innehåll eller tema. Med detta sagt så hoppas jag det framgår tydligt, att avsikten har alltså inte varit att analysera förändringar i Putin och Zjirinovskijs tal över tiden. Däremot bör den som är politiskt intresserad i allmänhet, och intresserad av Ryssland i synnerhet, kunna skönja möjliga förändringar och anpassningar av retorisk stil i förhållande till det geopolitiska läget och strömningar i det ryska samhället. Aspekterna är självklart både intressanta och relevanta, men är mycket svåra att uppmäta, särskilt inom ramen för detta arbete. Det är alltså inte syftet, utan bara en liten extra bonus för den som är insatt nog att se sambanden. Syftet för denna uppsats är att analysera 4 politiska tal ur retorisk synvinkel och det uppnås genom att klargöra följande frågor:

- Hur ser politiska framförandens struktur ut?
- Vilka retoriska grepp har Putin och Zjirinovskij valt att använda?

2 Material och metod

2.1 Urval av tal

Fyra tal har valts ut för att behandlas, och de har analyserats i nedanstående ordning, efter datum för framförandet kommer en indikator på hur många ord, d.v.s. hur stor del av talen som analyserats, och sedan det totala antalet ord:

1. Putins tal om korruption från presidentrådets session, 2004.01.12 (898/898)
2. Putins tal från säkerhetskonferensen i München, 2007.02.10 (1436/3242)
3. Zjirinovskijs tal i statsduman som utländsk agent³, 2003.09.19 (1657/1657)
4. Zjirinovskijs tal i statsduman om immaterialrätt, 2006.09.20 (1400/1400)

Det första talet framfördes av Putin i presidentrådet⁴ som är ett konsultativt organ mellan presidenten och en mindre grupp ryska topp tjänstemän. Organet sammanträder 4 ggr per år och vid sessionerna behandlas de viktigaste problemen i nationen. Det andra talet kallas för München-talet och det är ett internationellt uppmärksammat tal från den anrika årliga konferensen i München för internationell säkerhetspolitik⁵. Talet är ett av få liknande tal av Putin på utländsk mark.

De två talen av Zjirinovskij framfördes i den Ryska Statsduman⁶ eller Gosduman, som det kallas i kortform, vilket är Rysslands parlament eller motsvarigheten till vår riksdag. Där sitter 450 så kallade *deputater*, eller parlamentsledamöter.

Det första från 2003 är ett minst sagt makabert tal där Zjirinovskij i skydd av rollen som representant för en utländsk underrättelsetjänst börjar agitera publiken hämningslöst. Talet har fått mycket uppmärksamhet på internet, antagligen för sin originalitet och grova stil. Vid sökning på Google efter orden «*Жириновский инностранного шпиона*», påträffades 8210 sökresultat (2010.02.02), vilket visar på intresset för talet. Det andra talet behandlar ämnet immaterialrätt och det får för Zjirinovskij räknas som ett mer eller mindre vanligt tal, även om det framförs i hans sedvanligt burdusa stil.

³ Talet har kommit att kallas «Речь иностранного шпиона Жириновского» ”Zjirinovskijs tal som utländsk agent”, då Zjirinovskij framförde i princip hela talet spelande rollen som representant för en utländsk säkerhetsorganisation.

⁴ *Государственный совет Российской Федерации (Госсовет)*, (http://ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_совет_Российской_Федерации) (2010-04-28)

⁵ *Münchner Konferenz für Sicherheitspolitik*, hålls i början av februari varje år på Hotel Bayerischer Hof i München, Tyskland. (de.wikipedia.org/wiki/Münchner_Sicherheitskonferenz) (2010-04-28)

⁶ Det fulla namnet är *Государственная Дума Федерального Собрания Российской Федерации*. För mer se www.duma.gov.ru. Där det finns ett arkiv över Dumans sammanträden sedan januari 2002.

2.2 Metod

2.2.1 Deskriptiv analys

Forskare i politisk diskurs använder sig av två olika tillvägagångssätt vid analys av tal, det deskriptiva och det kritiska. Den deskriptiva analysen tar sig till uttryck genom observation och analys av bl.a. syntax och ordval. Enligt Pöppel (2007, s. 41) försöker man utifrån detta sedan visa på talarens avsikter med avseende på övertalning, bedräglighet och manipulation. Det är även vad jag avsett att göra med denna kandidatuppsats. Först och främst är det en kvalitativ undersökning som svarar på frågan om vilka ordval som använts.

Dessutom är den deskriptiva analysen i detta arbete kombinerad med innehållsanalys. Det vill säga att jag går igenom talens innehåll och kommenterar intressanta element och försöker fastslå avsikter hos avsändaren, där så är möjligt. Jag gör dessutom en viss argumentationsanalys, jag tittar dvs om argumenten är korrekta ur ren logisk synvinkel.

2.2.2 Avgränsningar

När man analyserar retoriska drag hos enstaka individer, så måste man ta hänsyn till var och ens språkliga stil. Ett exempel på problematik som kan uppstå framgår av Krongaus (2001) i hans recension av en avhandling om maktens språk av Stadler (1997). Krongaus tar upp hur Stadler har porträtterat Zjirinovskijs politiska tal. Krongaus påpekar att när det gäller Zjirinovskij räcker det inte med standardteorier för att på ett rättmätigt sätt analysera hans tal. Analysen bör inte baseras på enskilda fraser utan på framförandena i sin helhet.

För att kunna genomföra analysen enligt föregående avsnitt har jag behandlat de transkriberade texterna av tal, som framförts muntligt vid ett tillfälle, och har därför lagt vikt på teorier som behandlar retoriken i textform.

Vid analys av de muntliga framträdandena skulle de utvalda teorierna skilja sig något, och även ta det fysiska framförandet i beaktning. Enligt den klassiska antikens retoriska uppställning talar man om fem grundbalkar: *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* och *pronunciatio*⁷. Allt som i teorin behandlar talens fysiska framförande, det som i antiken benämndes som *pronunciatio*, var enligt Aristoteles⁸ av största vikt. Historien om den minst sagt rigorösa träning den antika talaren Demostenes⁹ lät sig undergå har undgått få. Demosthenes lade mycket stort fokus på *memoria* och *pronunciatio*. Eftersom talen analyseras skriftligt så kommer de tre rubrikerna *inventio*, *memoria* och *pronunciatio* att förbises. En stor del av detta arbete har istället tillägnats *dispositio*; talets uppställning eller organisering. Men det är delen om *elocutio*; bemästrande av talets stilistiska element, som ger de mest väsentliga begreppen för analys.

⁷ Ibland är de sex balkar, för mer om dessa, och för dessa begrepps korrekta svenska motsvarigheter; se avsnitt 4.3.2.

⁸ Aristoteles (384–322 f.Kr.) var en grekisk antik filosof. Han var student till Platon och blev sedan lärare till Alexander av Makedonien. Han är en av de viktigaste grundarna av västerländskt tänkande.

⁹ Demosthenes (384–322 f.Kr.) var en framstående grekisk statsman och orator i det antika Aten. Han tränade upp sin publika talförmåga bl.a. genom att tala med stenar i munnen, och genom att försöka överrösta havet.

I och med dagens möjligheter med internet så vore det fullt möjligt att välja ut tal som finns att tillgå i videoform genom olika hemsidor och analysera talen också med hänsyn visuella faktorer, alltså *actio*, och röstläge. Även om det skulle vara ytterst intressant och säkerligen inneha stort underhållningsvärde, så passar det tyvärr inte inom ramen för detta arbete med hänsyn till begränsningar i tid och materialets omfattning. *Inventio* kommer inte heller att behandlas nämnvärt.¹⁰

3 Retoriken igår och idag

I detta kapitel har jag för avsikt att ge läsaren en kort och förhoppningsvis intressant överblick av de historiska skeden under vilken retoriken tagit form och utvecklats. Retorikens tidigaste ursprung är något diffust då dess utövande var muntligt och det finns liten dokumentation. Min historiebeteckning tar avstamp i den västra hemisfärens antika Grekland. Mycket koncist kommer jag efterhand fram till våra dagars retorik, varvid jag söker reda ut och med mer exakthet placera den politiska retorik som behandlas i detta arbete.

3.1 Från antiken fram till modern tid

Aristoteles definierade retoriken som konsten att i varje situation finna det som är bäst lämpat att övertyga (Retoriken 1355b, 26-27). Det gäller alltså att hitta och välja de uttryck som är bäst lämpade att användas i detta syfte med hänsyn till effekten på mottagaren.

Sigrell beskriver hur ett paradigmskifte i det grekiska samhället verkade för att skapa ett behov för retorik som tidigare inte funnits. I och med Kleistenes reformer med start år 508 f.Kr., vilka skulle leda till den atenska formen av demokrati, och därtill instiftandet av domstolar med medborgarjury år 462 f.Kr., började den förut så vördade teologin uppvisa tydliga brister. Teologin var inte lämpad som absolut standard för vad som är rätt och fel, rättvist och orättvist, och som grunden för politisk makt. Där vidtog retoriken och fyllde ut den plats som teologin förut innehaft.

I den västra hemisfären går retorikens ursprung tillbaka till de ioniska filosoferna med en början under 600-talet f.Kr. Man diskuterade allt från gudomlig ordning, till naturlagar, till meningen med livet. Men när det gällde mer vardagliga problem, skulle det bli de första retoriklärarna, sofisterna, som skulle utmärka sig (Sigrell 2001, s. 32). Det var sofisterna som först började resonera kring vad som definierade ett rättmätigt påstående, processen för att komma fram till ett dylikt påstående, samt hur man bäst skulle påverka andra att infoga sig till detta påstående.

Enligt den berömde sofisten Gorgias (ca 480-375 f.Kr.) finns det ingen sann eller falsk argumentation. När någon låter sig övertygas om något, så behöver det inte förhålla sig så i verkligheten. Argumentation resulterar därmed endast i en subjektiva uppfattningar av sanningar, uppfattningar som alla skiljer sig mellan mottagarna.

¹⁰ För vidare läsning se: Kihlström, Eva. (2006). Se litteraturlistan.

Till den romerska historiens stora namn inom retoriken räknas Cicero och Quintilianus, vilka bidrog till att systematisera begrepp och definiera skillnader mellan troper, figurer och retoriska grepp. *Rhetorica ad Herennium*, av okänd författare, är det äldsta överlevande latinska verk om retorik som finns att tillgå. Detta verk, tillsammans med Ciceros verk ”*De inventione*” var de populäraste läroböckerna för retorik fram till medeltiden och renässansen, och är inflytelserika än i dag (Kroll, Wilhelm 1934, s 24-27).

Bland de många bidragsgivarna till retoriken, från antiken fram till våra dagar, bör man nämna 1500-talets kyrkoadjunkt Henry Peacham d.ä.¹¹ och 1600-talsfilosofen John Locke. Dessa två bidrag till retoriken består i en gedigen genomgång av svaga argument, som på fackspråk benäms *fallasier*. Dessa har kommit till stor hjälp i denna uppsats. Sedan dessa två herrars insatser har det funnits många, särskilt under 1900-talet, som bidragit till den retoriska teoribildningen, däribland H.P. Grice, J.R. Searle och S.E. Toulmin.

3.2 1900-talets politiska retorik

Först under 1900-talet, i samband med den snabba utvecklingen av massmedier, och med stora framsteg i demokratiseringsprocesser i framförallt Europa och Nord-Amerika, fick retoriken åter den uppmärksamhet som den delvis gått miste om under medeltiden. Budaev och Tjudinov (2006) förklarar hur de stora framsteg som skett under inom retoriken under 1900-talet har ägt rum under det nymyntade begreppet politisk lingvistik. Den politiska lingvistik fick sitt uppsving i och med Första Världskriget, som med de nya omständigheter det medförde radikalt förändrade dåtidens världsåskådning. Det blev en nödvändighet att studera politisk kommunikation och dess förhållande till politiska processer i samhället. Erfarenheten från den extrema användningen av propaganda de olika stridande parterna emellan skapade ett medvetande om vilka mekanismer som kunde användas för att manipulera uppfattningar i samhället, och denna kunskap fick därmed ett högt vetenskapligt och humanitärt värde. Därför var det inte överraskande att forskare efter kriget riktade sin uppmärksamhet mot metoder för opinionsbildning, och effektiviteten i politisk agitation och krigspropaganda. Disciplinen politisk lingvistik var född.

3.3 Politisk lingvistik från slutet av 1900-talet till idag

Tjudinov (2006, s.5) beskriver, specifikt för Ryssland, den politiska lingvistikens uppkomst under de senaste årtiondena. Han menar att den uppstod i skärningspunkten mellan lingvistik och statsvetenskap, men hänsyn till framstegen på senaste tiden gjorts inom etnologi, socialpsykologi, sociologi och andra humanistiska inriktningar. Han definierar den politiska lingvistikens användningsområden så här:

¹¹ I sitt verk *The Garden of Eloquence (1577, 1593)* räknar kyrkoadjunkten Henry Peacham d.ä. upp inte mindre än 184 stilfigurer.

Предмет исследования политической лингвистики — политическая коммуникация, т.е. речевая деятельность, ориентированная на пропаганду тех или иных идей, эмоциональное воздействие на граждан страны и побуждение их к политическим действиям, для выработки общественного согласия, принятия и обоснования социально-политических решений в условиях множественности точек зрения в обществе.

Föremålet för forskningen i politisk lingvistik är den politiska kommunikationen, det vill säga den språkliga verksamheten som används för främjandet av olika ideér. Det är att känslomässigt påverka medborgarna och uppmuntra dem att vidta politiska åtgärder, att bidra till allmänna samförstånd, acceptans och för att motivera sociala och politiska beslut bland den mångfald av ståndpunkter som existerar i samhället.

Tjudinov (ibid, s. 29) redovisar för tio grundläggande inriktningar för politisk lingvistik i dagens Ryssland.

1. Forskning i den politiska lingvistikens teoretiska grunder, analysen av konkreta enheter i enskilda politiska texter.
2. Forskning i Sovjetunionens politiska språk och det post-sovjetiska politiska språket.
3. Normativa och deskriptiva metoder för studiet av det politiska språket.
4. Självständig undersökning av det politiska språket på utvalda nivåer.
5. Forskning i det politiska språkets genrer och stilar.
6. Forskning i *idiostilar* hos olika politiska ledare, politiska inriktningar och partier.
7. Diskursiv undersökning av kommunikativa roller, ritualer, strategier och taktik.
8. Kognitiva, ”lingvokulturella” och traditionella metoder för forskning i politisk kommunikation.
9. Kontrastiv forskning.
10. Politisk lingvistik som ”maskerad” och ”icke maskerad”.

Detta arbete infaller under den sjätte inriktningen, i vilken språkvetares tar på sig uppgiften att sammanställa vad som i Ryssland benäms som «речевые портреты» eller ”språkliga porträtt”. Språkvetarna söker även definiera *idiostilens* roll i mottagarnas uppfattning av enskilda politikernas karisma, varvid man tittar på politiska ledares språkliga särdrag.

4 Att analysera tal

I detta kapitel tar jag upp all de begrepp och teorier som jag använt i analysen. En del av teorin har jag letat fram efter att ha stött på egenheter i analysmaterialet, andra delar har jag stött på i litteratur i ämnet retorik och lingvistik, och sedan sett efter om det funnits exempel på dem i analysmaterialet. Det första delkapitlet visar på komplexiteten i uppdelning av nivåer av text att analysera.

4.1 Om olika sätt att analysera text

Efter att ha valt ut vilka framföranden som ska analyseras gäller det att hitta och välja ut teorier som sedan kan appliceras på talen. Jag börjar med att titta närmare på hur meningar är uppbyggda. Robin Fawcett (2005, s. 1) har i sin handbok i om textanalys tydligt gått igenom vad det innebär att analysera ett språks komponenter, han konstaterar:

So when you are analyzing a text you are simply doing CONSCIOUSLY what we all normally do UNCONSCIOUSLY for much of each day - whenever we read anything or hear someone talking.

Man kan enligt Fawcett analysera texter på olika nivåer, vilket tydliggörs av bilden nedan. Den visar en kraftigt förenklad bild av huvuddelarna vid kommunikation, med olika beståndsdelar som utgör språk, åsikter och slutligen syfte. Fawcett argumenterar för hur svårt det är att analysera alla elementen i uppställningen, och som vi snart ska se så är det en tämligen omfattande uppgift.

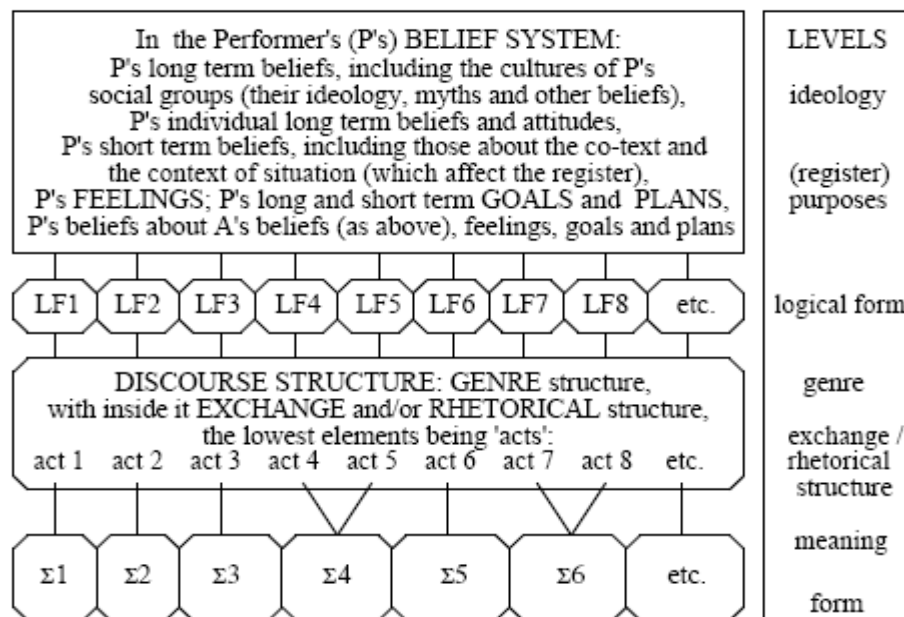

Figure 1: Some components and outputs in the generation of texts, and some corresponding levels at which texts may be analyzed

I de nedersta boxarna ser man sigma-tecken åtföljda av siffror. De numrerade sigmorna står för "Sentence"¹², alltså representerar de meningar i en text.

¹² 'Σ' är 'S' i det grekiska alfabetet.

Som framgår av den nedre delen av diagrammet, så sammanfaller meningarna på det stora hela (dock inte helt) med akterna, som här representerar den lägsta enheten i vad som utgör en diskurs, ”discourse strukture”. Akterna går samman i vad Fawcett kallar ”moves”, eller *drag* på svenska, som i sin tur går samman och en *utbytesstruktur* (t.ex. en fråga och dess svar) eller en retorisk struktur (t.ex. en beskrivande paragraf). Dessa strukturer uppgår sedan i än större enheter i diskursen, och sedan som enheter i en genrestruktur, såsom en konversation eller berättelse.

Fawcett förklarar vidare att texten som ska analyseras i idealfallet motsvarar hela genrestrukturen, med andra ord; det ideala är analysera material eller verk i sin helhet. Men så är nästan aldrig fallet. Lingvister analyserar vanligtvis korta utdrag, och inte texter i sin helhet, såvida det inte rör sig om t.ex. reklamtexter eller etiketter.

Konceptet ”discourse”, alltså diskurs, delas in i två delar. I det första fallet rör det sig om en interaktiv diskurs, där två eller flera parter bidrar till att skapa texten, parterna kan samarbeta eller vara i konflikt med varandra. Det vanligast förekommande är dialog ”på du man hand”, i vilken deltagarna turas om att bidra till texten. Det andra fallet är monologer, såsom de flesta av våra massmedier, t.ex. tidningar och böcker. Mottagaren är i dessa fall vanligtvis fysiskt frånvarande vid textens tillkomst, eller har inte möjlighet att i någon mån påverka budskapet. Ofta stöter man på blandningar av det interaktiva och monologer. Ett exempel på detta är när vi samtalar med en vän och börjar berätta en vardagshändelse för denna. Motsatsen förekommer också, när en författare framställer en dialog mellan två av karaktärerna i sin bok.

Mot bakgrund av ovanstående kan konstateras att denna uppsats behandlar monologa texter. Ty även om en del av mottagarna befinner sig fysiskt på platsen där de politiska talen framförs, så hör de till samma grupp människor som senare ser talet på tv eller läser det, nämligen passiva mottagare.

Enligt Fawcett består en diskurs av *enheter*. När dessa enheter växer till att inkludera allt större textstycken så ökar också abstraktheten, och den största och mest abstrakta enheten är genrestrukturen, t.ex. en kort historia eller ett tal. Men så stora och abstrakta enheter måste representeras med mindre mer lätthanterliga satser, som uppgår i meningar. Och dessa representationer bör tydligt visa mer än vilken typ av diskursakt som en viss enhet utför. Själva *meningen* och *innehållet*, i yttrandet som utgör akten, representeras i vad Fawcett benämnt ”systemic functional logical form” (Se boxarna ”LF1”, ”LF2” osv.).

I den översta boxen är de tre viktigaste koncepten ”belief system”, ”feelings” och ”goals and plans”. *Belief system* innehåller de åsikter som utföraren/utförarna (performer, eller P) till texten har. Dessa åsikter eller övertygelser innefattar också utförarens tro om vad den som mottager meddelandet, (addressee, eller A) har för åsikter. Dessa åsikter som antingen är utförarens åsikter om mottagaren, eller utförarens åsikter om mottagarens åsikter, bygger på en djup kulturell kunskap som delas av de båda, däribland antaganden om vilka ideologiska läggningar och sociala grupper som återfinnes bland de båda grupperna utförare och mottagare. Med analys som tar hänsyn till dessa åsikter kan man ofta påvisa hur inflytelserika grupper i samhället tillskansar sig och behåller sitt grepp om makten, genom sitt språkbruk. De övertalar andra att anta deras åsikter, och enl. Fawcett tappar mottagarna då i makt. Det finns även aktörer som genom sina yttranden *minskar* sitt egna inflytande.

Hela Fawcetts resonemang visar på komplexiteten i analyserandet av tal på alla nivåer och varnar för svårigheten i detta. Jag har dock i denna uppsats gett mig i kast att titta på analysmaterialet mer eller mindre ur samtliga vinklar och nivåer beskrivna i Fawcetts figur.

4.2 Innehållsanalys

Innehållsanalys fokuserar på lättidentifierade element i texter, men är inte inriktad på djupare tolkning av dessa element. Innehållsanalys ger alltså analytikern möjlighet att snabbt behandla stora textmassor, men den fördelen förtas av att betydelser och samband som endast skulle framkomma av en djupare undersökning går förlorad. Därför finns det ett uppenbart värde i att kombinera innehållsanalys med kvalitativa undersökningsmetoder. Innehållsanalys är inte en teori, det är endast en kvantitativ metod som saknar en väsentlig teori. Den används bäst för att svara på de frågor som ställs, vilket innebär att frågorna som ska ställas i förhållande till analysmaterialet måste härledas från ett övergripande teoretiskt ramverk (von Seth, 2008, s. 121)¹³.

4.3 Några grundläggande retoriska begrepp

Begreppen och termerna som behandlas i denna uppsats blev i stor utsträckning myntade i anticens Grekland och Rom. Även om de inte är svåra att lära sig eller använda, så kan de framstå som främmande. För att förenkla för läsaren har jag översatt begreppen till svenska så långt det varit möjligt. Däremot har jag behållit begrepp som antingen bedömts som tillräckligt bekanta eller helt enkelt inte gör sig bra på svenska. I de fallen har jag valt att använda de ursprungliga begreppen, och de återkommer då även i analys- och resultatdelen av uppsatsen. Vid oklarheter längre fram i uppsatsen hänvisas läsaren härmed att åter konsultera nedanstående genomgång av definitioner. Jag har ordnat det så att jag börjar kronologiskt med de tidigast uppkomna teorierna, som allmänt anses ha myntats först i anticens Grekland och därefter Rom. Med denna kronologi i åtanke har jag sedan tagit hänsyn till den pedagogiska indelning och uppställning av teorier som man kan hitta i böcker och på hemsidor som behandlar ämnet retorik. Sedan går jag över till retoriska grepp vilket inbegriper bl.a. *fallasier*. Många av dessa har myntats även de under antiken, men ytterligare viktiga bidrag har gjorts under medeltid och senare. Till sist, men med stor relevans för åtminstone Zjirinovskijs framföranden, tar jag upp *hårda och fula ord*.

4.3.1 Att övertyga, Ethos – Logos – Pathos

Ett mycket grundläggande koncept inom retoriken är de tre formerna för övertalning. Man talar främst om den i retoriska handböcker så vanliga ”grekiska triaden” som refereras till Aristoteles, vilken består av de tre orden i detta styckes rubrik. I Ciceros senare verk stöter man på den inom retoriken så kallade ”latinska triaden”, bestående av *docere*, *delectare* och *movere*¹⁴. Sambanden mellan de första tre och de senare tre orden och deras definitioner har varit flytande ända sedan Aristoteles och Ciceros tid, och är det än i dag. För klarhet kan följande sägas:

¹³ von Seth tar upp ett resonemang av Hansen och Negrine (1998).

¹⁴ Omnämnt i Ciceros verk *Brutus*, *Orator* (55 f.Kr.) och *De optimo genere oratorum* (52 f.Kr.)

Ethos i grekiskan, det att ”genom tillit och trovärdighet övertyga mottagaren”, blev hos Cicero *delectare* (eng: delight), det ”att glädja, roa eller behaga”.

Logos, vilket enligt Aristoteles definition betydde ”argument till förnuftet”, blev i Ciceros fall *Docere*, ”att lära ut”.

Pathos, enligt Aristoteles det att framkalla känsloreaktioner, främst med språkmedel. Eller hos Cicero *movere*, att appellera till mottagarna genom att framkalla känslor.

Sedan jag satt mig in i dessa definitioner måste jag säga att de två triaderna är tämligen luddiga och ej förtjänar den uppmärksamhet och idoga användning som de idag åtnjuter. Därmed har jag förvånats över att jag stött på dessa begrepp i media, t.ex. användes Aristoteles triad i ett program i SVT, då en analytiker skulle förklara för tv-tittarna vilken partiledare som klarat sig bäst i en debatt i riksdagen.

4.3.2 Att förbereda tal

Vid skapande av ett klassiskt retoriskt framförande gäller det för sändaren att veta hur man bör gå tillväga för att samla stoff och sedan organisera det, för att i slutändan effektivt kunna framföra ett tal inför sin publik. För detta syfte skapades *partesmodellen*, vilken tillskrivs Aristoteles¹⁵, och vilken för det mesta, men långt ifrån alltid, delas upp som följer:

Att förstå – *Intellectio*. Talaren analyserar ämnet och språksituationen, vad ska han/hon tala om, i vilket sammanhang och inför vilka lyssnare ska han/hon tala, vilket är talets syfte och vilket mönster ska han/hon följa?

Att finna – *Inventio*. Att samla ihop argument, särskilt för och emot.

Att planera – *Dispositio*. Talaren bestämmer vad talets olika delar ska innehålla.

Att utsäga, att formulera – *Elocutio*. Talaren fyller dispositionen med innehåll och finner de rätta orden. Och så skriver man klart talet i helhet.

Att minnas – *Memoria*. Det att memorisera talet. Ett memoriserat tal har god inverkan på *Actio*, se nästa stycke.

Att framföra, att agera – *Actio*. Här gäller det att ta hänsyn till mimik, med fokus på ansiktet och miner, prosodi avser röstens klang, pauser och betoningar, och slutligen gestik, där krutet läggs på kroppspråket.¹⁶

¹⁵ Se: sv.wikipedia.org/wiki/Retorik (2010-04-28)

¹⁶ Actio är en mycket intressant del av retoriken som jag känner kan vara ganska relevant för mätningen av budskapets mottagande. Putin och Zh har vid en första anblick vitt skilda förhållanden till just *actio* (men det behandlas ej i denna uppsats).

4.3.3 Dispositio - talets uppdelning

Dispositio står som sagt för planering och en av de första att dela upp ett tal var Aristoteles, som konstaterade att det finns två viktiga delar i en diskurs; uttalande av saken och bevisning av saken. Aristoteles medgav också att i praktiken behövdes även en introduktion och en slutsats. Senare skulle Cicero och Quintilianus utveckla dessa teorier till att innehålla sex delar, vilka sedermera har blivit praxis.

Inledning – *Exordium*, talets introduction vari man kungör diskursens tema och avsikt, och vari man vanligtvis försöker åstadkomma *capitatio benevolatiae*; det att vinna välvilja hos mottagaren, vilket är nära kopplat till *ethos*; det att vinna trovärdighet hos mottagarna. *Capitatio benevolatiae* kan uppnås på ett rättframt sätt som kallas för *principio*, eller med subtila medel vilket benämns *insinuatio*. Göran Hägg framhäver vikten av *humiliatio*, eller spelad ödmjukhet, i inledningen. Han menar att ju mer välutbildad, välkänd, rik eller på något annat sätt framstående man är, desto viktigare blir denna mer eller mindre låtsade blygsamhet. *Humiliatio* är något varje skicklig talare utnyttjar väl, men det är viktigt att den uppfattas som sann för att uppnå målet, att vinna välvilja direkt i inledningen framförandet.

Även direkt i inledningen kan man använda sig av *discreditatio*, eller diskreditering, vilket innebär att man ger sig efter motståndaren på ett eller annat sätt.

Sakframställning – *Narratio*, en kort redogörelse för bakgrundsfakta, vad som tidigare hänt, som underlag för den kommande argumentationen och för att skapa intresse för ämnet. Quintilianus var av åsikten att *narratio* skulle vara trovärdig och sannolik, men inte nödvändigtvis sann. I detta ingår att förstora detaljer som talar för ens sak, och således förminska eller helt undanhålla sådant som talar emot. *Narratio* ska inte vara för lång då detta riskerar att trötta ut mottagarna. Den får inte heller vara så kort att den inte inrymmer viktiga fakta. Man bör därför eftersträva klarhet i budskapet, utan att tumma på det estetiska som används för hålla intresset hos mottagarna vid liv.

När *narratio* kommer direkt i början av talet, utan det obligatoriska *exordium*, så är det enligt Hägg (1998, s. 38) fråga om antingen ett överhetstal där en överhet adresserar undersåtar, eller en situation där *exordium* inte behövs då mottagarna redan är insatta, eller båda två. Så är fallet t.ex. på en arbetsplats när chefen vänder sig till sina underställda, vilket ju kan sägas vara fallet när Putin vänder sig till representanterna i duman.

Bevisning – *Probatio*, där talaren först presenterar den tes som han/hon i fortsättningen av talet vill argumentera för. Man kan här också göra en *partitio* (eller *divisio*), en ”uppdelning” av talets fortsättning, det vill säga tala om i vilken ordning man ska behandla olika frågor som hör till ämnet. Därefter läggs bevis fram.

Argumentation – *Argumentatio och refutatio*, där talaren vederlägger sin tes med hjälp av den egna sidans argument, för att sedan fortsätta med *refutatio*, dvs ett avvisande av eventuella motargument .

Avslutning – *Peroratio*, varvid en *recapitulatio*, dvs en ”sammanfattning” av argumentationen är lämplig. Cicero lärde ut att förutom att sammanfatta argumenten, så kan talaren för en sista gång söka att appellera till mottagarnas *pathos*. De två medlen var att ställa eventuella opponenter i dålig dager, och söka sympatier för sig själv eller sin sak.

Dispositio är ett bra hjälpmedel vid analys av tal då det kan användas för att se strukturer, eller upptäcka avsaknad av struktur. Med dess hjälp fås enkelt och snabbt en överblick som förenklar analyserande av andra faktorer, och slutligen påvisar något om sändarens intentioner. Det kan även säga en del om sändaren eller dennes talskrivare ifall de skulle välja att hoppa över något element i denna så vanliga uppställning.

Efter att ha lagt grunden i de föregående delarna av partesmodellen, *intellectio, inventio*

och *dipositio*, där det mesta av innehåll och disposition har bestämts, är det dags att tala om retorisk stil och utsmyckning, det som sedan antiken benämns *elocutio*, den språkliga utformningen. Den är avgörande för ett välgjort tal och det främsta medlet för sändaren att stärka talets övertygande förmågor. Ordet i sig bör inte blandas ihop med ett mindre använt svenskt ord för värtalighet, nämligen *elokvens*. I den klassiska retoriken är den närmsta semantiska motsvarigheten till *elocutio* det svenska ordet *stil*¹⁷. För även om man allt som oftast avser att vara värtalig, så kan det ju ibland hända att sändaren ibland har andra mål, och skulle vilja framstå i t.ex. motsatt dager. Stilen man väljer utgår alltså alltid utifrån aktuella behov.

4.3.4 Retoriska grepp och strategier

Detta avsnitt behandlar de olika grepp och särskilda formuleringar som jag stött på i Putins och Zjirinovskijs tal. Anledningarna till att använda sig av de många knepen som tas upp här varierar, de kan syfta till att antingen förtydliga eller förvirra.

4.3.4.1 Stilfigurer

En stilfigur är att använda ett ord eller en fras på ett sätt som avviker från ordets eller frasens litterära mening¹⁸. Stilfigurer kan användas i olika syften, vanligt är att de bidrar till att skapa betoning, nydanande uttryck eller för att öka adressatens mottaglighet av budskapet. Men även om de ofta används för att öka mottaglighet och förståelse, så kan de vid nonchalant användning också ha motsatt effekt. Vi använder dagligen många av dessa stilfigurer utan att reflektera över det.

De delas in i fyra s.k. fundamentala kategorier¹⁹, men jag kommer inte behandla dessa vidare här. Det är min åsikt att en djupare förståelse för dessa kategorier inte nämnvärt förbättrar läsarens förståelse av hur stilfigurer bör tillämpas. De flesta är tämligen enkla koncept som kan förstås med hjälp av en enda förklarande mening. I klassisk västerländsk retorik delas begreppen för stilfigurer i de två delarna; figurer (på latin, *figura*, på grekiska, *schema*, alltså form eller bild), och troper (från grekiskans *tropos*, vilket betyder vändning).

Allmänt kan sägas om stilfigurer att de behandlar förändringar hos fraser och ord. För figurer gäller det att ordna eller ändra orden i en fras för att bättre tjäna adressantens syfte, främst med avseende på syntax och rytm. Troper är mer fokuserade på användning av enskilda ord, som förändrats eller anpassats, och mer eller mindre frångår deras vanliga användning. (Sigrell 2001, s. 188)

Stilfigurerna nedan är uppdelade i figurer och troper, som jag tagit och sammanställt från en rad olika källor och sedan sett användas i talen av Putin och Zjirinovskij. Figurerna återfinnes i böcker om retorik eller på internet. Benämningar följs mestadels av en kort förklaring, och i de fall begreppen inte är helt enkla en något längre förklaring. Stilfigurer återkommer även senare i analysdelen, ihopparade med exempel ur Putins och Zjirinovskijs

¹⁷ Elocutio bör inte heller blandas ihop med *actio*, som är benämningen på utsmyckande eller övertalande hjälpmedel vilka inte är litterära, såsom gester, tonfall och dylika fysiska åtaganden.

¹⁸ Definition från: en.wikipedia.org/wiki/Figure_of_speech (2010-04-28)

¹⁹ För vidare läsning om de fyra kategorierna se: en.wikipedia.org/wiki/Figure_of_speech (2010-04-28)

framföranden.

Figurer

Aphorismus

Ett uttalande som ifrågasätter ett ord eller en fras definition. (Icke att förväxlas med *aforism*)

Klimax

Arrangerandet av ord i allt större betydelse.

Utelämnande

Ellipsis som utelämnandet heter i retoriken, kan bero på olika saker, t.ex. kan utelämnandet vara underförstått.

Entymem

En metod att presentera en förkortad *sylogism*, en form av förkortad slutledning.

Hyperbol

Överdrift av uttalande.

Hypophora

Det att utförligt svara på sin egna retoriska fråga. I de fyra talen förekommer *endast en* retorisk fråga som inte direkt åtföljs av ett svar. Det visar på att Putin och Zjirinovskij är måna om att inte låta publiken själva tänka ut svaren, det gör talarna åt dem.

Parrhesia

Att uttala intention om att tala öppet och fritt, och/eller att ursäkta sig för denna samma uttalade intention.

Troper

Aforism

Ett kort och tankeväckande uttalande av allmän sanning eller åsikt.

Ironi

Den uttalade huvudmeningen och den underliggande meningen i ett budskap är ej de samma.

Metafor

En analogi mellan två saker vilket beskrivs av ett annat ord än det vanligt vedertagna.

Metonymi

Ett uttryck associerat med någon sak eller koncept ersätts med uttrycket självt. Ett exempel skulle vara en förälder som frågade sin tonårsdotter: ”Sköter du skolan?” Föräldern menar här egentligen att fråga huruvida dotterna sköter sin *skolgång*. *Skolan* blir därmed en metonymi för *skolgång*.

Själv motsägelse

På grekiska oxymoron, ett ord eller begrepp sammansatt av oförenliga element.

Zoomorfism

Att ge människor djuriska karakteristika.

Repetition

Upprepad användning av ord eller begrepp i mening eller stycke. Det finns en hel uppsjö med olika begrepp för repetition²⁰. Att upprepa ett nyckelord över fraser eller meningar kallas för *hammer*. Ofta är det en handling (alltså ett verb) eller en uppmaning som upprepas.

Jackhammer är att repetera ett ord eller en fras i tät följd, att göra det trefalt brukar ge effekt. Denna typ av repetition kombineras med fördel med en stegring i ordval.

Dripping tap innebär att sprida ut det som repeteras över ett längre stycke.

4.3.4.2 Kommunikativa strategier

För att enkelt förstå implikationerna som uppstår vid användandet av informell logik och fallasier är det behjälpligt att först visa vad som är idealet vid kommunikation. Inom ämnet pragmadialektik²¹ har *kommunikationsprincipen* (Sigrell, 2001, s. 113) utvecklats och definieras den på följande sätt: "*Be clear, honest, efficient and to the point.*" Principen genererar fem regler för kommunikation²²:

1. Utför inga oförståeliga språkhandlingar
2. Utför inga oärliga språkhandlingar
3. Utför inga överflödiga språkhandlingar
4. Utför inga intetsägande språkhandlingar
5. Utför inga språkhandlingar som inte är förbundna med de föregående på ett passande sätt

Ovanstående principer är normativa så tillvida att de talar om hur vi bör förhålla oss för att lösa de problem som har sin grund i våra skillnader i ståndpunkter. Enligt detta normativa tankesätt försvårar brott mot reglerna möjligheten att lösa dessa skillnader i mening. Brotten betraktas som destruktiva för kommunikationsresultatet. Men enligt det deskriptiva tankesätt som Grice förespråkar kan brott mot kommunikationsprinciperna ibland bidra till ökad förståelse, och således vara konstruktiva (Sigrell, 2001, s. 109).

Hela ovanstående resonemang kan användas för att enligt normativ bedömning avgöra huruvida en argumentation bör accepteras som logiskt godtagbar, eller innehar bedrägliga

²⁰ För dessa begrepp se www.changingminds.org/techniques/general/repetition/repetition.htm (2010-04-28)

²¹ För mer om pragmadialektik, se Sigrell s. 88, eller van Eemeren et al., *Fundamentals of Argumentation Theory. A Handbook of Historical Backgrounds and Contemporary Developments* (1996).

²² Sigrell refererar till van Eemeren och Grootendorst (1992, s. 50)

element, och i så fall till vilken grad.

En *fallasi*, alltså ett brott mot ovanstående regler, är att betraktas som ett misstag i tankegång. Men inte vilket misstag som helst är att betrakta som en fallasi, det bör vara vilseledande. För att räknas som en logisk fallasi måste resonemanget vara potentiellt bedrägligt för åtminstone *en del* människor, *en del* av tiden (fallacyfiles.org).

Sedan antikens Grekland har listor på fallasier sammanställts och studiet av åtminstone grundläggande fallasier kan vara mycket behjälpligt för såväl sändare som mottagare. Även om man inte själv avser att använda sig av *fallasier* så är det viktigt att i försvar av den egna ståndpunkten kunna identifiera motståndares svaga resonemang, förstå just varför resonemanget är svagt eller felaktigt och effektivt kunna tillbakavisa det, eller bara avfärda det för ens egna räknings skull. Vad är då skillnaden på att använda sig av fallasier och att ljuga? Curtis (2008) förklarar att lögn är att medvetet uttala en osanning med uppsåt att vilseleda. Det är därför så många anklagelser för lögn i politiken är hyperboler, eftersom de ofta inte bygger på något mer än att den förmodade lögnaren säger något falskt. Det är omöjligt att läsa tankar, därmed det är svårt att fastställa kunskaps- eller avsiktsaspekten med en lögn. Av denna anledning är det, när politiker och experter börjar skrika "lögnare, lögnare!", en bra tumregel att "lögnaren" bara uttalat något som anklagarna anser vara falskt. Så i "ordboken för politiska tvetydigheter", skulle posten lyda: "Lögnare (s.) = Den som uttalar något som att anklagaren anser vara falskt."²³

Nedan återfinnes fallasier som jag stött på i talen. Jag vill dock uppmärksamma att de endast är en bråkdel av alla fallasier som finns definierade. Se även bilaga A för en fingervisning om hur mångfacetterat fallasikonceptet är.

Appell till känslor (appeal to emotion)

Detta är paraplybenämningen på alla de appeller som söker att vinna ett argument genom manipulation av mottagarens känslor istället för att presentera saken logiskt.

Appell till konsekvenserna (argumentum ad consequentiam)

Denna appell antar vanligen en av två former:

Om P, då gäller Q.
Q är önskvärt.
Därför är P sant.

Appell till konsekvenser är nära besläktad med appellen och fallasin *önsketänkande*, vilken innebär att uttalanden är baserade på önskningar och inte på bevis eller rationalitet. *Omvänt önsketänkande* är ett grundlöst uttalande om föreställning av en negativ händelse.

Beskyllning och fördömande

Göran Hägg redogör i sin bok "Praktisk Retorik" (s. 174) om hur man kan gå till väga när man vill smutskasta eller vara grov mot sin motpart. Man kan använda sig av smutskastning av motpart endast när man befinner sig i ett speciellt debattläge. För denna situation behövs tre parter: talaren, den omtalade och en publik. Talaren måste befinna sig i "överläge" i

²³ Resonemang och citat av Curtis (2008), se: fallacyfiles.org/archive042008.html#04192008

förhållande till den omtalade, som i sin tur ska vara i överläge gentemot publiken. Vad exakt Hägg menar med ”överläge” är kan ibland vara oklart men avser något slags ”socialt överläge”, vilket ju kan betyda många saker. Det kan vara allt från officiell position i en hierarki till att bara vara en rätt karaktär för den närvarande publiken vid rätt tillfälle. Det är alltså samhället eller publiken som bedömer vad som är ”socialt överläge”, och vem som befinner sig där. Hägg menar att talaren i överläge alltid kan slå ner på sina motståndare (retoriskt), så länge dessa i sin tur fortfarande befinner sig i överläge gentemot publiken. Detta uppskattas ofta av publiken. Ett exempel skulle kunna vara om t.ex. presidenten för ett land på följande sätt svarade på en oppositionsledares frågor: ”Jag svarar inte på frågor från fasciter!” eller ”Du och dina elitistpolare!”²⁴ Men tvärtom kan aldrig en oppositionsledare eller någon i ”underläge” uttala sig på samma sätt om sin motståndare i överläge.

Hårda och fula ord

I sin avhandling ”The Pravda Editorials”, har Ludmila Pöppel kort behandlat begreppen *dysfemism* och *invektiv*. *Dysfemism* syftar till när hövliga ord hade kunnat användas, men istället *hårda ord* använts med uppsåtet att skymfa och diskreditera sin motståndare. *Dysfemismen* utgörs vidare av en hyperbolisering eller dramatisering av negativa aspekter som man kan hitta hos motståndaren eller dennes resonemang. *Invektiv* syftar på verbal aggression med lexikala medel, eller *fula ord*. Vid *invektiva* attacker på motståndaren används lexikala uttryck som ur ett lingvokulturellt perspektiv anses vara otillåtna och/eller tabubelagda.

Än en gång, alla termer och begrepp behandlade i detta kapitel är endast en bråkdel av vad som finns att tillgå. Dessutom är definitionerna jag tillägnat dem inte alltid satta i sten, de kan i många fall variera över epoker och språkgränser.

4.4 Klassificering av talen

Innan analysdelen börjar vill jag kort definiera exakt var på skalan för politisk lingvistik dessa tal hör hemma. Danilina (2005) delar in politiska framträdanden i statliga (*государственная*) och civila (*гражданская*). Om talaren vid ett framförande innehar statlig auktoritet så benämns framförandet som *statligt*. Om samma talare däremot framträder som privatperson, eller en annan talare utan statlig politisk makt framträder, så benämns talen som *civila politiska tal*. Dit räknas således den politiskt aktiva oppositionen som för tillfället inte besitter maktpositioner.

De civila politiska talen delas upp efter den politiska årstiden. Det är stor skillnad på dessa tal beroende på om de hålls före val (*предвыборная*) eller efter val (*непредвыборная*). Danilina tillägger att de av statsvetare och lingvister mest undersökta kategorierna är civila tal som hålls före val, tal av presidenter och tal framförda i parlament. Statliga politiska tal på federal nivå utgår från presidenten, ledamöter av den federala församlingen och medlemmar ur regeringen. På delstatsnivå utgår de från guvernörer, medlemmar i lokala lagstiftande förvaltningar och företrädare från lokala administrationer.

²⁴ Exempelmeningarna citerade ur Häggs ”Praktisk Retorik”, 1998, s. 174

Så ett schema av Danilina över de olika kategorierna:

Det framgår av ovanstående modell att talen inte tillhör samma genrer. Putins båda tal kan efter denna modell klassas som presidentstal och överhetstal. Zjirinovskijs tal klassas som parlamentariska. Att hålla tal vid presidentsession eller säkerhetskonferens i München är inte samma sak som att hålla tal i statsduman. Men även om upplägget, avsikten och grundförutsättningarna är olika så är de fyra framförandena alla tv-sända, och därmed tas mottagarna, i form av det ryska folket, fortfarande i beaktning. Att de är tv-sända, och även det faktum att de framförs av två ryska politiker av yttersta kaliber (om än inte på samma politiska maktposition) utgör talens starkaste gemensamma nämnare. Talen har absorberats av massorna, skrutinerats av journalister och plockats isär av analytiker.

Det är min förhoppning att läsaren nu har klart för sig vilka teorier och begrepp som är väsentliga för analysen, och exakt vad det är för typ av material som granskats när jag nu går vidare till nästa kapitel.

5 Analys

Analysen var tidskrävande då talen är förhållandevis långa och tidvis mycket komplexa i sitt begagnande av strategier. Det återspeglas i det faktum att kapitlet tar upp en stor del av innevarande uppsats. Jag börjar med en kort bakgrundsbeskrivning samt retoriska kännetecken för respektive politiker, därefter kommer analysen och sist tar jag upp utmärkande drag för varje tal.

5.1 Inledning Putin

Vladimir Vladimirovitj Putin föddes i St. Petersburg (dåvarande Leningrad) 1952. Han jobbade för KGB från 1975 till 1990 varvid han påbörjade sin politiska bana som rådgivare till St. Petersburgs borgmästare. Han installerades som president på nyårsdagen år 2000. Under sina år som president har han från den ryska befolkningen åtnjutit ett stöd på som mest 81%, och aldrig mindre än 65%.²⁵ Det gör honom till den mest populära politikern i Ryssland,

²⁵ Från Wikipedia, se: en.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Putin#cite_note-226 (2010-04-28)

och enligt vissa bedömare den mest populära politikern i världen.²⁶

5.1.1 Putins retoriska kännetecken

Nedan kommer några åsikter om Putins talförmåga från Moskva-poeten Jevgenij Bunimovitj (intervjuad för tidningen ”Soobtjenie”, 2004), angående Putins besök hos Moskvas Pen-klubb 1999, innan han blev president:

— Скоро президентские выборы. Говоря о кандидатах, что можно сказать о языке Путина?

— Тема очень интересная! Ведь именно язык, несомненно, одно из самых сильных орудий Путина. Он им очень активно пользовался с самого начала. Есть примеры, которые на слуху, но есть и менее известные. [...]

Путин пришел в ПЕН, это было в период «мочить в сортире», и вдруг стал говорить на поразительно чистом, точном и внятном — даже не русском, а я бы сказал — питерском языке! Без этих наших московских ленивых растяжек, аканий, повторов, абсолютно ясная, четкая, интеллигентная речь. И вот тогда я увидел, как проявляется сила будущего президента. В зале ведь сидели если не все звезды и духовные отцы нашей литературы, то достаточное их количество.

Вообще-то разговор власти и интеллигенции, как мне кажется, должен заключаться в том, что интеллигенция говорит, а власть ее слушает. Но тут говорил Путин, а все вежливо задавали вопросы. Корректность и чистота его речи сделали так, что и вопросы были более корректными, менее радикальными, чем ожидалось. Особенность Путина в том, что он умеет говорить на самых разных языках. Типичный постмодернист.

– Snart är det presidentval. På tal om kandidater, vad kan sägas om Putins språk?

– Ämnet är mycket intressant! Ty just språket är, utan tvekan, ett av Putins mest kraftfulla instrument. Han har använts sig mycket aktivt av det från första början. Det finns kända exempel, men också mindre kända. [...]

Putin kom till Penn-klubben, det var under ”dränka i dasset” perioden(*se nästa stycke*), och började plötsligt tala på otroligt ren, klar och precis, ja inte ens ryska, utan snarare St.Petersburg-språk! Han undvek de för Moskva så typiska lata utdragningarna, a-ljuden, upprepningarna, utan talade helt klart, koncist och intelligent. Då såg jag framför mig den uppenbara kraften hos den framtida presidenten. I hallen satt i själva verket, om inte alla stjärnor och andliga föregångsfigurer inom vårans litteratur, så i allafall ett stort antal av dem. Överhuvudtaget tycker jag att konversationen mellan makten och intelligentian bör innebära att intelligentian talar, och makten lyssnar på den. Men här talade Putin, och alla ställde artigt frågor. Korrektheten och renheten i hans tal medförde att frågorna blev mer korrekta och mindre radikala än väntat. Det speciella med Putin är att han har förmågan att tala på de mest skilda sätt. En typisk postmodernist.

Putin har gjort sig känd för att vara hårdför i tal och handling, något som bland annat symboliserats av hans användning av korta, *hårt* formulerade aforismer, s.k. *brutalismen*.²⁷ De

²⁶ “‘Putin has the highest [voter] approval rating of anyone in the world,’ says Mr Spelman.” Citatet är taget ur en artikel av Jorn Madslie, publicerad av BBC News 2007.06.04, se: news.bbc.co.uk/2/hi/business/6265068.stm

är korta fraser eller enskilda ord använda med stor precision och eftertanke, konstruerade för att nå ut till mottagarna, och göra bestående intryck. Exemplet från ovanstående intervju var det första i en lång rad. Bunimovitj hänvisar till när Putin uttalat sig om hur man bör behandla Tjetjenska separatister. Det var under det andra Tjetjenien-kriget under en tidpunkt när ryska styrkor utförde bombräder mot Tjetjenska separatisters posteringar. På en presskonferens från Kazakstans huvudstad Astana den 23 september 1999 föds Putins retoriska stjärna med detta för gemene ryss sedemera mycket välkända uttalande:

Российские самолёты наносят и будут наносить удары в Чечне исключительно по базам террористов, и это будет продолжаться, где бы террористы ни находились. ...Мы будем преследовать террористов везде. В аэропорту — в аэропорту. Значит, вы уж меня извините, в туалете поймаем, мы и в сортире их замочим, в конце концов. Всё, вопрос закрыт окончательно.

Ryska flygplan har utfört och kommer att fortsätta utföra anfall i Tjetjenien endast på terroristernas baser, och detta kommer att fortsätta, oavsett var terroristerna än befinner sig.
...Vi kommer följa terroristerna överallt. Är det flygplatsen, då är det flygplatsen. Alltså, ni får ursäkta, vi tar fast dem på toaletten, och vi dränker dem i dasset, slutligen. Så är den saken avklarad.

Formuleringen lever kvar i den ryska jargonfrasen «мочить в сортире» vilket jag i exemplet ovan översatt till ”dränka i dasset”. Om man klistrar in frasen i översättningstjänsten ”Google Translate”²⁸ så får man översättningen ”blötlägga på toalett” (2010-04-26). Vad betyder då orden exakt? «Мочить» betyder enligt Norstedts ryska ordbok: 1. fukta, väta, blöta 2. blötlägga, lägga i blöt 3. (sl.) ha ihjäl, knäppa. «Сортир» betyder enl. Norstedts: starkt vard. dass, skithus. Det finns en mängd ryska jargongordböcker på nätet. På sajten «Словарь молодежного сленга»²⁹ ”Slangordbok för ungdomar” bjuds man på: «уничтожать врагов, убивать» ”förgöra fiender, döda”. Efter att ha kollat upp både «мочить» och «сортир» i den ryska språkkorpusen³⁰ kan man konstatera att definitionen för och användningen av ordet «сортир» sedan långt tillbaka har varit densamma. Definitionen för och användningen av «мочить» har däremot genomgått en häpnadsväckande förvandling, här är exempelmeningar ur korpusen, först före september 1999:

...у нас было принято мочить бельё только в специальном корыте...

(И. М. Дьяконов. *Книга воспоминаний*, 1995)

...hos oss var det brukligt att blöta kläden endast i en särskild tråg...

(I.M. Djakonov, *Boken av minnen*, 1995)

Så här lyder i princip *alla* träffar efter september 1999:

— Времена, когда можно было построить большой сортир и мочить в нем конкурентов, прошли.

²⁷ Begreppet används av lingvisten Anna Potsar i programmet *Expert* från 2009. www.russia.ru/video/diskurs_potsar/

²⁸ translate.google.com/#ru|sv

²⁹ teenslang.su

³⁰ ruscorpora.ru

(Георгий Ильичев. *Мы верим только железу*, 2003)

–Tiderna då man bygger ett stort dass för att dränka konkurrenterna i, är förbi.

(Georgij Iitjev, *Vi litar bara till järnet*, 2003)

Мочить их [комаров], гадов, надо! Сегодня они меня во сне всю искушали!

(форум, *Признание в... Ненавижу блин!*, 2006-2007)

De [myggorna] måste knäppas, de asen! Idag bet de mig i sömnen!

([från] forum, *Jag erkänner... Fan vad jag hatar!*, 2006-2007)

Det framgår av språkkorpusen att Putin inte var först med att använda ”blötlägga” på det brutala sättet, det förkommer några exempel åren före 1999. Men sen dagen Putin använde uttrycket används det överväldigande på detta nya sätt. ”Dränka i dasset” är det första och starkast lysande exemplet på vilken inverkan Putin skulle ha (och har än idag) på det vardagliga moderna ryska språket. Det ska tilläggas att Putin fortfarande använder sig av brutalismer med jämna mellanrum, på strategiskt utvalda tidpunkter, än idag.

Det har framförts att Putin senare, i början av den första ämbetsperioden som president, var något obekvämt och gjorde en del retoriska missar. När han blev intervjuad av den kände amerikanske TV-personligheten Larry King för CNNs räkning i september 2000, strax en månad efter incidenten med den sjuka u-båten Kursk³¹, frågade Larry King den nyblivne ryske presidenten vad denne hade att säga om saken, och Putin svarade med ett lätt leende:

— Она [подводная лодка] утонула.

– Den [ubåten] sjönk.

Putin fortsätter med *brutalismerna*, och de har även gått i arv till hans efterträdare, den nuvarande ryske presidenten Dmitrij Medvedev. Över brutalismerna uttalade av dessa två finns långa listor sammanställda på olika internetsidor, det är underhållande läsning.³²

5.1.2 Putins framförande om korrupktion från presidentrådets session

Som *inledning* nöjer sig Putin med ett mycket kort; «*Добрый день, уважаемые коллеги!*», ”*Goddag, ärade kollegor!*” Denna korthuggna inledning indikerar att talet kan klassas som vad Hägg skulle kalla ett överhetstal, där Putin är överordnad de ryska politiska tjänstemän

³¹ Kursk var en atomdriven jätteubåt, ett av den ryska marinens ”flaggskepp”. Den sjönk under mystiska omständigheter i Barents hav den 12 augusti 2000. Hanteringen av krisen fick utstå kritik och skulle bli den unga ryska presidentens första politiska stålbad.

³² Se t.ex.: talks.guns.ru/forum/15/305746.html (2010-04-28)

som här utgör en del i gruppen mottagare (tv-tittarna utgör den andra delen). Tjänstemännen är insatta i situationen och därför krävs ej någon bakgrundsinformation av Putin.

I *sakframställningen* talar Putin om hur negativt korruption påverkar samhället. Han förlitar sig mycket på ethos och logos, och mindre på pathos i denna sakliga framställning. *Bevisningen* är lika saklig som *sakframställningen*, när Putin argumenterar för vilka åtgärder som han vill ska genomföras i kampen mot korruptionen. Anmärkningsvärt är frånvaron av pathosappeller.

Först i näst sista stycket kommer en snålt tilltagen *argumentation*, där Putin söker appellera till mottagarnas *pathos* genom två intressanta ordval:

Пустые разговоры, какая-то шумиха и «кампанейщина» в этой сфере абсолютно не нужны, их нужно оставить в прошлом. Напротив, нужны точные и реалистические меры – и в борьбе с проявлениями коррупции, и, главное, в ее предупреждении.

Tomt prat, rabalder och obeständighet (eller: velande) behövs absolut inte på detta område, sånt måste vi lämna bakom oss. Tvärtom behöver vi exakta och realistiska åtgärder - för bekämpande av korruption i de former den manifesterar sig, och viktigast av allt, för förebyggandet emot densamma.

«Шумиха» betyder på svenska enligt Norstedts ryska ordbok rabalder och ståhej, och är klassat som vardagligt. Enligt mjukvaro-ordboken ABBYY är det också nedsättande. Vid sökning i Nationella korpusen över det ryska språket (www.ruscorpora.ru) påträffas ordet i 97 olika källor. Ordet «кампанейщина» finns inte med i Norstedts ryska ordbok men däremot på internetsidan «*Словари русского языка*», "*ryska språkets ordböcker*" (www.jiport.com), där det är klassat som talspråk och betyder «Отсутствие плановости» "frånvaro av planering". Ur ABBYY fås: *inconstancy, come-and-go style; short-lived campaign*, och ordet betecknas som «неодобрительно» "nedsättande". Vid sökning i korpusen påträffas ordet i bara 6 källor. Dessa två ord upplivande undantagen i ett annars tämligen torrt framförande.

I *avslutningen* uppmanar Putin sakligt till handling, tonen är densamma som för talet i övrigt. Här kunde Putin ha använt lite mer pathos-appeller, men till och med i avslutningen här håller han sig till det avskalade och torra. Hägg (1998, s. 90) kan inte nog bedyra vikten av ett tals avslutning, han skriver:

I normalfallet av talad kommunikation är det [avslutningen] talets absolut viktigaste del. I ingen annan konst- eller kommunikationsform har slutet samma avgörande betydelse.

Men även om Putin avslutar stelt, så finns där en tydlig uppmaning. Enligt Hägg (1998, s. 90) är en uppmaning alltid med i avslutningen, vare sig den är öppen eller förtäckt. Här följer ett utdrag, med komponenter av uppmaning i kursivt:

Я с этим согласен, мы это сделаем. Я предлагаю на первые полгода избрать председателем Совета Председателя Правительства Российской Федерации Михаила Михайловича Касьянова. Если нет каких-то замечаний, давайте так и поступим. Сейчас давайте поговорим об образовании двух рабочих комиссий и определимся с их руководителями.

Jag håller med, *vi kommer göra det*. Jag föreslår för de första sex månaderna att vi till ordförande *utser* Rysslands premiärminister Michail Kasianov. Om ingen har några invändningar *låt oss då göra så. Låt oss nu tala om bildandet av två arbetsutskott och besluta*

om vem som ska leda dem.

Så var det dags att titta närmare på vad som särskilt sticker ut för detta tal.

Talets utmärkande drag

Konnektorer

Redan från början använder Putin små ord vilka kläms in här och var. Dessa ord har många olika benämningar såsom *konnektorer*, *tilläggsord*, och *satsfogningar*. Zjukova (1998) kallar dem för «текстовые скрепы» ”*textklämmor*”, och ordnar dem i olika kategorier. Huvudindelningen för dessa *textklämmor* i tre grupper går efter huruvida;

I. Uttrycket hänvisar till ett abstrakt skeende där talaren inte är representerad, det ses som en gömd form. Exempelen nedan är från Zjukova, men jag har inte tagit upp några exempel från denna kategori ur något av talen, då jag anser att denna kategori är för alldaglig för att ses som ett utmärkande drag i ett tal. Тип exempel:

и; и ещё; но и...

och, och mer, men även...

II. Uttrycket hänvisar till ett konkret skeende i neutral form. Denna kategori delas in tre delkategorier enligt nedan. Exempelen för denna kategori är alla tagna ur Putins tal.

1. Ordningen av information i textens struktur: во-первых, во-вторых; первое, второе; сначала; потом; далее, talaren är inte representerad:

Во-первых, необходимо наладить...

För det första måste det inrättas...

Второе. Совету предстоит...

För det andra kommer rådet...

Третье направление нашей...

Den tredje inriktningen för våran...

И, наконец, последнее замечание.

Och *slutligen*, *den sista* anmärkningen.

В заключение добавлю, что...

Som *slutsats* tillägger jag att...

2. Ett förtydligande eller avslutande av tidigare uttalande: к слову; кстати; короче говоря; adv + говоря; o.s.v.:

По сути, речь идет о действиях...

Faktum är att vi talar om åtgärder...

В целом, коррупция деморализует...

På det stora hela demoraliserar korruption ...

3. Ett tillägg eller fortsättning av tidigare uttalande: более того, больше, мало того o.s.v.:

В связи с этим хотел бы...

I samband med detta skulle jag vilja...

III. Uttrycket hänvisar till ett konkret skeende som är särskilt markerat, talaren är representerad i emotionell form. Denna kategori finns inte representerad i talet.

Zjukova avslutar med att argumentera för att alla dessa *textklämmor* tenderar att ha en

”pragmatisk-kommunikativ” inverkan på mottagaren. Användningen av dessa typer av ord underlättar uppfattning och assimilering av texten för läsaren. Putin använder detta medel med stor framgång, och han föredrar tydligen att använda sig av den neutrala formerna, de gör talet lättare att följa, men jag vill tillägga att de ger Putins tal en mjukare framtoning, de gör så att han framstår som eftertänksam, hövlig och ödmjuk, som tänkande och därför mer human person.

Tal-handlingsverb och införda modala ord

Något som ytterligare bidrar positivt till följsamhet och framtoning är Putins rikliga användning av vad Zolotova et. al. (1998, s. 423) kallar «глаголы речевого действия» ”tal-handlingsverb” och «вводно-модальные слова» ”införda modala ord”. De menar att kvantiteten och kvalitén av dessa inlägg kan vara ett viktigt mått på stilistisk distinktion. Åtgärderna bidrar till att lufta upp och göra texten mer logisk. Och man talar om just text, ty dessa medel tillhör främst skriftspråket. Däremot är det en egenskap hos skriftspråket som behålls och ofta förstärks i muntliga framföranden. Det ska dock tilläggas att just i detta fallet tillhör många av utdragen till vad som vanligtvis skulle klassas som talspråk i Ryssland. Utdrag ur talet:

И я <i>хотел бы</i> более подробно...	Jag <i>skulle vilja</i> mer detaljerat ...
<i>Очевидно</i> , что коррупция...	<i>Det är uppenbart</i> att korruption..
<i>Считаю</i> , что главная задача Совета...	<i>Jag anser</i> att rådets huvuduppgift...
Еще раз хочу повторить: корни...	<i>Jag vill än en gång upprepa</i> : grunden för...
Как вы знаете, власть в России...	<i>Som ni vet</i> så är makten i Ryssland...
...приоритеты - <i>так, как они мне видятся</i> ,.....	...prioriteterna , <i>så som jag ser dem</i> , ...
<i>Хочу подчеркнуть</i> : это не значит...	<i>Jag vill understryka</i> : detta betyder inte...
...я <i>говорю об</i> анализе их деятельности...	... <i>jag pratar om</i> analys av deras aktiviteter...
<i>Вы знаете</i> : уже создана...	<i>Ni känner till</i> att det redan skapats...
... <i>еще раз сказать, напомним</i> , что мы...	... <i>än en gång säga, påminna om</i> , att vi...
... <i>мне кажется</i> , повышать...	... <i>det verkar som</i> att höja...
<i>Полагаю</i> , Совет должен...	<i>Jag föreslår</i> att rådet måste...
...и сформировать, <i>как я уже сказал</i>och forma, <i>som jag redan sagt</i> ...
...я <i>предлагаю</i> сегодня решить...	... <i>jag föreslår</i> att vi idag löser...
Есть мнение у коллег, <i>я знаю</i> ...	<i>Jag vet att</i> det finns kollegor som anser...
... <i>давайте</i> так и поступим...	... <i>låt oss</i> då göra så...

Putin uppvisar i sin användning av dessa tal-handlingsverb och modala ord prov på stor variation. Det förekommer endast två upprepningar. I *avslutningens* sista stycke när det är dags för uppmaning använder han sig av ”jag föreslår” och ”låt oss” två gånger var. Med detta var det första av fyra tal avklarat. I nästa tal återvänder Putin till landet där han var verksam i unga dagar, Tyskland.

5.1.3 Putins framförande på säkerhetskonferens i München

Putin är väl förberedd när han intar podiet på Hotel Bayerischer Hof i februari 2007. Han är besluten att göra intryck på alla utländska dignitärer och journalister. I *inledningens* första stycke ger Putin exempel på både rättframma och subtila sätt att vinna välvilja. Först bjuder Putin på stilfiguren *parrhesia*, då han ursäktar sig för eventuellt djärvt språkbruk. Just detta tilltag utgör p.g.a. sin placering i början av talet, även del av det för *inledningen* obligatoriska *humiliatio*:

Формат конференции *позволяет сказать то, что я действительно думаю* о проблемах международной безопасности. И если мои рассуждения покажутся нашим коллегам излишне полемически заостренными либо неточными, я прошу на меня не сердиться – это ведь только конференция.

Denna konferens format *tillåter mig att säga vad jag verkligen tycker om* de internationella säkerhetsproblemen. Och om mitt resonemang skulle verka alldeles för polemiskt för våra kollegor, för tillvässat eller för oklart, *så ber jag er att inte bli arga*, det är ju bara en konferens.

Redan i andra stycket börjar Putin begagna sig av *konnektorer*.³³ I *inledningen* hinner han dessutom med att uttala en slagkraftig *aforism* och en *appell till auktoritet*, genom att citera Franklin D. Roosevelt:

Такой всеобъемлющий неделимый характер безопасности выражен и в ее базовом принципе: *безопасность каждого – это безопасность всех*.

Den universella odelbara kärnan i definitionen av säkerhet uttrycks i denna grundprincip: *säkerhet för varje människa – det är säkerhet för alla*.

Citeringen är i detta fall inte en fallasi (om man nu skulle vilja få den till en sådan), då Putin använder den för att frambringa en *åsikt* hos Roosevelt, inte för att tala om en *absolut sanning*. En faktor som är väldigt intressant i just nämnandet av Roosevelt, är att Putin i sin appell till auktoritet hänvisar till en *amerikansk* president för att förstärka sin egen tes. Det kan ju tänkas att Putin inte skulle göra detsamma inför en publik där de prioriterade mottagarna till övervägande del var ryssar.

I *sakframställningen* ger Putin mottagarna sin syn på hur det säkerhetspolitiska klimatet i världen har utvecklats sedan Sovjetunionens fall. Det är ett pathos-fyllt stycke där Putin argumenterar emot vad han tydligen anser vara en världsdominerande stormakt som vuxit sig för stark. Han använder sig igenom talet av olika grepp för att fördöma detta fenomen. Således inleder han *sakframställningen* med *appeller till konsekvenserna*, den första:

Предлагавшийся же после «холодной войны» однополярный мир тоже не состоялся.

Den efter ”kalla kriget” föreslagna idén med en unipolär värld infriades inte heller.

Putin vill inte veta av en värld med *en* supermakt, därför existerar inte den världen, det är alltså ett exempel på formen *negativ appell till konsekvenserna*. Därefter fortsätter han med en rättfram s.k. *appell till konsekvenserna*:

³³ Mer om dessa kommer under nästa rubrik.

Это мир одного хозяина, одного суверена. И это в конечном итоге губительно не только для всех, кто находится в рамках этой системы, но и для самого суверена, потому что разрушает его изнутри.

Det är en värld med en herre, en suverän. Och är i slutändan skadligt inte bara för alla dem som befinner sig inom ramen för detta system, men också för suveränen själv eftersom denne förstör sig själv inifrån.

Därefter ifrågasätter Putin till och med begreppet ”unipolär värld”, i vad som kallas för *aphorismus*:

Однако что же такое однополярный мир? Как бы ни украшали этот термин, он в конечном итоге означает на практике только одно: это один центр власти, один центр силы, один центр принятия решения.

Men vad är en unipolär värld? Oavsett hur man än vill försköna denna term, så innebär det i slutändan i praktiken bara en sak: ett centrum av makt, ett centrum av kraft, ett centrum för beslutsfattande.

Han framför under sakframställningen appeller till konsekvenserna inte mindre än tre gånger, och hinner dessutom med en *själv motsägelse*:

Считаю, что для современного мира однополярная модель не только неприемлема, но и вообще невозможна.

Jag tror att den unipolära modellen i dagens värld inte bara är oacceptabel, utan överhuvudtaget omöjlig.

I meningen motsäger Putin vad han uttalat lite tidigare i talet. Men logiken fallerar även inom meningen i sig, ty om en unipolär värld hade varit omöjlig, så hade det inte varit nödvändigt för Putin att påstå att en sådan värld dessutom är oacceptabel. Enligt Hägg (1998, s. 59) kan användandet av flera motiveringar stödja varandra, men de kan också motsäga varandra, med försvagad trovärdighet som följd. Men även om denna själv motsägelse på pappret tydligt sticker ut, så är den svårare att uppfatta i talad form. Vidare omtalar Hägg (s. 59) den store antike retorikern Quintilianus och dennes rekommendation att olika människor påverkas av olika argument, och därmed bör man använda allt som går.

Bevisningen inleder Putin med den retoriska frågan «А какой результат?» ”Och vad är resultatet?”, med hänvisning till vad en unipolär värld ska ha lett till på det globala planet. Putin svarar sedan själv utförligt på frågan, något som i retoriken benämns *hypophora*. Han låter *bevisningen* smälta ihop med *argumentationen* i ett långt stycke som är fullt av retoriska tilltag. Putin använder sig flera gånger av *hypophora*, appeller till auktoritet, appeller till konsekvenserna, olika typer av repetitioner, metaforer och klimax. Denna rikliga och ambitiösa användning av tilltag visar tydligt att Putin försöker övertyga mottagare som han förväntar sig vara svårövertalade. Hägg skriver (s. 61):

Kom ihåg att varje argument är bättre än inget argument alls. Är saken helt hopplös så skadar det ju ändå inte att försöka! Och ofta är det tvärtom så att publiken egentligen sympatiserar med ditt förslag, de behöver bara en motivering[...].

Upplägget ska antyda att Putin vill hjälpa mottagarna resonera och dra sina egna slutsatser, och att de ska göra det på logisk grund. Här är ett exempel på en s.k. *jackhammer-repetition*:

И людей в этих конфликтах гибнет не меньше, а даже *больше*, чем раньше – *значительно больше, значительно больше!*

Och i dessa konflikter omkommer det inte färre, utan till och med *fler* människor än förrut, *många fler, många fler!*

И ведет к тому, что *никто уже не чувствует себя в безопасности*. Я хочу это подчеркнуть: *никто не чувствует себя в безопасности!*

Och det leder till att *ingen längre känner sig säker*. Jag vill understryka detta: *ingen känner sig längre säker!*

I följande stycke tillämnar Putin en s.k. *dripping tap-repetition*:

Сегодня мы наблюдаем почти ничем не сдерживаемое, гипертрофированное применение *силы* в международных делах, военной *силы, силы*, ввергающей мир в пучину следующих один за другим конфликтов. В результате не хватает *сил* на комплексное решение ни одного из них. Становится невозможным и их политическое решение.

Idag ser vi en näst intill ohållbar överdriven användning av *våld* i internationella frågor, militärt *våld, våld* som störtar världen in i nästa ena konflikten efter den andra. Resultatet blir att *kraften*³⁴ inte räcker till för att lösa en enda av dem. Det blir därtill omöjligt att lösa dem på politisk väg.

Putin använder sig av även av stilfiguren *entymem*:

И это, конечно, крайне опасно. И ведет к тому, что никто уже не чувствует себя в безопасности. Я хочу это подчеркнуть: *никто не чувствует себя в безопасности!* Потому что никто не может спрятаться за международным правом как за каменной стеной.

Och detta är naturligtvis extremt farligt. Och leder till att ingen känner sig säker. Jag vill betona detta: *ingen känner sig säker!* Eftersom ingen kan gömma sig bakom den internationella rätten såsom bakom en stenvmur.

Argumentet menar underförstått att eftersom ingen kan gömma sig bakom internationell lag så kan ingen känna sig trygg. Putin önskar att detta var sanning, när det inte är det. Därmed är argumentet en fallasi. Därefter ger Putin exempel på en *metafor*:

Убежден: мы подошли к тому рубежному моменту, когда должны серьезно задуматься над всей *архитектурой* глобальной безопасности.

Jag är övertygad att vi har nått det avgörande ögonblicket då vi på allvar måste fundera över hela den globala säkerhetens *arkitektur*.

³⁴ Det ryska ordet «сила» har jag här för förståelsens skull först översatt till ”våld”, och sedan till ”kraft”.

Metaforen ligger i ordet *arkitektur*. Ordet hör till det semantiska fältet *byggande* eller *byggnation*., och har använts tidigare i rysk politisk diskurs, ett exempel: «Горбачёв – архитектор перестройки» ”Gorbatjov, perestrojkans arkitekt”. Det som är nytt är hur arkitektur *paras ihop* med orden global och säkerhet. Tillsammans skapar de en slagkraft och en känsla av aktualitet, detta till avslutning på en mening som inleds mycket allvarligt med; «Убежден» ”Övertygad!”³⁵, Putin delger här sin grundade mening, han slår näven i bordet (retoriskt).

Talet är omfattande och behandlar många delområden. Efter den med *bevisningen* sammansatta *argumentationen* börjar Putin att tala om ”avvecklingen av vapen”. Därför börjar han om med en ny *sakframställning* på detta område, men min analys tar där slut p.g.a. talets omfattning. Jag hoppar direkt till *avslutningen* för hela talet. I den sammanfattar Putin kort och sakligt sin syn på temat som behandlats för dagen och avslutar med samma aforism som han inledde talet med, om än något omstöpt, med budskapet att säkerhet måste vara för alla, och inte bara för ”vissa”. Därmed uttrycker *avslutningen* implicit missnöje över det enligt Putin stora problemet med en ”unipolär värld”. Den upprepade aforismen föregicks av den för *avslutningen* så viktiga *uppmärksämningen*, en välklingande fras om att man bör samarbeta rättvist och demokratiskt för fredsbyggande.

Talets utmärkande drag

Direkt från *inledningen* och igenom talet använder sig Putin av en uppsjö tilltag, det är ett *pathos-fyllt* tal där han eftersträvar att få mottagarnas medhåll för sina tankar. Exempel på detta är hans rikliga användning av ordkombinationer vilket jag återkommer till längre ner, efter att först ha tittat på konnektorer och modala ord:

Konnektorer

Han använder också redan från andra stycket flera olika konnektorer, och dessa är exempel från den analyserade delen av talet, kategori-indelningen är densamma som i förra talet. :

II. Exempel från talet:

Об этом, кстати, свидетельствует и...	Detta, förresten, visar också...
Кстати говоря, Россию, нас...	Förresten, till oss ryssar...
Больше того, отдельные нормы...	Dessutom, separata normer...

III. Exempel från talet:

да, по сути, чуть ли	Ja, i själva verket, knappt
<i>А ведь</i> в этих конфликтах гибнут люди...	Men i dessa konflikter dör människor...

³⁵ Den svenska översättningen motsvarar inte den ryska i ”tyngd”, därav det extra utropstecknet.

Tal-handlingsverb och införda modala ord

Exempel från talet:

История человечества, *конечно*, знает... I mänsklighetens historia finns det *självkligt*...

Конечно, мы не должны смотреть безучастно. *Конечно*, нет.

Självkligt kan vi inte titta på oberörda. *Självkligt* inte.

...это, как известно, власть...

...det är, *som ni vet*, makten...

Кстати говоря, Россию, нас...

Förresten, till oss ryssar...

Я *хочу* это подчеркнуть...

Jag *vill* understryka detta...

Не стоит сомневаться, что экономический...

Det är ingen tvekan om att den ekonomiska...

Я, *во всяком случае*, услышал...

Jag har i alla fall hört...

Putin uppvisar precis som i förra talet upp en stor variation av modala ord. Detta kommer senare att ställas i kontrast till Zjirinovskij i slutsatsdelen.

Säregenheter i ordval

Ett av de mest utmärkande dragen i Putins München-tal är kombinationen av informationsinnehåll, stramhet och bildspråk. Detta uppnås genom ett stort antal fraser med substantiv som hör till det politiska området. Ett antal kombinationer är av gammalt beprövat snitt från det ryska politiska vokabuläret:

международная безопасность
экономическая безопасность
военно-политическая стабильность
устойчивость мировой экономики
преодоление бедности
идеологические стереотипы
оружие массового уничтожения
стремления к мировому господству

internationell säkerhet
ekonomisk säkerhet
militär-politisk stabilitet
världsekonominns stabilitet
bekämpning av fattigdom
ideologiska stereotyper
massförstörelsevapen
strävan efter världsherravälde

Putin använder även fraser som ihålligt hängt med, de har bildats på grundval av epitet och metaforer, och fraserna har troget har tjänat det politiska vokabuläret så pass länge att de har förlorat sin ursprungliga friskhet och aktualitet:

<i>холодная война</i>	<i>kalla kriget</i>
<i>очаг напряженности</i>	<i>hård av spänningar (krutdurk)</i>
<i>ввергать мир в пучину конфликтов</i>	<i>störta världen i konfliktens avgrund</i>
<i>перешагнуть национальные границы</i>	<i>överträda nationella gränser</i>

Putin använder sig i sina framträdanden av ny politisk terminologi. Ledarpositionen intas här av förklaringen av termen ”unipolär värld” En ”unipolär värld” måste ju stå i kontrast till ”multipolaritet”:

<i>однополярный мир</i>	<i>unipolär värld</i>
<i>периоды однополярного состояния</i>	<i>perioder av unipolärt tillstånd</i>
<i>многополярность</i>	<i>multipolaritet</i>

Här kommer är nya fräscha ordkombinationer relaterade till det politiska området:

<i>двойной стандарт</i>	<i>dubbelmoral</i>
<i>шаблон блокового мышления</i>	<i>schablon för blocktänkande</i>
<i>политическая конъюнктура</i>	<i>politiska konjunkturen</i>
<i>доминирование фактора силы</i>	<i>dominans av maktfaktorer</i>
<i>центр мирового роста</i>	<i>centrum för världens tillväxt</i>
<i>сфера конфронтации</i>	<i>konfrontationsområde</i>
<i>геополитическая реальность</i>	<i>geopolitisk realitet</i>

морально-нравственная база современной цивилизации
moral-etisk grund för den moderna civilisationen

баланс между интересами субъектов международного общения
balans mellan intressena hos det internationella samfundets medborgare

мирная трансформация [советского] режима
fredliga transformationen [av den sovjetiska] regimen

устойчивость международно-правовой разоруженческой базы
stabiliteten i den internationella rättsliga grunden för nedrustning

Ofta uppstår nya ordkombinationer med de gamla som grund. Det läggs exempelvis till nya adjektiv:

развитие межцивилизационного диалога
utvecklingen av dialogen mellan civilisationerna (intercivilisations-dialogen)

<i>глобальное противостояние</i>	<i>global konfrontation</i>
<i>комплексное решение [конфликтов]</i>	<i>komplexa lösningar [på konflikter]</i>
<i>легитимное применение силы</i>	<i>legitim användning av våld</i>

Nya begrepp införs med hjälp av kombinationen ”så kallade” i två fall. Putin talar om den ”så kallade” politiska ändamålsenligheten och de ”så kallade” problemländerna. Här vill Putin tydligen särskilt betona att dessa termer inte nyttjas utav honom själv, utan används i det globala politiska vokabuläret, att alla redan är tämligen bekanta med termerna. Därmed är ”så kallade” i kombination med dessa ord ett sätt att tvinga mottagarna att än en gång uppmärksamma och begrunda kärnfrasen och dess egentliga innebörd.

Putin använder sig i hög omfattning av figurativa uttryck, metaforer:

архитектура глобальной безопасности	globala säkerhetens arkitektur
катализатор гонки вооружений	katalysator för kapprustning
страна-донор	donatorland

«международный ландшафт»
”det internationella landskapet”

I ett fall poängterar han särskilt ordkombinationen ”blindgångare”, Putin vill klargöra den indirekta betydelsen av termen för mottagarna:

... «война холодная» оставила нам и «неразорвавшиеся снаряды», *образно выражаясь*.
... det ”Kalla kriget” efterlämnade oss även ”blindgångare”, *bildligt talat*.

Ytterligare exempel på stabila fraseologiska verb-kombinationer, som är fyllda med relevant innehåll:

откладывать на всякий случай, на «черный день», лишнюю пару сотен ядерных боезарядов
De blir undanlagda i vilket fall, *inför "svarta dagen"*, ett par hundra extra kärnstridsspetsar

спрятаться за международным правом как за каменной стеной
Götta sig bakom internationell rätt *såsom bakom en stenvägg*

прятать эти лишние заряды ни на складах, ни «под подушкой», ни «под одеялом»,
Götta dessa extra sprängladdningarna på lager, inte ”under kudden”, inte ”under täcket”,

включить «красный свет» tända ”röda lampan”

Putin drar uppmärksamhet till sig med den medvetna användningen av utländska ord. Istället för det ryska «обсуждать» ”samtala”, så använder Putin i ett fall «дискутировать» ”diskutera”: ”vi har precis börjat diskutera detta”. Här är ännu ett exempel på användning av utländska ord:

<i>транспарентность</i> в политике	<i>transparens</i> i politiken
<i>адаптированный</i> Договор	<i>adapterande</i> fördrag

Med detta är det tydligt att Putins tal i München är ett lysande exempel på det nya ryska politiska språket. Vad som dock är intressant att Putin lägger så stor energi på alla dessa ordkombinationer just i München-talet. Framförandet blir ju för en merparten av mottagarna, uppläst endast för att översättas. Talet översätts nämligen genast, vilket innebär att mycket få prioriterade mottagare (utanför Ryssland) kommer att exponeras för talet på originalspråk. Putin måste alltså försöka kontrollera sitt budskap bortom språkbarriären, vilket inte är helt lätt. En ytterliggare sak som gör München-talet speciellt är var och under vilka politiska omständigheter det framfördes. Därför har jag exklusivt för detta tal kunnat lägga till ett intressant avsnitt om dess mottagande, på det internationella planet.

Internationella reaktioner

Eftersom detta tal framfördes under en stor internationell konferens och är ovanligt för sin typ, så har det framkallat gott om kommentarer från västerländsk sida. Åsikterna om talet är många och från kommentarer på internet kan man dra slutsatsen att talet vid tiden för sitt framförande uppfattades som kontroversiellt i västliga ögon. Enligt en artikel av Andrei Kuznetsov³⁶ gick amerikanska politiker hårt åt Putin. I följande utdrag ur artikeln citeras tunga amerikanska politiska namn, i de före detta presidentkandidaterna John McCain och Joseph Lieberman, vilka båda var på plats i München det begav sig³⁷:

По словам американского сенатора Джона Маккейна, который считается одним из наиболее вероятных кандидатов в президенты от республиканцев, он услышал от Путина "самые агрессивные выражения, которые кто-либо из российских лидеров делал со времен холодной войны". Другой американский законодатель Грэм Линдси отметил, что агрессивный настрой, продемонстрированный Путиным, "сделал больше для объединения Европы и Америки, чем мы смогли бы сделать за десятилетие".

Еще один американский сенатор-демократ Джозеф Либерман даже назвал речь Путина "провокационной", что, в общем-то, недалеко от истины и о чем Путин сам предупредил, сказав, что будет говорить "без излишнего политеса".

В Европе реакция на выступление была менее сдержанной. Министр иностранных дел Чехии Карел Шварценберг, например, сказал, что «Мы должны поблагодарить президента Путина, который не только хорошо позаботился о публичности этой конференции — большей, чем ожидалось, но и который ясно и убедительно доказал, почему НАТО должно расширяться».

Enligt den amerikanske senatoren John McCain, som ansågs vara en av de troligaste kandidaterna till presidentposten hos republikanerna, hörde han från Putin de mest aggressiva uttalanden han hört från någon rysk ledare sedan det kalla kriget. En annan amerikansk lagstiftare vid namn Lindsey Graham uttryckte att Putins aggressiva hållning har "gjort mer för att ena Europa och Amerika än vi skulle kunna göra under ett decennium".

³⁶ www.lenta.ru/articles/2007/02/12/munich/_Printed.htm (2010-04-28)

³⁷ Se Bilaga C för bild när Putin framträder.

Ännu en amerikansk senator för demokraterna vid namn Joseph Lieberman³⁸ kallade Putins tal ”provocerande”, och menade att det inte var långt från sanningen, då Putin själv varnat för att han skulle tala ”utan överdriven artighet”.

I Europa var mottagandet av talet var mindre reserverat. Tjeckiens utrikesminister Karel Schwarzenberg, till exempel, sa att "Vi måste tacka president Putin, som inte bara såg till att bidra med publicitet för konferensen, mer publicitet än väntat, men som också tydligt och övertygande visade varför Nato bör utvidgas.”

Här följer kommentarer³⁹ på talet från några av världens mest inflytelserika och erkända dagstidningar:

Herald Tribune

О выступлении президента России на конференции говорили буквально все. Некоторым ее содержание напомнило о временах "холодной войны", но были и такие, кто явственно увидел за ней уверенную в себе, стабильную и богатую Россию, не обремененную огромными долгами и вылезшую из хаоса 90-х годов.

Bokstavligen alla talade om Rysslands presidents framförande på konferensen. En del blev av innehållet påmind om kalla kriget-eran, men det fanns andra som klart såg ett självsäkert, stabilt och rikt Ryssland, inte längre tyngt av stora skulder och som lämnat 90-talets kaos bakom sig.

Upi (United Press International)

Многие демократы в США и традиционные союзники США в Европе и других частях мира оказались во многом согласны с критикой Путина в адрес администрации Буша и тех, кто отвечает за безопасность в Европе, включая министра обороны США Роберта Гейтса.

Många demokrater i USA och traditionella amerikanska allierade i Europa och på andra håll i världen håller i stort sett med Putin i sin kritik av Bush-administrationen och de ansvariga för säkerheten i Europa, däribland USA:s försvarsminister Robert Gates.

La Stampa

США агрессивны и жаждут власти, с их амбициями глобального господства они подвергают опасности весь мир. В Мюнхене Владимир Путин подробнейшим образом изложил самые жесткие со времен СССР обвинения в адрес Америки.

USA är aggressivt, och törstar efter makt, med sina ambitioner för global dominans äventyrar de säkerheten i hela världen. I München framförde Putin i detalj de hårdaste anklagelserna mot Amerika sedan Sovjet-tiden.

³⁸ Numera kallar han sig själv för ”oberoende senator”, även om han är registrerad som en demokrat. Hans utrikespolitiska åsikter i linje med republikanernas. Han är bl.a. känd för en av de absolut mest impopulära av alla amerikanska senatorer hos amerikanska väljarkåren.

³⁹ Utdrag från amerikanska politiker och världspress blev publicerade på internetsidan Lenta.ru, 2007.02.12

Vad kan då ha orsakat ovanstående kommentarer? Är t.ex. John McCains kommentar passande, nämligen att talet innehöll ”de mest aggressiva uttalanden som någon rysk ledare har yttrat sedan det kalla kriget”? Jag har tittat på några relevanta utdrag och analyserat språk och innehåll för att försöka sätta mig in i hur de kan ha tolkats av ”väst” (styckena är utdragna i kronologisk ordning):

Формат конференции дает мне возможность избежать «излишнего политеса» и необходимости говорить округлыми, приятными, но пустыми дипломатическими штампами. Формат конференции позволяет сказать то, что я действительно думаю о проблемах международной безопасности.

Formatet på konferensen ger mig möjlighet att undvika ”överdriven artighet” och behovet av att tala i omvägar, och använda trevliga men tomma diplomatiska jargonger. Konferensens format tillåter mig att säga vad jag verkligen tycker om internationella säkerhetsproblem.

Ovan säger Putin mer eller mindre direkt att han kommer att tala klarspråk, att han kommer att framföra vad han egentligen tycker, vad som egentligen är den ryska säkerhetspolitiska ståndpunkten.

Такой всеобъемлющий неделимый характер безопасности выражен и в ее базовом принципе: «безопасность каждого – это безопасность всех».

Denna universella odelbara säkerhet uttrycks i den grundläggande principen: ”varje persons säkerhet är säkerhet för alla.”

Ovanstående citat indikerar att det som anses förstärka säkerheten för vissa länder, kan ha försämrat säkerheten för andra länder.

Однако что же такое однополярный мир? Как бы ни украшали этот термин, он в конечном итоге означает на практике только одно: это один центр власти, один центр силы, один центр принятия решения. Это мир одного хозяина, одного суверена. И это в конечном итоге губительно не только для всех, кто находится в рамках этой системы, но и для самого суверена, потому что разрушает его изнутри.

Men vad är då en unipolär värld? Oavsett hur man förskönar denna term, så innebär den i slutändan bara en sak i praktiken: *ett* centrum för makten, *ett* centrum för styrkor, *ett* centrum för beslutsfattning. Det är en värld för *en* mästare, *en* suverän. Och detta är i slutändan katastrofalt inte bara för alla som befinner sig inom detta system, utan även för suveränen själv eftersom denne förstör sig själv inifrån.

Även om det är tydligt vem Putin riktar sin kritik emot så håller han sig till begrepp som inte direkt utpekar Rysslands säkerhetspolitiska antagonister.

И это ничего общего не имеет, конечно, с демократией. Потому что демократия – это, как известно, власть большинства при учете интересов и мнений меньшинства. Кстати говоря, Россию, нас, постоянно учат демократии. Но те, кто нас учит, сами почему-то учиться не очень хотят.

Och detta har naturligtvis ingenting att göra med demokrati. Eftersom demokrati, som ni vet, är majoritetens makt över minoritetens intressen och åsikter. Förresten så försöker man ständigt läxa

upp oss, Ryssland, om demokrati. Men de som läxar upp oss vill av någon anledning själva inte lära sig.

Putin uttalar sitt missnöje med att få utstå kritik om att Ryssland inte skulle vara särskilt demokratiskt, och menar än en gång att det är fråga om dubbelmoral.

А какой результат? Односторонние, нелегитимные часто действия не решили ни одной проблемы. Более того, они стали генератором новых человеческих трагедий и очагов напряженности. Судите сами: войн, локальных и региональных конфликтов меньше не стало. Господин Тельчик вот об этом очень мягко упомянул. И людей в этих конфликтах гибнет не меньше, а даже больше, чем раньше – значительно больше, значительно больше!

Och vad är resultatet? Ensidiga och ofta olagliga åtgärder har inte löst ett enda problem. Dessutom har de orsakat nya mänskliga tragedier och spänningar. Döm själva: krig samt lokala och regionala konflikter har inte minskat. Herr Teltjik tog försiktigt upp detta. Och i dessa konflikter omkommer det inte färre, utan till och med fler människor än förut, *många fler, många fler!*

Kritiken växer i styrka och utmynnar i att det nu dör mycket fler människor i konflikter än förut, när världen hade fler än en supermakt.

Мы видим все большее пренебрежение основополагающими принципами международного права. Больше того, отдельные нормы, да, по сути, чуть ли не вся система права одного государства, прежде всего, конечно, Соединенных Штатов, перешагнула свои национальные границы во всех сферах: и в экономике, и в политике, и в гуманитарной сфере – и навязывается другим государствам. Ну кому это понравится? Кому это понравится?

Vi ser ett ökande förakt för de grundläggande principerna i internationell rätt. Därutöver ser vi olika normer, ja i själva verket ett rättssystem anpassat för en stat, i första hand, naturligtvis, Förenta Staterna, vilka har överskridit sina nationella gränser på alla sätt: i ekonomin, i politiken, och i den humanitära sfären, och tränger sig på andra stater. Vem uppskattar det? Vem uppskattar det?

Här nämner Putin för första gången USA. Han pekar ut landet som den främsta orsaken till till obalanser i internationell rätt och ordning. Han har fram till nu formulerat sig med andra medel, men väljer här att öppet uttala vad som kan ha undgått endast den mest oinsatte åhörare.

Сегодня же мы, наоборот, наблюдаем ситуацию, когда страны, в которых применение смертной казни запрещено даже в отношении убийц и других преступников – опасных преступников, несмотря на это, такие страны легко идут на участие в военных операциях, которые трудно назвать легитимными. А ведь в этих конфликтах гибнут люди – сотни, тысячи мирных людей!

Idag har ser vi, tvärtom, en situation där länder i vilka dödsstraff är förbjudet, även för mördare och andra brottslingar, farliga brottslingar, trots detta går länderna enkelt med på att delta i militära operationer vilka är svåra att kalla legitima. Men i dessa konflikter dör människor - hundratals, tusentals oskyldiga människor!

I det sista utdraget kritiserar Putin andra länder i ”väst”, då han nämner att dödsstraff i dessa länder är förbjudet, men att de ändå väljer att gå med i krig med ett stort antal dödsoffer som följd.

Som avslutning kan man konstatera att talet inte lämnat någon part oberörd, och får fram till i dag ses som ett av Putins absolut viktigaste framföranden. Det skall tilläggas att sedan tidpunkten för framförandet har förhållandet mellan NATO och Ryssland har förändrats så att de obalanser Putin protesterade mot har jämnats till väsentligt.

5.2 Inledning Zjirinovskij

Vladimir Volfovitj Zjirinovskij föddes 1946 i Alma-Ata i den kazakiska delrepubliken av Sovjetunionen och har varit politiskt aktiv sedan 1965. Efter Sovjetunionens fall blev han partiledare för ett av de första politiska partierna som skulle bli en del av det politiska landskapet efter uppbrottet. Rysslands liberal-demokratiska parti, eller kort LDPR, skapades redan under Sovjet-tiden efter avskaffandet av kommunistpartiets monopol. Sedan presidentvalet 1991 har Zjirinovskij konstant spelat mer eller mindre framträdande roller i rysk politik. Han är den ende ryske politiker som ställt upp i fyra presidentval. Hans politiska gärning karaktäriseras av extremt dramatiska uttalanden som ofta väckt mycket uppståndelse, han skrädder inte orden ens vid planerade framföranden. Han ska flera gånger ha förutsett den ryska regeringens framtidsplaner och gjort dem offentliga, och ofta har prognoserna visat sig vara korrekta. Han har varit inblandad i otaliga offentliga skandaler och bråk, vilket tillsammans med den i övrigt extrema profil han odlat, bevisligen gjort honom populär hos delar av den ryska väljarkåren. Politiska analytiker har ofta kallat de röster som Zjirinovskij fått i val för protesteröster, alltså att röster på Zjirinovskij visar på det aktuella missnöjet med andra valbara alternativ⁴⁰.

5.2.1 Zjirinovskijs retoriska kännetecken

Stadler (1997) menar att den ryske politiker har gynnats mest av sitt beteende och sin retorik, och inte förlitat sig på ideologi eller politiska och ekonomiska koncept, är Zjirinovskij. Det var Zjirinovskij som realiserade idén att maximalt utnyttja språket som medel för att manipulera samhällets medvetande. Stadler betonar att Zjirinovskijs sätt att använda språket för manipulation skiljer sig väsentligt från hur det användes under Sovjet-eran.

Krongaus (2001) tycker dock att Stadler misstar sig på några punkter. Krongaus menar att det inte är möjligt att strikt klassificera Zjirinovskijs uttalanden. Ett av Zjirinovskijs främsta karaktäristika i sina uttalanden är ambivalens, eller möjligheten till olika tolkningar. Krongaus lyfter fram som exempel på hur Stadler har tolkat följande citat från Zjirinovskij som ett hot: *«Я никому не позволю обижать русских.»* ”Jag låter ingen förolämpa ryska folket.” Krongaus menar att det är uppenbart att detta citat av ryssar, vilket citatet vänder sig till, skulle tolkas som ett löfte. Endast utlänningar skulle tolka detta som ett hot.

Vidare skriver Krongaus om Stadler att dennes analys av Zjirinovskijs retoriska drag tydligt visar på, att standard-teorier i retorik inte räcker till för god analys av Zjirinovskijs

⁴⁰ För mer om Zjirinovskij se: ru.wikipedia.org/wiki/Жириновский,_Владимир_Вольфович (2010-04-28)

framföranden. Tydligt måste en sådan analys baseras inte bara på separata uttalanden på mikronivå, utan ta hänsyn till framförandenas målsättningar och strategier i sin helhet.

Stadler skriver i inledningen av sin resultatdel om Zjirinovskij: «*Популисты приходят и уходят*» ”Populister kommer och går”, och: «[...] в России угасает звезда Владимира Жириновского, весьма успешного правого популиста.» ”[...] i Ryssland slocknar den så framgångsrika höger-populisten Vladimir Zjirinovskijs stjärna.”

Med facit i hand ser vi att Stadler misstog sig i sin prognos för Zjirinovskij.

5.2.2 Zjirinovskijs framförande i statsduman som utländsk agent

I september 2003 sammanträdde duman för att diskutera 2004 års budget. Föregående talare var oppositionsledare Viktor Ziuganov, han är som partiledare för Rysslands kommunistiska parti att klassas som Zjirinovskijs politiska motpol, men även han är sannernligen inte nöjd med den nya budgeten. För att visa på den stora skillnad i hur detta missnöje tar sig uttryck hos Ziuganov resp. Zjirinovskij har jag valt att ta med Ziuganovs avslutning i bilaga B, precis före Zjirinovskij avslutning. Som framgår därav riktar Ziuganov främst sin kritik mot punkterna han vill ta upp i fråga, han är explicit i sin argumentation och hänvisar mycket till olika siffror. Zjirinovskij använder sig däremot av en helt annorlunda teknik. För den oinsatte kan det vara ytterst intressant att läsa analysen i samband med talet.

I svenska riksdagen är det sedvänja att man inleder ett anförande med vördnadsfrasen ”*Herr talman*”. Likaså i den ryska statsduman brukar man inleda anförenden med «*Уважаемые коллеги*» eller «*Уважаемые депутаты*», ”*Ärade kollegor*” eller ”*Ärade parlamentsledamöter*”, något som inte minst får ses som ett enkelt och effektivt *humiliatio*. Zjirinovskij däremot, sin anda trogen, hoppar i *inledningen* över denna fras och börjar med:

Я полностью согласен с тем, что сказали сейчас два депутата – Зюганов и уважаемая Тамара Плетнева.

Jag håller helst med det som nyss sagts av de två ledamöterna; Ziuganov och ärade Tamara Pletneva.

Det är en slående inledning, såtillvida att det vörnadsfyllda ordet eller frasen som är näst intill obligatorisk i sammanhanget, det tillskriver Zjirinovskij ledamöten Tamara Pletneva. Men genom att nämna Ziuganov i samma mening, och utan att tillskriva honom samma ära, visar Zjirinovskij prov den ton som kommer att genomsyra hela talet.

I inledningens första stycke ger Zjirinovskij i ett par meningar svepskäl till varför han ska hålla talet inför duman genom att spela rollen som en ”representant för en utländsk säkerhetsbyrå”. Zjirinovskij meddelar alltså att han för mottagarnas förståelses skull (och framförallt för stackars Ziuganovs skull, framhåller Zjirinovskij ironiskt) ska framföra ett tal sett ur utländska ögon, och i princip hela talet framförs med den utgångspunkten. Den tekniska benämningen på greppet är *prosopopoeia*, och vi ska snart titta närmare på varför Zjirinovskij valt att använda sig av det. Att lägga märke till är att Zjirinovskij inte specificerar vilken organisation representanten skulle kunna tänkas företräda, eller vilken nationalitet denne skulle kunna inneha. Detta väcker intresset hos mottagarna på ett utmärkt sätt, och får ses som en lyckad start på talet. *Sakframställningen* inleds med meningen:

Так вот вы, русские, мы над вами издеваемся уже 300 лет.

Ja, ni ryssar, vi har hånskrattat åt er i hela 300 år.

Med sin första mening som ”representant” vänder sig Zjirinovskij direkt till publiken i låtsad dialog. Låtsad därför att mottagarna här inte har möjlighet att svara, och Zjirinovskij har endast för avsikt av att ge ett intryck av att möjligheten finns. Han fortsätter talet ut att formulera sig på ett sätt som förstärker det intrycket.

Sakframställningen, bevisningen och argumentationen smälter ihop i ett enda lång harang med syftet att med alla möjliga medel hetsa upp publiken, och Zjirinovskij använder sig av en strid ström retoriska grepp med imponerande variation, för att uppnå detta syfte.

Med inledningscitaten ovan och efterföljande mening låter Zjirinovskij det framgå, att han kommer att ta avstamp i Peter den stores visit i Paris år 1717, och sedan göra stora hopp, om än kronologisk, mellan viktiga tidpunkter i Rysslands historia. Han kommer att ta upp händelser som är välkända för gemene ryss, och några av dem kan betraktas som ömma punkter för den ryska självkänslan. De händelser som av ryssar betraktas som ryska framgångar vänder han på, så att de framstår som nesliga. Och de händelser som kan ses som negativa har Zjirinovskij valt att överdriva så att de framstår som värre än vad de var. Här följer ett sådant exempel på en hyperbol som kombinerats med klimax (i kursivt), för dramatisk effekt:

Мы вывезли у вас 500 миллиардов долларов. Вы сами открыли границы, вы сами разрешили вывозить, ваши министерства, ваш валютный контроль сам отправлял сотни миллиардов нам, к нам, а вы у нас просили деньги. И мы делали видимость, что мы вам даем деньги взаймы и вы, ваши министры оставляли все эти деньги в наших банках. Вы нам дали один триллион долларов.

Vi har fört bort 500 miljarder dollar från er. Ni öppnade själva gränsen, ni tillät själva oss föra bort dem, era ministerier, ert organ för valutakontroll skickade oss självmant hundratals miljarder, till oss, och sen bad ni oss om pengar. Och vi fick det att framstå som att vi ger er pengar tillbaka, så era ministrar avsatte alla dessa pengar till våra banker. Ni gav oss en biljon dollar.

Som pricken över i väljer Zjirinovskij att ironiskt tacka det ryska folket för denna generositet med ett inslag av *zoomorfism*; «Спасибо вам. Вы русские свиньи, спасибо.» ”Tack ska ni ha. Era ryska svin, tack.” Zjirinovskij kommer ytterligare tre gånger i talet kalla mottagarna för ”ryska svin”.

Sedan förolämpningarna tar slut på det området börjar Zjirinovskij räkna upp framtidsscenario, med en utgång som alltid får ses som negativ för Ryssland. Zjirinovskij använder sig i följande exempel av *utelämnande*, eller *ellipsis* som utelämnandet heter i retoriken, i detta fallet är det som utelämnas underförstått:

Просто Российскую империю уничтожить было нельзя. А вот на красную российскую империю – можно было натравить коричневую.

Men det ryska imperiet var det inte möjligt att förgöra. Så då bussade man det ryska imperiet på det bruna.

Här förklarar inte Zjirinovskij specifikt vad det ”bruna” betyder. Det är uppenbart att han menar nazismens Tyskland, men han utelämnar en närmare specifikation.

Det sista Zjirinovskij hinner attackera innan talmannen ber honom att avsluta är ledamöterna i statsduman, alltså de som i bokstavig mening sitter framför honom och som har lyssnat till hela talet:

Потому что даже в этом зале сегодня у вас сидит 200 преступников, 200 лиц связаны с криминалом, и вы, улыбаясь, ничего не делаете.

Ty även i denna sal idag sitter det 200 brottslingar, 200 personer med kopplingar till kriminalitet, men ni bara ler, ni gör ingenting.

Duman består av 450 ledamöter och räknar man bort ledamöterna från Zjirinovskijs egna parti, LDPR, som (2010) uppgick till 40 st, kallar således Zjirinovskij hälften av dumans ledamöter för brottslingar, och den andra kvarstående halvan menar han också är länkad till kriminalitet. LDPR är självklart undkommit att bli korrumpert.

Efter att ha blivit avbruten av talmannen en andra gång kommer Zjirinovskij till *avslutning*. I slutfasen påpekar Zjirinovskij något för *avslutning* mycket viktigt, att representantens ursprung är Bryssel, tre gånger uttalar han stadens namn, och beivrar att det inte var han, Zjirinovskij, som framförde talet, utan just representanten från Bryssel. Slutligen påpekar Zjirinovskij att tullen är korrumpertad och att det inte kommer att ske några ändringar på det området förrän tulltjänstemännen sätts i fängelse. Detta är avslutningens *uppmaning*, en indirekt sådan.

Talets utmärkande drag

Det mest utmärkande draget med hela talet är Zjirinovskijs val att framföra det genom *prosopopoeia*, det att ge röst åt icke närvarande part. Hägg (1998, s. 44) beskriver det som ett suspekt grepp som det är nästan omöjligt att hitta bra kontring mot. Enligt Wikipedia kan greppet användas av sändaren för att lägga fram impopulära synpunkter, men låta den fiktiva karaktären ta skulden för dessa. Mottagarnas negativa reaktioner kommer att riktas mot karaktären hellre än sändaren själv.⁴¹ Detta passar ju populisterna Zjirinovskij utmärkt, få kan ju tänkas ha gått så långt för att upphetsa sin publik. Det är bakom skydd av detta grepp Zjirinovskij kan ta sig friheten använda allt detta *negativa önsketänkande*, alla *hårda ord*, och *aforism-liknande* formuleringar, i syfte att väcka patriotiska känslor. Här kan det vara lämpligt att åter ta en titt på kapitel 2.8. Enligt Häggs (1998) resonemang så är det viktigt vid smutskastning av motpart att befinna sig i ett speciellt debattläge; Talaren måste vara i överläge i förhållande till den omtalade, som i sin tur ska vara i överläge gentemot publiken. Det intressanta i detta fallet är att Zjirinovskij, som sagt, har lagt upp det så att han kan anfälla åhörarna ostraffat, det är ju inte *han* som talar, det är ”agenten”:

Сидят здесь члены красноярской организованной группировки во фракции «Единство», и она у вас считается проправительственной. Вот, мы вас заставили, что у вас проправительственные депутаты связаны с криминалом. И вы ничего не сделаете. Ничего не сделаете.

⁴¹ För mer om *prosopopoeia*, se: en.wikipedia.org/wiki/Prosopopoeia (2010-04-28)

Här sitter medlemmar från Krasnojarsks organiserade gäng i fraktionen ”Solidaritet”, och hos er anses den vara regeringsvänlig. Så vi har alltså tvingat på er regeringsvänliga ledamöter med band till organiserad brottslighet. Och ni gör ingenting åt det. Ingenting.

Zjirinovskij angriper här ledamöterna som sitter framför honom. Han börjar med en *hypophora* som svar på varför det går så snett för Rysslands ungdom, och svaret blir denna attack på ledamöterna i plenisalen. De tre parterna här är Zjirinovskij, ledamöterna och de ryska tv-tittarna. Hur förhåller sig då dessa tre parter till varandra, sett ur den prioriterade mottagarens synvinkeln, nämligen de ryska tv-tittarnas? I värsta fall är Zjirinovskij en partiledare för ett stort parti och en högt uppsatt person, om än med extrema utspel. I bästa fall är han partiledare för ett stort parti, och den mest högljudda av kritiska röster i duman. Den enda som verkligen står med det enkla folket gentemot ”brottslingarna till ledamöter” i duman. Zjirinovskij är alltså, oavsett vad man personligen kan tycka om honom, en person i *överläge* gentemot övriga i plenisalen. Ledamöterna är socio-ekonomiskt i *överläge* genemot tv-tittarna. Enligt Hägg är det därför lägligt att slå ner på sin motståndare, och det är sannolikt att det uppskattas av publiken. Samtidigt kan Zjirinovskij vid eventuell senare kritik för denna attack enkelt hänvisa till att det var ”agenten” som talade. Han är i det närmaste totalt säkrad.

Önsketänkande, eller *modusväxling*, är att presentera en önskan som faktum (Hägg, 1998 s.72). Zjirinovskij använder sig av det i mening efter mening för att allt det negativa som har hänt och kommer att hända det ryska folket, det är ”den utländska representantens” s.k. *omvända önsketänkande*. Här är ett tydligt exempel:

Мы вам подожгли Чечню, мало? Мы подожжем вам Дагестан. Мало? Весь Кавказ подожжем.

Vi satte Tjetjenien i brand, är det inte nog? Vi kommer sätta Dagestan i brand, är det inte nog? Vi kommer sätta hela Kaukasus i brand.

Och lite senare det kanske mest extrema exemplet; «Мы кровью зальем вас!» ”Vi kommer dränka er i blod!” I ovanstående utdrag börjar Zjirinovskij med att ta upp oroshärden Tjetjenien som, även om det inte går att bevisa att det är ”västvärlden” som ligger bakom, åtminstone är en reell händelse, som hos de flesta av mottagarna väcker obehagliga associationer. Tempus för Tjetjenien är förfluten tid. Sedan tar han upp oroshärden Dagestan och växlar tempus till futurum. Därefter kommer en stegring då Zjirinovskij hotar med att hela Kaukasus-regionen kommer att bli en oroshärd. Således har Zjirinovskij här tagit avstamp i något som för mottagarna är verkligt, och sedan med hjälp av *modusväxling* och stegring framställt ett scenario som kan uppfattas som verkligt, fast det inte har någon verklighetsförankring. Näst ut på Zjirinovskijs lista är Gorbatsjov:

Вы избрали нашего человека. Он, *Горби*, наш человек. И вся Европа восхищена тем, что вы, русские, поставили себе человека, который разрушил самое великое в мире советское государство.¹² Но он слабенький, потому что он из Ставропольского края,¹³ село Привольное, тракторист, комбайнер, рабоче-крестьянская кровь.

Ni valde en av de våra. Han, *Gorbi*, är en av oss. Och hela Europa glädjes av det faktum att ni ryssar försåg er själva med en person som såg till att det största riket i världen, Sovjetunionen, bröt samman. Men han är svag, eftersom han är från regionen Stavropol, från byn Privolnoye, en traktorförare, skördetröskeförare, av arbetar- och bondeblod.

Zjirinovskij målar upp Gorbatsjov som en förrädare, som är så pass trogen västvärlden, att de där kallar honom vid smeknamn. Det kan klassas som ett hårt ordval främst ur synvinkeln att Gorbatsjov var den högste ledaren i Sovjetunionen, vilket gör det direkt olämpligt att omtala honom på dylikt sätt. Resten av citatet visar på hur kränkande Zjirinovskij kan vara, utan att behöva använda *hårda* eller *fula ord*. Samtidigt som det är nedsättande är det väldigt komiskt, det har ett högt underhållningsvärde.

Jag vill dock också ta upp ett exempel när Zjirinovskij använder sig av *fula ord*:

Спасибо вам. *Вы русские свиньи*, спасибо.

Tack ska ni ha. Era ryska svin, tack.

I teoridelen står det att *invektiv* eller *fula ord* syftar på verbal aggression med lexikala medel. Vid invektiva attacker på motståndaren används lexikala uttryck som ur ett lingvokulturellt perspektiv anses vara otillåtna och/eller tabubelagda. Att kalla någon för svin faller under denna kategori, Abbyys ordboksdefinition är: «разговорное и презрительно (о неаккуратном человеке)» ”talspråk och nedsättande (om ostädad person)”. Det är viktigt att inte förvirra detta med användningen av korrekta ord på ett ”fult sätt”. I följande exempel berättar Zjirinovskij (som agenten) vad västeuropéer skulle anse om dagens Ryssland och ryssar:

А вашим русским женщинам только одна профессия: про-сти-тут-ка.

Era ryska kvinnor kan bara jobba med ett yrke: pro-sti-tu-tion.

Här är ju ”prostituerad” illa menat, och ett *hårt ordval*, men ”prostituerad” är den korrekta benämningen på fenomenet, och därför inte att klassas som ett *fult ord*. Som den värtaliga retorikern Zjirinovskij är, är han inte tvungen att ta till med *fula ord* för att appellera till mottagarna. Men sin retoriska talang till trots så finns det på internet fullt av videoklipp där han med sin användning av *fula ord* kan få vilken tittare som helst att tappa hakan.

Zjirinovskij använder sig igenom hela talet av korthuggna, kraftfulla uttalanden, vilka sedda var för sig skulle kunna klassas som *aforismer*. Men tätheten och frekvensen av dessa uttalanden gör att de förlorar den tyngd en enskild *aforism* bör ha. Ett tydliggörande exempel på detta är att titta på *aforismen* Putin använder sig av i det långa München-talet, och så jämför man det med den oundvikligt utspädda effekt Zjirinovskijs *aforismer* får. Med denna definitionsfråga i åtanke väljer jag att beteckna dem som just *aforismer*, i brist på lämpligare benämningar.

5.2.3 Zjirinovskijs framförande i statsduman om immaterialrätt

Duman sammanträdde i september 2006 för att debattera immaterialrätt. Zjirinovskij börjar talet med en mycket kort *inledning* som är intressant därför att den inte alls framstår som en sådan, utan som ett bryskt sätt att direkt börja med sakframställningen. Med orden

...проблемы интеллектуальной собственности, то, что вот здесь, в голове у человека.

...problem rörande intellektuella rättigheter, alltså det som finns här, i huvudet på människan.

Med denna mening är Zjirinovskij en blixtnabb växling från formellt språk till talspråk, vilket ger en dramatisk och komisk effekt. I denna rättframma öppning väljer Zjirinovskij, sitt rykte trogen, att attackera sin eller sina tänkta motståndare i debatten. På detta enkla sätt har han inför mottagarna dumförklarat att de andra talarna. Enligt Zjirinovskij är hans motståndare inte ens kapabla att författa sina egna framföranden, därför menar han att de redan har brutit mot reglerna för vad som är dagens debattämne, upphovsrätten. Han förstärker orden med vad jag antar är att han pekar mot sitt huvud, i vid gest, *actio*, vilket med den sista meningen i inledningen gör hela stycket komisk och nedsättande för Zjirinovskijs motståndare.

Hägg (1998, s. 161) talar om ”att ha skrattarna på sin sida”. Han hänvisar där till en gammal regel som han tillskriver den antika retorikern Gorgias: ”Vi bekämpar vår motståndares allvar med skämt och hans skämt med allvar.” Så har alltså Zjirinovskij på ett tämligen effektivt sätt och med mycket pathos förhoppningsvis lyckats tillägna sig välvilja hos mottagarna.

Inledningen flyter smidigt samman med *sakframställningen*, som i sin tur har buntats ihop med *bevisningen* och *argumentationen*. Igenom hela talet kommer Zjirinovskij att ömsom berätta om skeden, ömsom argumentera för sina åsikter. Zjirinovskijs mikrofon blir avstängd i slutet, antagligen p.g.a. att han gått över tiden, och därför innehåller inte talet någon korrekt *avslutning* i begreppets vanliga mening.

Längre fram i talet vill Zjirinovskij slå ett slag för det ryska språket, och han klagar på det enligt honom godtyckliga införandet av utländska ord till det ryska ordförrådet, därmed uppmanar han till användning av ryska ord där så är möjligt, och får det till att handla om nationell stolthet. Zjirinovskij ifrågasätter sedan till och med definitionen av orden som namngett temat på debatten, precis som Putin gör i sitt München-tal.

I nedanstående exempel ger Zjirinovskij prov på *repetition*:

В любом случае она соавтор, она помогала. Или натурщица для художника - она его вдохновила! Уберите натурщицу - и он никогда этого великого произведения не создаст. То есть она его вдохновила, а ей ничего не положено.

Hur som helst så är hon medförfattare, hon hjälpte till. Eller så stod hon som förebild för författaren - hon inspirerade honom! Utan denna förebild hade han aldrig skapat detta stora verk. Det var alltså hon som inspirerade honom, med det får hon ingenting för.

Det rör sig här om en *hammer-repetition* utspridd över några meningar, varje gång han säger «она» ”hon” så följs det av ett positivt laddat ord. Vill Zjirinovskij appellera till kvinnor?

I talets sista stycke börjar formuleringarna anta formen av *uppmaningar*. Zjirinovskij känner antagligen på sig att hans tilldelade stund håller på att ta slut och blir därför mer konkret med vad han önskar att debatten utmynnade i. Han pratar om vikten att vidta generella lagar för att bättre skydda immaterial-rätten, och insinuerar att ett eventuellt nytt regelverk skulle motarbetas av ”vissa”, då ”dessa parter” gagnas av avsaknaden av fungerande lagar. Zjirinovskij överlåter till publiken att själva lista ut vilka ”vissa parter” skulle vara. Innan han får sin mikrofon avstängd (han slutar inte tala självmant) hinner han med att använda sig av en *metonymi*:

Папа Римский сделал ссылку на XIV век, а шумит сегодняшний мусульманский мир.

Påven hänvisade till 1400-talet, och så börjar den *muslimska världen* att koka.

I exemplet ovan har den ”muslimska världen” fått ersätta vad som egentligen menas, nämligen; muslimer runt om i världen, eller människor i muslimska samhällen.

Talets utmärkande drag

Detta framförande, precis som det från 2003, är alltså uppbyggt för att med alla möjliga medel hetsa upp publiken, och Zjirinovskij använder sig även denna gång av en imponerande uppsjö olika retoriska grepp. När han ska argumentera för hur negativt bristen på immaterialrätt påverkat Ryssland använder han sig av hyperboler, klimax, aforism-liknande fraser och hypophora, som detta exempel:

Потом мы всегда спорим, почему мы такая богатая страна, а так бедно живём.
Потому что у нас законы не действуют, мы всё время законы останавливаем.

Sedan tvistar vi alltid om varför vi är ett så rikt land, och ändå lever så fattigt. För att våra lagar inte fungerar, vi sätter hela tiden stopp för lagarna.

Zjirinovskijs användning av hyperboler övergår till en sådan grad vad som är normalt, att man börjar ifrågasätta om det är rätt att överhuvudtaget definiera dem som hyperboler, till exempel:

У нас самая творческая страна в мире. У нас столько авторов!

Vi är det mest kreativa landet på jorden. Vi har så många författare!

А сколько у нас писателей! Наследники Толстого, Чехова - что с ними будем делать? Это же у нас великое количество писателей, во всех странах мира их очень мало или вообще нет, там этой проблемы нет, весь творческий потенциал планеты находится у нас.

Och vi har så många författare! Ättlingarna till Tolstoj och Tjechov, vad ska vi göra med dem? Det är ju vi som har detta stora antal författare, i alla länder i världen är de mycket få eller obefintliga, där finns inte detta problem, hela planetens kreativa potential finns hos oss.

Ovanstående citat är, i motsats till vad man kan tro, antagligen inte menade ironiskt eller som hyperboler. Jag tror att han med största sannolikhet faktiskt tror på vad han uttalar.

Zjirinovskij tar sig här friheten att få Ryssland att framstå i god dager. Men precis som i framförandet från 2003, så uttrycker han sig i extremer. Allt är svart eller vitt. Och som i föregående tal gör Zjirinovskij ofta skarpa svängningar och övergångar, där det gäller för mottagarna att koncentrera sig för att hänga med, vilket också är syftet. Med sina påståenden om hur all litterär talang i världen i grund och botten är rysk och med sitt försvar av det ryska språket framstår han som den nationalist som är hans image. Han framstår dessutom som en folkets beskyddare. Därmed torde Zjirinovskij vara nöjd.

Efter de tal av Zjirinovskij jag läst på bl.a. statsdumans hemsida får kan sägas att detta tal inte på något sätt framstår som ovanligt i stil eller framförande.

Då var talen analyserade. Härnäst ger jag en sammanfattande bild av Putins och Zjirinovskijs retorik i kontrast till varandra.

6 Slutsatser och diskussion

I denna uppsats har jag analyserat fyra politiska tal framförda av de framstående ryska politikerna V. Putin och V. Zjirinovskij. Jag har visat var talen hör hemma ur historiskt och vetenskapligt perspektiv, och ringat in det forskningsområde under vilket denna typ av analys tillfaller i vår tid. I teoridelen har jag visat vilka instrument som finns att tillgå för textanalys och vilka teorier som använts för att plocka isär element på olika nivåer, teorier som är specifikt anpassade för texter av transkriberade retoriska framföranden. I analysdelen ger jag läsaren en inblick i vilka teorier som anpassats på vilka stycken och vilka uttalanden. Jag har gjort många utdrag och citat för tydlighet och läsförståelse, och så för underhållningsvärdet.

Vad kan man då dra för slutsatser efter att ha läst analysdelen?

Talens struktur och val av ord med hänsyn till åhörare

Putins tal framstår som välstrukturerade, det är inte det minsta ansträngade att som mottagare följa med i resonemanget. Zjirinovskijs tal däremot, kan för den icke invigde framstå som ryckiga och hoppiga. Den klassiska benämningen *non sequitur*⁴² används för att beteckna uttalanden som inte har något samband med informationen som föregick dem. Benämningen passar särskilt bra för att beskriva åtskilliga stycken i Zjirinovskijs båda tal. Men allmänt måste sägas att Zjirinovskijs framföranden är mycket välstrukturerade och genomtänkta, det finns en alltid en röd tråd att följa, trots det slarviga intrycket man får vid en översyn av talen i textform. De båda herrarna har alltså valt att lägga sig på olika retoriska nivåer i fråga om enkelhet. Just enkelheten i retoriska budskap har Hägg (1998) tillägnat ett helt kapitel kallat ”*Alla är vi sjuåringar*”. I inledningen till kapitlet kan man läsa följande:

Den nazistiske propagandaministern Joseph Goebbels formulerade [...] retorisk princip: för att vara framgångsrik och nå fram måste propaganda vända sig till de minst intelligenta, minst informerade i församlingen. [...]

I amerikansk reklamjargong talar man om ”the seven year old mind”, sjuåringens intelligensnivå, som varje framgångsrikt reklambudskap måste anpassa sig till för att nå rimlig effekt.

Hägg förklarar att detta gäller oss alla när vi ska lyssna till ett tal i ett främmande yrkesområde eller verksamhet. Därmed måste Putin och Zjirinovskij göra avvägningar i hänsyn till kollegor, andra insatta i ämnet, och de breda massorna. Det är ett mycket svårt åtagande.

Så när Putin medvetet alltid väljer att vara mycket enkel att följa, så gäller denna enkelhet dock inte användningen av politiska ord och koncept, här använder han tvärtom avancerade termer och till och med neologismer och anglicismer. Dessa två faktorer bidrar till att Putin i det väsentliga berättarförloppet blir väl förstådd, och han använder de avancerade greppen för att ge intrycket av komplexitet och professionalitet. Enligt Danilina (2005) åtskiljer sig

⁴² För mer, se: en.wikipedia.org/wiki/Non_sequitur (2010-04-28)

parlamentariska och icke parlamentariska tal i hur mycket de förberetts och tagits fram, och mottages därför på olika sätt av olika grupper i samhället utefter uppfattningar och förväntningar på hur dessa båda typer av framträdanden bör skilja på sig. Vid framträdande inför högt utbildade ledamöter, som ofta har kompetens på området i fråga, måste talaren förankra varje framförd tes och vara försiktig med användandet av stilfigurer. För den som däremot framträder inför en oförberedd publik är det bättre att servera åhörarna färdiga teser utan bevis och söka att använda olika retoriska grepp för att liva upp publiken. Putins tal i München bör här ses som ett tal av stor internationell geopolitisk vikt, och de närvarande dignitärerna får ses som högt utbildade och välinsatta. Han borde därmed ha förankrat varje framförd tes, vilket han också gjorde. Därtill bör han ha varit försiktig med användandet av stilfigurer, men så var inte fallet då Putin talade i München. Stick i stäv med vad Danilina rekommenderar använde sig Putin av åtskilliga retoriska medel. Därmed drar jag slutsatsen att Putin i val av stilnivå haft en konflikt om vilken mottagargrupp som var högsta prioritet, och kommit fram till att det trots allt är de breda, mindre utbildade (relativt sett), oinsatta massorna som han främst vill tilltala.

Zjirinovskij tar inte nämnvärt hänsyn till kollegor utan riktar sig först och främst direkt till massorna med sina populistiska utspel. Hägg (s. 135) menar att det är talarens uppgift att vara precis så rolig och spännande, rörande och upprörande, som krävs för att få publikens gunst. Talaren ska förmedla att vad han eller hon uttalar är av största vikt för lyssnaren. Det är talarens uppgift att se till att lyssnarna förstår en, oavsett förutsättningar.

Verbal nivå. Retoriska grepp och argumentation

Det är intressant att Putin använder alla dessa konnektorer på samma omfattande sätt i de båda talen som valts ut. Talen skiljer sig stort vad gäller ämnet som behandlas, skillnaderna i kulturella och geografiska bakgrunder i vilka de framförs, och även på typen av mottagare. Ett tydligt exempel är Putins första tal. Av alla de retoriska grepp som jag stött på i resterande tal återfinns i detta tal inte ett enda! Detta kan förklaras med situationen i vilken talet framförs. För de andra tre talen framförs i sammanhang där mottagarna inte är undersåtar, (Putin bland icke-ryssar, och Zjirinovskij i statsduman).

Men där Putins tal tydligt skiljer sig i nivå av *humiliatio*, eller *spelad ödmjukhet*, (om man tar talen i sin helhet i beaktning) så har han ändå ansett det vara viktigt att behålla detta retoriska medel för ett mjukare intryck. Det ska dock påpekas att även när Putin nyttjar konnektorer som delvis syftar till att mjuka upp hans image, så förblir hans minspel lika stelt och respektingivande som alltid.

Detta står i starkaste kontrast till Zjirinovskij, som tar till åtskilliga grepp för att framstå som mer grov, främst med verbala medel men till och med rent fysiskt.⁴³ Zjirinovskij använder sig därmed inte av konnektorer i samma bemärkelse som Putin, det är inte hans stil helt enkelt.

De båda herrarna tvekar inte att använda sig av fallasier och inkonsekventa formuleringar när dessa beräknats förstärka deras tes och argument. Men Zjirinovskij gör det så till en grad att det framstår som tvångsmässigt, därmed inte sagt att han lämnar något åt slumpen, det är säkerligen inplanerat och välrepeterat.

Zjirinovskij står i dessa tal för användningen av *hårda* och *fula ord*, och Putin använder sig som sagt av *brutalismer* med jämna mellanrum. Så även här. Efter det långa och

⁴³ Det finns flera videoklipp på youtube.com där Zjirinovskij betar sig aggressivt och även misshandlar motparten.

anständiga München-talet ges journalisterna närvarande vid tillfället möjlighet att ställa frågor till Putin. På en av de sista frågorna om rysk inhemsk separatism uttalar Putin frasen:

...мы будем жестко карать...

... vi kommer grymt att straffa...

Detta (ovanstående) visar på hur viktig användningen av särskilt utstickade ord är, detta belyses tydligt även av Putins första tal. Hela talet är sakligt och koncist, det riktar sig mot kollegorna i presidentrådet, men även tv-tittarna har tillgång. I slutet av talet sticker Putin in två ord som totalt skär sig med allt vad han nyss har talat. Men Putin vet om vikten av tilltaget, och skulle inte gärna vara utan det. Termen *brutalism* tappar dock i styrka och betydelse om man skall anpassa den på Zjirinovskij, det brutala är en mycket mer intrikat del av hans framföranden.

När man som läsare av denna uppsats nu får tillgång till de mest utmärkande delarna av de två politikernas tal, och dessutom i bilaga har tillgång till dem i sin helhet, så kan mycket av vad som framförts tyckas, om inte endast bedrägligt, så även bristande i respekt för åhörarnas intelligens. Många formuleringar framstår som rent ut sagt nesliga, främst står Zjirinovskij för denna neslighet, men även Putin gör sig skyldig till detta. Ta till exempel Putins själv motsägelser i München-talet, hur kan han komma undan med sådana tilltag? Denna fråga kan besvaras med hänvisning till Lysias⁴⁴ och dennes princip (Hägg, s 130). Lysias författade rättegångstal åt de som inte var lika värtaliga och som kunde betala för tjänsten. Klienten fick memorisera talet för att kunna framföra det inför juryn. Lysias gav i det närmaste alltid sin klient en seger i fallet. Men en gång ska det ha gått något snett:

Bara en gång berättas det om en missnöjd kund. När denne väl lärt sig det hela [talet] utantill kom han till Lysias och klagade:

”Jag blev överförtjust i ditt tal och alldeles övertygad första gången jag läste det. Men jag tyckte sämre om det andra gången och ännu sämre den tredje, och nu tycker jag inte det är något försvarstal alls utan bara en massa rundprat!”

”Du glömmer”, svarade Lysias, ”att juryn bara ska höra det *en* gång!”

Jag ville som okunnig lekman få insyn i det ryska politiska språket, och för att uppnå detta valde jag att titta närmare på Putins och Zjirinovskijs retoriska stil, och jag ritade för dessa två vad man i Ryssland kallar för ”språkliga porträtt”. Jag är i efterhand glad för att valet föll på dessa två mångfacetterade personligheter.

7 Källor

Budaev, E.V., Tjudinov, A.P. (2006). Будаев Э.В., Чудинов А.П. *Становление и эволюция зарубежной политической лингвистики..* Красноярск

Intervju med Evgeni Bunimovitj (2004) publicerad i tidskriften "Со-Общение", №1, 2004. soob.ru/n/2004/1/concept/2

⁴⁴ Lysias (ca 445–380 f.Kr.) var en välkänd antik retoriker som verkade i Aten.

- Curtis, Gary N (2008). *Debate doublespeak*, artikel, fallacyfiles.org/archive042008.html#04192008
- Danilina V.V. (2005). Данилина В.В. *Вестник Московского университета. Серия 21. Управление (государство и общество)*, №2 – 2005 г.
- Fawcett, Robin (2005). *Functional Syntax Handbook: Analyzing English at the Level of Form*. Equinox Textbooks & Surveys in Linguistics
- Hägg, Göran (1998). *Praktisk Retorik*. Wahlström & Wikstrand
- Issers, O.S. (2003). Иссерс О.С. *Коммуникативные стратегии и тактики русской речи*. Едиториал УРСС.
- Kihlström, Eva. (2006). *Actio, pronuntiatio, starkt etos och pistis - En studie av Martin Luther King, John F Kennedy och Bill Clinton*. Södertörns Högskola: D-uppsats.
- Kroll, Wilhelm (1934). *Die Entwicklung der lateinischen Sprache*, ur *GLOTTA; Zeitschrift für griechische und lateinische Sprache*, №22.
- Krongaus, Maxim (2001). Кронгауз М.А. Reviews. *Russian Linguistics; International Journal for the Study of Russian and other Slavic Languages*, №25: 143-146.
- Marklund Shaparova, Elisabeth, et. al. (2006), *Norstedts Ryska Ordbok*. Norstedts Akademiska Förlag.
- Pöppel, Ludmila (2007). *The Rhetoric of Pravda Editorials*. Stockholms Universitet. Almqvist & Wiksell International
- von Seth, Rutger (2008). *From the Soviet to the post-soviet Russian press: democracy and the elusive sphere*. Göteborgs universitet, institutionen för slaviska språk.
- Aristoteles (350 f.Kr.) *Retoriken*. Översatt av Roberts, Rhys W (2007) av: ebooks@Adelaide
- Sigrell, Anders (2001). *Att övertyga mellan raderna : en retorisk studie om underförståddheter i modern politisk argumentation / Anders Sigrell*. Åstorp : Rhetor.
- Stadler, W. (1997) *Macht, Sprache, Gewalt*. Innsbruck: Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck, Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft: Slavica Aenipontana 5, 207 стр.
- Tolstaja, Tatjana. Lipovetsky et. al. (2006). *The imprints of terror: the rhetoric of violence and the violence of rhetoric in modern Russian culture*. München: Sagner.
- Zjukova, T.A. (1998). Жукова, Т.А. *Фактор говорящего в структуре текстовой скрепы*. Мир Науки и Культуры. nature.web.ru/db/msg.html?mid=1156859&s=121800000
- Zolotova et al. (1998). Золотова Г. А., Онипенко Н. К., Сидорова М. Ю. *Коммуникативная грамматика русского языка*. Москва: МГУ.

Mjukvara

ABBYY Lingvo Rysk ordbok

Internet

Rysk-rysk ordbok, Словари русского языка, www.jiport.com

Nationella korpusen över det ryska språket, Национальный корпус русского языка, www.ruscorpora.ru

www.fallacyfiles.org

www.gosduma.org

www.changingminds.org

en.wikipedia.org/wiki/Rhetoric (2010-04-28)

ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_совет_Российской_Федерации (2010-04-28)

8 Bilagor

Bilaga A – Fallasier, ett schema

Bilaga B – De fyra talen

Bilaga C – Bilder

Bilaga A

The Fallacy Files: Taxonomy of Logical Fallacies

Bilaga B

Fyra tal har analyserats och ordnats enligt följande:

1. Putins tal om korruption från presidentrådets session, 2004.01.12
2. Putins tal från säkerhetskonferens i München, 2007.02.10
3. Zhirinovskys tal i statsduman som utländsk agent, 2003.09.19
4. Zhirinovskys tal i statsduman om immaterialrätt, 2006.09.20

1. Putins tal om korruption från presidentrådets session, 2004.01.12

Выступление на заседании Совета при Президенте РФ по борьбе с коррупцией

Добрый день, уважаемые коллеги!

Мы сегодня проводим первое заседание Совета по борьбе с коррупцией. И я хотел бы более подробно остановиться на его задачах. С проблемой коррупции в той или иной степени сталкиваются очень многие страны мира. И в мире уже наработана определенная практика, наработан богатый опыт целенаправленной антикоррупционной политики. Действуют целые системы борьбы с этим злом. У нас в России под коррупцией в основном понимается взяточничество. Между тем как социальное явление коррупция гораздо более сложное образование, а ее последствия крайне негативно сказываются на самых разных сферах государственной и общественной жизни: от экономики до морали.

Очевидно, что коррупция тесно связана с различными формами злоупотребления властью, причем на всех ее уровнях: это и предоставление всякого рода преференций так называемым «приближенным» предпринимателям, и создание внеправовых преимуществ при получении государственных услуг, и многое-многое другое.

По сути, речь идет о действиях, приводящих к нарушению равенства прав и самой свободы экономической деятельности, к неисполнению государством обязанности по обеспечению добросовестной конкуренции. Как результат, нарушаются законные права граждан, сковывается нормальное развитие экономики, создаются серьезные барьеры на пути экономического роста.

В целом, коррупция деморализует общество, разлагает власть и государственный аппарат. И особенно нетерпима она в судебной и правоохранительной практике, в

судебных и правоохранительных органах, для которых борьба с этим злом является прямой функцией. Считаю, что главная задача Совета как консультативного органа – это выявление причин и условий распространения коррупции и на этой базе – выработка системной антикоррупционной политики, политики, отраженной как в действующем законодательстве, так и в организации правоприменительной работы. Еще раз хочу повторить: корни коррупции находятся в самих изъянах устройства экономической и административной жизни государства, подпитываются некачественным законодательством и распространяются при отсутствии эффективного контроля за деятельностью должностных лиц, органов государственной и муниципальной власти. Как вы знаете, власть в России неоднократно и громко заявляла о необходимости борьбы с коррупцией, разрабатывались целые программы, делались отдельные, достаточно жесткие, шаги, но прямо нужно сказать: большого эффекта они, к сожалению, не дали. Масштабы этого явления будут сокращаться только по мере того, как в стране будут укрепляться право, институты демократии и цивилизованный рынок. А органы власти станут бороться не только с последствиями коррупции, но и с ее причинами.

В связи с этим хотел бы обозначить главные приоритеты - так, как они мне видятся, - в этой нашей совместной работе.

Во-первых, необходимо наладить постоянную и системную антикоррупционную экспертизу законодательства. Как в уже действующих законах, так и на стадии их подготовки следует выявлять положения, ведущие к злоупотреблениям и самой возможности коррупции. Надо избавить правовое поле от пустых деклараций, от норм двойного толкования и внутренних противоречий. В законах должны оставаться только ясные и реалистичные требования, а также прописаны четкие механизмы их применения.

Второе. Совету предстоит подключиться к работе по анализу деятельности федеральных, региональных и местных органов власти. Хочу подчеркнуть: это не значит вмешательство в работу местных органов власти - я говорю об анализе их деятельности. Вы знаете: уже создана соответствующая комиссия, результаты которой должны повлиять не только на ход административной реформы - и должен еще раз сказать, напомнить, что мы с этим точно затянули, - но и на определение антикоррупционной составляющей государственной политики. Исполнение любых административных процедур должно быть максимально прозрачным: органам власти надо навсегда расстаться с традициями решения государственных и муниципальных задач вне бюджетного и налогового законодательства. А бюджет и установленные законом внебюджетные фонды обязаны стать для власти единственной формой образования и распространения денежных средств.

Третье направление нашей деятельности – это оздоровление государственного и муниципального аппарата, жесткая регламентация прав и обязанностей чиновников и связанная с этим задача: создание работающего механизма разрешения конфликтов интересов на государственной и муниципальной службе. Надо поставить чиновника в строгие процедурные рамки, а результаты его деятельности открыть для гражданского общества, для людей, по сути, для налогоплательщиков, оплачивающих из своего кармана услуги государственного аппарата.

Не нужно стесняться, мне кажется, повышать материальное благосостояние, повышать заработную плату чиновников, но их деятельность должна быть прозрачной, открытой и абсолютно понятной обществу.

Совету предстоит образовать рабочие комиссии из специалистов, знающих эту проблематику и имеющих высокий авторитет в профессиональной и общественной среде.

Совет должен обладать объективной информацией о масштабах коррупции, знать, в каких областях она наиболее укоренилась, оперировать в работе понятными правовыми критериями и оценками. Мы обязаны дать точную квалификацию самого понятия «коррупция» и понимать, что способствует ее распространению уже в сегодняшних, современных условиях.

И, наконец, последнее замечание. Чем эффективнее и крепче институты гражданского контроля, тем меньше шансов для злоупотребления должностными полномочиями и в личных, и в групповых корыстных интересах. И потому одна из задач Совета – это разработка эффективных форм общественного контроля над государственной и муниципальной властью. Эту тему мы уже не раз поднимали, но эффективно работающих механизмов контроля пока не создано. Полагаю, Совет должен представить свои конкретные предложения в виде законодательных инициатив Правительства и Президента Российской Федерации.

В заключении добавлю, что период организационного становления Совета надо завершать в максимально короткие сроки, в том числе оперативно сформировать его экспертные и рабочие механизмы. Пустые разговоры, какая-то шумиха и «кампанейщина» в этой сфере абсолютно не нужны, их нужно оставить в прошлом.¹ Напротив, нужны точные и реалистические меры – и в борьбе с проявлениями коррупции, и, главное, в ее предупреждении.

Для того чтобы выполнить эту задачу и сформировать, как я уже сказал, быстро рабочие органы, я предлагаю сегодня решить вопрос о назначении председателя Совета. Есть мнение у коллег, я знаю, организовать эту работу таким образом, чтобы председательство было ротационным – на полгода. Я с этим согласен, мы это сделаем. Я предлагаю на первые полгода избрать председателем Совета Председателя Правительства Российской Федерации Михаила Михайловича Касьянова. Если нет каких-то замечаний, давайте так и поступим. Сейчас давайте поговорим об образовании двух рабочих комиссий и определимся с их руководителями.

2. Putins tal från säkerhetskonferens i München, 2007.02.10

Выступление Владимира Путина и дискуссия на Мюнхенской Конференции по вопросам политики безопасности

(Delar av framförandet som inte analyserats är markerade med grå bakgrund.)

В.ПУТИН: Спасибо большое, уважаемая госпожа Федеральный канцлер, господин Тельчик, дамы и господа!

Весьма признателен за приглашение на столь представительную конференцию, собравшую политиков, военных, предпринимателей, экспертов из более чем 40 стран мира.

Формат конференции дает мне возможность избежать «излишнего политеса» и необходимости говорить округлыми, приятными, но пустыми дипломатическими штампами. Формат конференции позволяет сказать то, что я действительно думаю о проблемах международной безопасности. И если мои рассуждения покажутся нашим коллегам излишне полемически заостренными либо неточными, я прошу на меня не сердиться – это ведь только конференция. И надеюсь, что после двух-трех минут моего выступления господин Тельчик не включит там «красный свет».

Итак. Известно, что проблематика международной безопасности – много шире вопросов военно-политической стабильности. Это устойчивость мировой экономики, преодоление бедности, экономическая безопасность и развитие межцивилизационного диалога.

Такой всеобъемлющий, неделимый характер безопасности выражен и в ее базовом принципе: «безопасность каждого – это безопасность всех». Как сказал еще в первые дни разгоравшейся Второй мировой войны Франклин Рузвельт: «Где бы ни был нарушен мир, мир повсюду оказывается в опасности и под угрозой».

Эти слова продолжают сохранять актуальность и сегодня. Об этом, кстати, свидетельствует и тема нашей конференции, которая здесь написана: «Глобальные кризисы – глобальная ответственность». Всего лишь два десятилетия назад мир был идеологически и экономически расколот, а его безопасность обеспечивали огромные стратегические потенциалы двух сверхдержав.

Глобальное противостояние отодвигало на периферию международных отношений и повестки дня крайне острые экономические и социальные вопросы. И как всякая война – «война холодная» оставила нам и «неразорвавшиеся снаряды», образно выражаясь. Имею в виду идеологические стереотипы, двойные стандарты, иные шаблоны блокового мышления.

Об однополярном мире

Предлагавшийся же после «холодной войны» однополярный мир – тоже не состоялся.

История человечества, конечно, знает и периоды однополярного состояния и стремления к мировому господству. Чего только не было в истории человечества.

Однако что же такое однополярный мир? Как бы не украшали этот термин, он в конечном итоге означает на практике только одно: это один центр власти, один центр силы, один центр принятия решения.

Это мир одного хозяина, одного суверена. И это в конечном итоге губительно не только для всех, кто находится в рамках этой системы, но и для самого суверена, потому что разрушает его изнутри. И это ничего общего не имеет, конечно, с демократией. Потому что демократия – это, как известно, власть большинства, при учете интересов и мнений меньшинства.

Кстати говоря, Россию, нас – постоянно учат демократии. Но те, кто нас учат, сами почему-то учиться не очень хотят.

Считаю, что для современного мира однополярная модель не только неприемлема, но и вообще невозможна. И не только потому, что при единоличном лидерстве в современном – именно в современном мире – не будет хватать ни военно-политических, ни экономических ресурсов. Но что еще важнее – сама модель является неработающей, так как в ее основе нет и не может быть морально-нравственной базы современной цивилизации.

Вместе с тем все, что происходит сегодня в мире, и сейчас мы только начали дискутировать об этом – это следствие попыток внедрения именно этой концепции в мировые дела – концепции однополярного мира.

А какой результат?

Односторонние, нелегитимные часто действия, не решили ни одной проблемы. Более того, они стали генератором новых человеческих трагедий и очагов напряженности. Судите сами: войн, локальных и региональных конфликтов меньше не стало. Господин Тельчик вот об этом очень мягко упомянул. И людей в этих конфликтах гибнет не меньше, а даже больше, чем раньше. Значительно больше – значительно больше!

Сегодня мы наблюдаем почти ничем не сдерживаемое, гипертрофированное применение силы в международных делах – военной силы – силы, ввергающей мир в пучину следующих один за другим конфликтов. В результате не хватает сил на комплексное решение ни одного из них. Становится невозможным и их политическое решение.

Мы видим все большее пренебрежение основополагающими принципами международного права. Больше того – отдельные нормы, да, по сути – чуть ли не вся система права одного государства, прежде всего, конечно, Соединенных Штатов, перешагнула свои национальные границы во всех сферах: и в экономике, и в политике, и в гуманитарной сфере навязывается другим государствам. Ну, кому это понравится? Кому это понравится?

В международных делах все чаще встречается стремление решить тот или иной вопрос, исходя из так называемой политической целесообразности, основанной на текущей политической конъюнктуре. И это, конечно, крайне опасно. И ведет к тому, что никто уже не чувствует себя в безопасности. Я хочу это подчеркнуть – никто не чувствует себя в безопасности! Потому что никто не может спрятаться за международным правом как за каменной стеной. Такая политика является, конечно, катализатором гонки вооружений.

Доминирование фактора силы неизбежно подпитывает тягу ряда стран к обладанию оружием массового уничтожения. Больше того – появились принципиально новые угрозы, которые и раньше были известны, но сегодня приобретают глобальный характер, такие, как терроризм. Убежден, мы подошли к тому рубежному моменту, когда должны серьезно задуматься над всей архитектурой глобальной безопасности.

И здесь надо отталкиваться от поиска разумного баланса между интересами всех субъектов международного общения. Тем более сейчас, когда «международный ландшафт» столь ощутимо и столь быстро меняется – меняется за счет динамичного развития целого ряда государств и регионов. Госпожа Федеральный канцлер упомянула уже об этом. Так, суммарный ВВП Индии и Китая по паритетной покупательной способности уже больше, чем у Соединенных Штатов Америки. А рассчитанный по тому же принципу ВВП государств группы БРИК – Бразилия, Россия, Индия и Китай – превосходит совокупный ВВП Евросоюза. И, по оценкам экспертов, в обозримой исторической перспективе этот разрыв будет только возрастать.

Не стоит сомневаться, что экономический потенциал новых центров мирового роста будет неизбежно конвертироваться в политическое влияние и будет укреплять многополярность.

В этой связи серьезно возрастает роль многосторонней дипломатии. Открытость, транспарентность и предсказуемость в политике безальтернативны, а применение силы должно быть действительно исключительной мерой так же, как и применение смертной казни в правовых системах некоторых государств.

Сегодня же мы, наоборот, наблюдаем ситуацию, когда страны, в которых применение смертной казни запрещено даже в отношении убийц и других преступников – опасных преступников, несмотря на это такие страны легко идут на участие в военных операциях, которые трудно назвать легитимными. А ведь в этих конфликтах гибнут люди – сотни, тысячи мирных людей!

Но в то же время возникает вопрос: разве мы должны безучастно и безвольно взирать на различные внутренние конфликты в отдельных странах, на действия авторитарных режимов, тиранов, на распространение оружия массового уничтожения? Именно по сути это и лежало в основе вопроса, который был задан Федеральному канцлеру нашим уважаемым коллегой господином Либерманом. Ведь я правильно понял Ваш вопрос (обращаясь к Либерману)? И, конечно, это вопрос серьезный! Можем ли мы безучастно смотреть на то, что происходит? Я попробую ответить на Ваш вопрос тоже. Конечно, мы не должны смотреть безучастно. Конечно, нет.

Но есть ли у нас средства, чтобы противостоять этим угрозам? Конечно, есть. Достаточно вспомнить недавнюю историю. Ведь произошел же мирный переход к демократии в нашей стране? Ведь состоялась же мирная трансформация советского режима – мирная трансформация! И какого режима! С каким количеством оружия, в том числе ядерного оружия! Почему же сейчас, при каждом удобном случае нужно бомбить и стрелять? Неужели в условиях отсутствия угрозы взаимного уничтожения нам не хватает политической культуры, уважения к ценностям демократии и к праву.

Убежден, единственным механизмом принятия решений по использованию военной силы как последнего довода может быть только Устав ООН. И в этой связи я или не понял то, что было сказано совсем недавно нашим коллегой, министром обороны Италии, либо он выразился неточно. Я, во всяком случае, услышал, что легитимным применение силы может считаться только в том случае, если решение принято в НАТО или в Евросоюзе, или в ООН. Если он действительно так считает, то у нас с ним разные точки зрения. Или я ослышался. Легитимным можно считать применение силы только, если решение принято на основе и в рамках ООН. И не надо подменять Организацию Объединенных Наций ни НАТО, ни Евросоюзом. И когда ООН будет реально объединять силы международного сообщества, которые действительно могут реагировать на события в отдельных странах, когда мы избавимся от пренебрежения международным правом, то ситуация может измениться. В противном случае ситуация будет заходить лишь в тупик и умножать количество тяжелых ошибок. При этом, конечно, нужно добиваться того, чтобы международное право имело универсальный характер и в понимании, и в применении норм.

И нельзя забывать, что демократический образ действий в политике обязательно предполагает дискуссию и кропотливую выработку решений.

О ситуации в области разоружения

Уважаемые дамы и господа!

Потенциальная опасность дестабилизации международных отношений связана и с очевидным застоем в области разоружения.

Россия выступает за возобновление диалога по этому важнейшему вопросу.

Важно сохранить устойчивость международно-правовой разоруженческой базы, при этом обеспечить преемственность процесса сокращения ядерных вооружений.

Мы договорились с Соединенными Штатами Америки о сокращении наших ядерных потенциалов на стратегических носителях до 1700–2200 ядерных боезарядов к 31 декабря 2012 года. Россия намерена строго выполнять взятые на себя обязательства. Надеемся, что и наши партнеры будут действовать также транспарентно и не будут откладывать на всякий случай, на «черный день» лишнюю пару сотен ядерных боезарядов. И, если сегодня новый министр обороны Соединенных Штатов здесь нам объявит, что Соединенные Штаты не будут прятать эти лишние заряды ни на складах, ни «под подушкой», ни «под одеялом», я предлагаю всем встать и стоя это поприветствовать. Это было бы очень важным заявлением.

Россия строго придерживается и намерена в дальнейшем придерживаться Договора о нераспространении ядерного оружия и многостороннего режима контроля за ракетными технологиями. Принципы, заложенные в этих документах, носят универсальный характер.

В этой связи хотел бы вспомнить, что в 80-е годы СССР и Соединенные Штаты подписали Договор о ликвидации целого класса ракет средней и малой дальности, но универсального характера этому документу придано не было.

Сегодня такие ракеты уже имеет целый ряд стран: Корейская Народно-Демократическая Республика, Республика Корея, Индия, Иран, Пакистан, Израиль. Многие другие государства мира разрабатывают эти системы и планируют поставить их на вооружение. И только Соединенные Штаты Америки и Россия несут обязательства не создавать подобных систем вооружений.

Ясно, что в этих условиях мы вынуждены задуматься об обеспечении своей собственной безопасности. Вместе с тем, нельзя допустить появления новых дестабилизирующих высокотехнологичных видов оружия. Я уже не говорю о мерах по предупреждению новых сфер конфронтации особенно в космосе. «Звездные войны», как известно уже не фантастика, а реальность. Еще в середине 80-х годов [прошлого века] наши американские партнеры на практике провели перехват собственного спутника. Милитаризация космоса, по мнению России, может спровоцировать непредсказуемые для мирового сообщества последствия – не меньшие, чем начало ядерной эры. И мы не раз выступали с инициативами, направленными на недопущение оружия в космос.

Сегодня хотел бы проинформировать вас о том, что нами подготовлен проект Договора о предотвращении размещения оружия в космическом пространстве. В ближайшее время он будет направлен партнерам в качестве официального предложения. Давайте работать над этим вместе. Нас также не могут не тревожить планы по развертыванию элементов системы противоракетной обороны в Европе. Кому нужен очередной виток неизбежной в этом случае гонки вооружений? Глубоко сомневаюсь, что самим европейцам.

Ракетного оружия, реально угрожающего Европе, с дальностью действия порядка 5-8 тысяч километров, нет ни у одной из так называемых «проблемных стран». И в обозримом будущем и обозримой перспективе – и не появится, и не предвидится даже. Да и гипотетический пуск, например, северокорейской ракеты по территории США через Западную Европу – это явно противоречит законам баллистики. Как говорят у нас в России, это все равно, что «правой рукой дотягиваться до левого уха».

И, находясь здесь, в Германии, не могу не упомянуть и о кризисном состоянии Договора об обычных вооруженных силах в Европе.

Адаптированный Договор об обычных вооруженных силах в Европе был подписан в 1999 году. Он учитывал новую геополитическую реальность – ликвидацию Варшавского блока. С тех пор прошло семь лет, и только четыре государства ратифицировали этот документ, включая Российскую Федерацию. Страны НАТО открыто заявили, что не ратифицируют Договор, включая положения о фланговых ограничениях (о размещении на флангах определенного количества вооруженных сил) до тех пор, пока Россия не выведет свои базы из Грузии и Молдавии. Из Грузии наши войска выводятся, причем даже в ускоренном порядке. Эти проблемы мы с нашими грузинскими коллегами решили, и это всем известно. В Молдавии остается

группировка в полторы тысячи военнослужащих, которые выполняют миротворческие функции и охраняют склады с боеприпасами, оставшиеся со времен СССР. И мы с господином Соланой постоянно обсуждаем этот вопрос, он знает нашу позицию. Мы готовы и дальше работать по этому направлению.

Но что же происходит в это же самое время? А в это самое время в Болгарии и Румынии появляются так называемые легкие американские передовые базы по пять тысяч штыков в каждой. Получается, что НАТО выдвигает свои передовые силы к нашим государственным границам, а мы, строго выполняя Договор, никак не реагируем на эти действия.

Думаю, очевидно, – процесс натовского расширения не имеет никакого отношения к модернизации самого альянса или к обеспечению безопасности в Европе. Наоборот – это серьезно провоцирующий фактор, снижающий уровень взаимного доверия. И у нас есть справедливое право откровенно спросить – против кого это расширение? И что стало с теми заверениями, которые давались западными партнерами после роспуска Варшавского договора? Где теперь эти заявления? О них даже никто не помнит. Но я позволю себе напомнить в этой аудитории, что было сказано. Хотел бы привести цитату из выступления Генерального секретаря НАТО господина Вернера в Брюсселе 17 мая 1990 года. Он тогда сказал: «Сам факт, что мы готовы не размещать войска НАТО за пределами территории ФРГ дает Советскому Союзу твердые гарантии безопасности». Где эти гарантии?

Камни и бетонные блоки Берлинской стены давно разошлись на сувениры. Но нельзя забывать, что ее падение стало возможным и благодаря историческому выбору, в том числе нашего народа – народа России, выбору в пользу демократии и свободы, открытости и искреннего партнерства со всеми членами большой европейской семьи.

Сейчас же нам пытаются навязать уже новые разделительные линии и стены – пусть виртуальные, но все-таки разделяющие, разрезающие наш общий континент. Неужели вновь потребуются долгие годы и десятилетия, смена нескольких поколений политиков, чтобы «разобрать» и «демонтировать» эти новые стены?

О нераспространении ядерного оружия

Уважаемые дамы и господа!

Мы однозначно выступаем и за укрепление режима нераспространения. Существующая международно - правовая база позволяет создавать технологии по выработке ядерного топлива для использования его в мирных целях. И многие страны с полным на то основанием, хотят создавать собственную ядерную энергетику, как основу их энергетической независимости. Но мы также понимаем, что эти технологии могут быть быстро трансформированы в получение оружейных материалов.

Это вызывает серьезное международное напряжение. Яркий тому пример – ситуация с иранской ядерной программой. Если международное сообщество не выработает разумного решения этого конфликта интересов, мир и дальше будут потрясать подобные дестабилизирующие кризисы, потому что пороговых стран больше, чем

Иран, и мы с вами об этом знаем. Мы будем постоянно сталкиваться с угрозой распространения оружия массового уничтожения.

В прошлом году Россия выступила с инициативой создания многонациональных центров по обогащению урана. Мы открыты к тому, чтобы подобные центры создавались не только в России, но и в других странах, где на легитимной основе существует мирная ядерная энергетика. Государства, желающие развивать атомную энергетiku, могли бы гарантированно получать топливо через непосредственное участие в работе этих центров, конечно же, под строгим контролем МАГАТЭ.

С российским предложением созвучны и последние инициативы Президента Соединенных Штатов Америки Джорджа Буша. Считаю, что Россия и США объективно и в одинаковой степени заинтересованы в ужесточении режимов нераспространения оружия массового уничтожения и средств его доставки. Именно наши страны, являющиеся лидерами по ядерному и ракетному потенциалу, должны стать и лидерами в разработке новых, более жестких мер в сфере нераспространения. Россия готова к такой работе. Мы ведем консультации с нашими американскими друзьями.

В целом, речь должна идти о создании целой системы политических рычагов и экономических стимулов – стимулов, при которых государства были бы заинтересованы не создавать собственные мощности ядерного топливного цикла, но имели бы возможность развивать атомную энергетiku, укрепляя свой энергетический потенциал.

О сотрудничестве в области энергетики и интеграции России в мировую экономику

В этой связи подробнее остановлюсь на международном энергетическом сотрудничестве. Госпожа Федеральный канцлер тоже об этом коротко, но упомянула, затронула эту тему. В энергетической сфере Россия ориентируется на создание единых для всех рыночных принципов и прозрачных условий. Очевидно, что цена на энергоносители должна определяться рынком, а не являться предметом политических спекуляций, экономического давления или шантажа.

Мы открыты для сотрудничества. Зарубежные компании участвуют в наших крупнейших энергетических проектах. По различным оценкам, до 26 процентов добычи нефти в России, – вот вдумайтесь в эту цифру, пожалуйста, – до 26 процентов добычи нефти в России приходится на иностранный капитал. Попробуйте, попробуйте привести мне пример подобного широкого присутствия российского бизнеса в ключевых отраслях экономики западных государств. Нет таких примеров! Таких примеров нет. Напомню также о соотношении инвестиций, поступающих в Россию и идущих из России в другие страны мира. Соотношение – примерно пятнадцать к одному. Вот вам зримый пример открытости и стабильности российской экономики.

Экономическая безопасность – это сфера, где всем следует придерживаться единых принципов. Мы готовы честно конкурировать.

Для этого у российской экономики появляется все больше возможностей. Такую динамику объективно оценивают эксперты и наши зарубежные партнеры. Так, недавно был повышен рейтинг России в ОЭСР: из четвертой группы риска наша страна перешла в третью. И хотел бы, пользуясь случаем, здесь, сегодня в Мюнхене, поблагодарить наших германских коллег за содействие в принятии вышеназванного решения.

Далее. Как вы знаете, процесс присоединения России к ВТО вышел на финальную стадию. Отмечу, что в ходе долгих, непростых переговоров мы не раз слышали слова о свободе слова, о свободе торговли, о равных возможностях, но, почему-то исключительно – применительно к нашему, российскому рынку.

О борьбе с бедностью

И еще одна важна тема, прямо влияющая на глобальную безопасность. Сегодня много говорят о борьбе с бедностью. Что здесь происходит на самом деле? С одной стороны, на программы помощи беднейшим странам выделяются финансовые ресурсы – и подчас немаленькие финансовые ресурсы. Но по-честному, и об этом здесь многие тоже это знают, зачастую – под «освоение» компаниями самих же стран-доноров. Но в тоже время, с другой стороны, в развитых странах сохраняются субсидии в сельском хозяйстве, ограничивается для других доступ к высоким технологиям.

И давайте называть вещи своими именами: получается, что одной рукой раздается «благотворительная помощь», а другой – не только консервируется экономическая отсталость, а еще и собирается прибыль. Возникающее социальное напряжение в таких депрессивных регионах неизбежно выливается в рост радикализма, экстремизма, подпитывает терроризм и локальные конфликты. А если все это вдобавок происходит, скажем, на Ближнем Востоке в условиях обостренного восприятия внешнего мира как несправедливого, то возникает риск для глобальной дестабилизации.

Очевидно, что ведущие страны мира должны видеть эту угрозу. И, соответственно, выстраивать более демократическую, справедливую систему экономических отношений в мире – систему, дающую всем шанс и возможность для развития.

О роли ОБСЕ

Выступая на конференции по безопасности, уважаемые дамы и господа, нельзя обойти молчанием и деятельность Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе. Как известно, она была создана, чтобы рассматривать все, – я подчеркну это, – все, все аспекты безопасности: военно-политические, экономические, гуманитарные, причем в их взаимосвязи.

Сегодня что мы видим на практике? Мы видим, что этот баланс явно нарушен. ОБСЕ пытаются превратить в вульгарный инструмент обеспечения внешнеполитических интересов одной или группы стран в отношении других стран. И под эту задачу «схроили» и бюрократический аппарат ОБСЕ, который абсолютно никак не связан с государствами-учредителями. «Схроили» под эту задачу процедуры принятия решений и использования так называемых «неправительственных организаций». Формально, да,

независимых, но целенаправленно финансируемых, а значит – подконтрольных. Согласно основополагающим документам, в гуманитарной сфере ОБСЕ призвана оказывать странам-членам, по их просьбе, содействие в соблюдении международных норм в области прав человека. Это важная задача. Мы ее поддерживаем. Но вовсе это не означает вмешательство во внутренние дела других стран, тем более, – навязывания этим государствам того, как они должны жить и развиваться.

Очевидно, что такое вмешательство отнюдь не способствует вызреванию подлинно демократических государств. И наоборот, делает их зависимыми, и как следствие – нестабильными в политическом и экономическом плане.

Мы рассчитываем на то, что ОБСЕ будет руководствоваться своими непосредственными задачами и выстраивать отношения с суверенными государствами на основе уважения, доверия и транспарентности.

Заключение

Уважаемые дамы и господа!

В заключение хотел бы отметить следующее. Мы очень часто, и я лично очень часто слышу призывы к России со стороны наших партнеров, в том числе и со стороны европейских партнеров, играть более и более активную роль в мировых делах.

В этой связи позволю себе сделать одну маленькую ремарку. Вряд ли нас нужно подталкивать и стимулировать к этому. Россия – страна с более чем тысячелетней историей, и практически всегда она пользовалась привилегией проводить независимую внешнюю политику.

Мы не собираемся изменять этой традиции и сегодня. Вместе с тем, мы хорошо видим, как изменился мир, реалистично оцениваем свои собственные возможности и свой собственный потенциал. И, конечно, нам бы также хотелось иметь дело с ответственными и тоже самостоятельными партнерами, с которыми мы вместе могли бы работать над строительством справедливого и демократического мироустройства, обеспечивая в нем безопасность и процветание не для избранных, а для всех.

Благодарю за внимание.

Вопросы

Х.ТЕЛЬЧИК: Сердечное спасибо за Ваше важное выступление. Прозвучали новые темы, в том числе вопрос о глобальной архитектуре, который в последние годы не был на переднем плане; разоружение, контроль над вооружениями, вопрос отношений Североатлантического альянса и России, сотрудничество в области технологий. Есть еще целый ряд вопросов, и господин Президент готов ответить.

ВОПРОС: Многоуважаемый господин Президент, спасибо за Ваше выступление. Хотел бы подчеркнуть, что в германском Бундестаге мы убеждены, насколько важна Россия в

качестве партнера Европы, и важна роль, которую Вы играете. Об этом сказала и Федеральный канцлер в своем выступлении. Я хотел бы, исходя из своего опыта, коснуться двух пунктов Вашего выступления. Это, во-первых, оценка НАТО, его расширения, которое Вы считаете опасным для России. Вы признаете, что расширение – это фактически не расширение, а самоопределение демократических государств, которые захотели пойти таким путем? И что НАТО затрудняется принимать государства, которые не изъявляют такой готовности? Вы могли бы признаться в том, что за счет расширения НАТО восточные границы стали более надежны, безопасны. Почему Вы боитесь демократии? Я убежден, что только демократические государства могут стать членами НАТО. Это стабилизирует соседей. К вопросу о том, что происходит внутри Вашей страны. Убили Анну Политковскую, это символ. Можно сказать, это касается многих журналистов, страхи всякие, закон о неправительственных организациях – это вызывает тревогу.

ВОПРОС: Я хорошо понимаю Ваше замечание о нераспространении. Особенно в конце «холодной войны» мы видели сокращение размещения ядерного оружия, но видели также и рост терроризма. Ядерные материалы должны быть серьезно защищены от террористов.

ВОПРОС: Коснусь вопроса, который был задан и Федеральному канцлеру. Что будет дальше в Косово и в Сербии? Как Вы оцениваете М.Ахтисаари? Какое влияние окажет Россия на решение этой проблемы?

ВОПРОС: Вы можете прокомментировать опыт, который сложился у российских военнослужащих в Чечне? О Вашем примечании по энергетике: Вы изложили вкратце, что касается рыночной роли энергии в политике. Европейский союз заинтересован в том, чтобы добиться заключения партнерского соглашения, чтобы были зафиксированы принципы в области политики. Вы готовы обеспечить надежность поставок ресурсов и включить в состав этого соглашения?

ВОПРОС: Господин Президент, Вы выступили с искренними, откровенными замечаниями. Надеюсь, Вы поймете мой откровенный и прямой вопрос. В 90-е годы российские эксперты активно помогали Ирану в разработке ракетных технологий. Иран сейчас имеет продвинутые ракеты среднего и дальнего радиуса действия, что позволяет ему нанести удар по России и по части Европы. Они также работают над тем, чтобы поместить на эти ракеты ядерные боеголовки. Ваша страна предприняла усилия по переговорам с Ираном по этому вопросу и поддержала резолюцию СБ ООН, чтобы не дать Ирану проводить такую политику. Мой вопрос заключается в следующем: какие усилия предпримет Россия – через ООН или иным образом – для того, чтобы прекратить эти очень серьезные события в Иране?

ВОПРОС: Я уверен, что историки не напишут в один прекрасный день, что во время нашей конференции была объявлена вторая «холодная война». Но могли бы. Вы говорили, что нужно и оказывать давление на Иран, и давать положительные импульсы. Не правда ли, что Россия препятствует сильному давлению в виде санкций, и, во-вторых, что касается поставок оружия туда, – это их подбадривает, тем более, что оружие это оказалось в Ливане и в секторе Газа. Как Вы можете это прокомментировать?

ВОПРОС: Я понимаю Вашу искренность и надеюсь, что Вы согласитесь с нашей искренностью. Во-первых, контроль над вооружениями. Кому нужна гонка вооружений? Я хочу указать, что США не разрабатывают новое стратегическое оружие уже более двух десятилетий, а Вы недавно испытали «Тополь-М», который уже размещен в шахтах и на мобильных установках. Вы критиковали США за односторонние действия и дважды сказали, что военные действия могут быть законными, только если они одобрены ООН. США ведут боевые действия в Ираке и Афганистане по решению ООН, а в Косово сегодня большинство поддерживает миротворческую операцию в этой стране. Мой вопрос такой: говорите ли Вы сейчас, что, независимо от того, как Россия рассматривает угрозу своим международным интересам, она не будет предпринимать боевые действия без одобрения ООН?

ВОПРОС: Вы говорили об опасности однополярного мира, когда один суверен принимает решение без консультации с другими. В России, по мнению многих, мы видим все более однополярное правительство, где конкурирующие центры влияния вынуждены следовать партийной линии, будь то Госдума, руководство в регионах, СМИ, бизнес-сообщество, НПО. Будет ли однополярное правительство такого рода надежным партнером, когда речь идет об энергетической безопасности?

Ответы В. Путина

В.ПУТИН: Прежде всего хочу вас поблагодарить за эти вопросы. Очень интересно. Жалко, что у нас мало времени, я с удовольствием бы с каждым из вас провел отдельную дискуссию. Я это люблю, мне нравится.

Об однополярности российского правительства

Начну с последнего вопроса по поводу однополярности российского правительства. В российском парламенте сегодня представлены Коммунистическая партия Российской Федерации, партия «Единая Россия», Либерально-демократическая партия, представлены другие политические силы, которые принципиально, по своим основополагающим взглядам, отличаются друг от друга. Если Вам это не известно, побеседуйте с руководством Коммунистической партии Российской Федерации, а потом с лидером наших либеральных демократов господином Жириновским. И Вы сразу же увидите разницу. Если Вам сейчас не видно, побеседуйте с ними. Здесь нет никаких проблем – приехать в Москву и поговорить.

Что касается того, как мы в будущем планируем это делать. Мы бы хотели, чтобы у нас была зрелая политическая система, чтобы у нас была многопартийная система с ответственными политиками, которые могут прогнозировать развитие страны и ответственно действовать не только в период выборов и после них, а и на длительную историческую перспективу. Вот будем к этому стремиться. Но эта система, конечно же, будет многопартийной. Все наши действия внутри страны, в том числе касающиеся изменения порядка избрания в Государственную Думу, в парламент России, направлены именно на укрепление многопартийной системы в стране.

О транзите газа через Украину

Теперь о том, в состоянии ли наше Правительство действовать ответственно при решении проблем энергетических поставок и по обеспечению энергетической безопасности. Конечно, да! Более того, все, что мы делали до сих пор и делаем сейчас, направлено на достижение только одной цели: перевести наши отношения с потребителями и с транзитерами наших углеводородов на рыночные, прозрачные принципы и – в долгосрочные контракты.

Напомню вам, и здесь напротив меня сидит мой коллега, Президент Украины, он это знает так же, как и я: до прошлого года, пока мы с ним в трудной дискуссии не приняли соответствующих решений, поставки наших энергоносителей, прежде всего газа в Европу в течение 15 лет зависели от того, договорятся ли Украина и Россия между собой по условиям и по ценам поставок нашего газа в саму Украину, а если не договорятся – все, европейские потребители сидели бы без газа. Такая ситуация вас устраивает? Думаю, нет. И несмотря на все скандалы там и прочее, защиту интересов, борьбу мнений и так далее, мы смогли договориться с Президентом Ющенко. Я считаю, что он принял ответственное, исключительно правильное, абсолютно рыночное решение: мы подписали контракты отдельно на поставку в Украину нашего газа, и отдельно – на транзит в Европу на пять лет вперед. Спасибо нам нужно сказать – и нам, и Украине, за это решение. И за Ваш вопрос спасибо, вопрос – хороший.

Расширение НАТО

Лучше бы я отвечал сразу же на ваши вопросы. Наша оценка расширения НАТО на Восток. Я уже говорил о гарантиях, которые нам давали и которые сегодня не соблюдаются. Вы разве считаете это нормальным в международных делах? Но Бог с ними, с этими гарантиями. Что касается демократии и расширения НАТО. НАТО – это не универсальная организация в отличие от Организации Объединенных Наций. Это, прежде всего, военно-политический блок – военно-политический! И, конечно, обеспечение собственной безопасности – это прерогатива любого суверенного государства. Мы с этим и не спорим. Пожалуйста, мы против этого не возражаем. Но почему обязательно нужно выдвигать военную инфраструктуру к нашим границам при расширении? Вот на это нам может кто-нибудь ответить? Разве расширение военной инфраструктуры связано с преодолением сегодняшних глобальных угроз? Допустим, если мы будем говорить о главной из них сегодня – главной и для нас, и для США, и для Европы: что это за угроза – это терроризм и борьба с ним.

Нужна Россия в борьбе с терроризмом? Конечно! Нужна ли Индия в борьбе с терроризмом? Конечно! Но нас нет в НАТО, и других стран нет. А вот работать по этой проблематике мы можем эффективно, только объединяя усилия. Так что расширение тем более военной инфраструктуры и приближение ее к нашим границам и демократический выбор отдельных государств между собой никак не связаны. И я бы попросил эти два понятия не путать.

Знаете, я так «накарябал» здесь, что уже сам не разберу, что я записал. Я тогда отвечу на то, что сам могу прочитать, а если я на что-то не отвечу, вы напомните мне свои вопросы.

Косово и Сербия

Что будет с Косово, с Сербией? Это могут знать только косовары и сербы. И давайте не будем за них решать, как они устроят свою жизнь. Не нужно корчить из себя Господа Бога и решать за все народы все их проблемы. Мы с вами можем только создать условия и помочь людям разобраться в своих проблемах, – создать условия, выступить гарантами определенных договоренностей. Но не нужно навязывать им эти договоренности. Иначе мы загоним ситуацию в тупик. Если кто-то из участников этого весьма сложного процесса между этими народами почувствует себя оскорбленным, униженным, это будет тянуться веками. Мы только загоним проблему в тупик.

И в чем заключается наша позиция? Наша позиция заключается в том, что мы будем придерживаться именно этого принципа. И если мы увидим, что одна из сторон явно не удовлетворена предлагаемыми способами разрешения ситуации, мы такое решение поддерживать не будем.

Чечня

Я не очень понял, что Вы имели в виду, когда спросили об опыте наших военных в Чечне. Опыт малоприятный, но большой. Если Вас интересует в целом ситуация в Чечне, то могу Вам сказать, что сейчас там избран парламент, избран президент, действует правительство. Все органы власти и управления сформированы. Привлечены к работе в республике практически все политические силы Чечни. Для примера могу сказать, что членом парламента, допустим, там, в Чечне, является сейчас бывший министр обороны правительства А. Масхадова. И мы провели целую серию решений, которые позволили бывшим боевикам вернуться не только к нормальной, но даже и к политической жизни в республике. Так что мы предпочитаем сегодня действовать там экономическими и политическими средствами, передав практически, почти на сто процентов, обеспечение безопасности в руки самого чеченского народа. Потому что органы правопорядка, которые там сформированы, почти на сто процентов состоят из местных граждан, из тех, кто проживает в Чечне постоянно, – из чеченцев. Что касается Ливана, тоже не очень понял, что Вы имеете в виду, но да, как подтверждение того, что известная ситуация сложилась таким образом, как я ее сейчас нарисовал, об этом говорит также направление нами в Ливан наших военных строителей для восстановления мостов и инфраструктуры, разрушенной в ходе конфликта с Израилем. И этих строителей охраняли подразделения, полностью укомплектованные военнослужащими из Чечни и чеченцами по национальности. Мы исходили из того, что наши военнослужащие должны будут работать в районах, которые населены мусульманами, и если контингент, который охраняет наших военных, будет укомплектован тоже мусульманами – хуже от этого не будет. И мы не ошиблись. Действительно, местное население очень тепло встречало наших военных строителей.

Сотрудничество с Евросоюзом

Теперь по соглашению в области энергетики с Евросоюзом, так я понял вопрос? Мы уже многократно говорили, что мы не против того, чтобы согласовать принципы наших отношений с Евросоюзом в сфере энергетики. Более того, те принципы, которые заложены в Хартии, в общем и целом приемлемы. Но сама Хартия нас не очень устраивает. Потому что она не только нами, она и нашими европейскими партнерами

не выполняется. Достаточно вспомнить закрытый до сих пор для нас рынок ядерных материалов. Его же нам никто не открыл.

Есть и другие моменты, на которых я просто сейчас не хочу заострять внимание, но принципы сами по себе – они уже используются нами в том числе и в работе с немецкими компаниями. Я напомним о той сделке, которая состоялась между «Газпромом» и компанией «БАСФ». Это, по сути, обмен активами. Мы и дальше готовы так действовать. Мы готовы. Но в каждом конкретном случае мы должны понять: что мы отдаем, что отдают наши партнеры, посчитать, сделать независимую экспертную международную оценку и принять решение. Мы к этой работе готовы. Мы то же самое совсем недавно сделали и с итальянскими партнерами, с компанией «ЭНИ». Не только подписали с ними соглашение о поставках до 2035 года, по-моему, но еще там речь идет и об обмене активами. Вот сейчас мы то же самое, такой же вариант сотрудничества, изучаем и с нашими украинскими друзьями. Этот процесс идет.

А стоит ли «заводить» эти принципы под крышу возможного будущего основополагающего акта между Россией и Евросоюзом – по-разному можно посмотреть. Но я считаю, что не стоит, потому что кроме энергетики в наших взаимоотношениях с Евросоюзом есть и другие сферы сотрудничества: и сельское хозяйство есть, есть высокие технологии, есть транспорт. И все очень остро, очень интересно. Мы же не можем все подряд завести в основополагающий акт, который должен быть рамочным документом. Или вы хотите, чтобы мы занесли туда только то, что вам нужно, а то, что нам нужно, вынесли за рамки? Давайте мы будем все-таки по-честному друг с другом дискутировать и принимать взаимовыгодные решения.

Военно-техническое сотрудничество с Ираном

«В 90-е годы Россия оказывала Ирану помощь в создании ракетной техники». По-моему, вот Вы задали мне этот вопрос. «Сегодня иранцы хотят оснастить эти ракеты ядерными боеголовками, имеют ракеты, которые могут достичь Европы. Что Россия будет делать по иранской ядерной программе?» Так? Ну, во-первых, у меня нет сведений, что Россия в 90-е годы оказывала Ирану помощь в создании их собственных ракетных технологий. Там активно очень действовали другие страны. В том числе технологии шли по разным каналам. И у нас есть свидетельства тому. Я в свое время передавал их напрямую Президенту Соединенных Штатов. И из Европы идут технологии, и из азиатских стран. Так что Россия здесь ни при чем. Уверяю Вас. Меньше всего здесь замешана Россия. Меньше всего. Если вообще хоть как-нибудь замешана. Я в это время работал еще в Петербурге, но мы не занимались этим. Могу Вас уверить. Но, наверное, там, знаете, на уровне бизнеса что-то могло происходить. У нас обучали специалистов в институтах и так далее. И мы по просьбе, по информации наших американских партнеров на это жестко отреагировали. Сразу же и жестко. Но вот реакции от других наших партнеров, в том числе из Европы, мы такой не заметили. Более того, я не знаю, известно Вам или нет, должно быть известно: из Соединенных Штатов до сих пор поступает военная техника и специальное оборудование. До сих пор. До сих пор поступают из наличия в вооруженных силах, из Пентагона, запчасти к самолетам F-14. В Соединенных Штатах даже по этому поводу проводится, насколько мне известно, расследование. Несмотря на то, что расследование идет, с границы эти

запчасти забрали, вернули назад и через некоторое время опять, по имеющимся у меня сведениям, – если они не точны, проверьте их, – опять на границе задержали те же самые грузы. Даже с пометкой «вещественное доказательство».

Знаете, этот поток действительно трудноато остановить. Нужно действовать совместно. По поводу того, что у Ирана есть ракеты, которые угрожают Европе. Вы ошибаетесь. Сегодня у Ирана – вот здесь есть господин Гейтс, который наверняка знает эту информацию точнее, чем я, и наш Министр обороны – у Ирана сегодня есть ракеты с дальностью 2000 километров.

С.ИВАНОВ: 1600-1700 километров.

В.ПУТИН: 1600-1700 километров. Всего. Ну посчитайте, сколько километров от границы Ирана до Мюнхена. Нет у Ирана таких ракет. Они только планируют разработать на 2400. И то неизвестно, смогут ли они это сделать технологически. А вот уже 4, 5, 6 тысяч километров – я думаю, что для этого нужна просто другая экономика даже. Так что это маловероятно вообще. И Иран Европе не угрожает. Что касается того, что они собираются разместить ядерные заряды – у нас нет таких сведений, ядерные боеголовки поставить – у нас таких сведений нет.

Вот Северная Корея произвела испытания ядерного взрывного устройства. Иранцы нам все время говорят, что их ядерная программа носит мирный характер. Но я с Вами согласен, согласен в том, что у международного сообщества есть озабоченности по поводу характера и качества ядерных программ Ирана. И господин Эль-Барадеи недавно сформулировал эти озабоченности, по-моему, в шести или семи пунктах. И здесь я с Вами солидарен. И мне не понятно, почему иранская сторона до сих пор не отреагировала позитивным и конструктивным образом на эти озабоченности и предложения Эль-Барадея – снять эти озабоченности. Мне это тоже не понятно – так же, как и Вам.

Что мы будем делать? Я думаю, что вместе мы должны набраться терпения и аккуратно работать. Да, правильно, создавая и стимулы, и показывая иранскому руководству, что сотрудничество с международным сообществом гораздо лучше, чем конфронтация.

Да, опять вот по поставкам оружия в Иран. Вы знаете, разговоров больше, чем этих поставок. У нас ВТС, военно-техническое сотрудничество с Ираном минимальное. Просто минимальное. Там оно исчисляется я не знаю какими цифрами. Вообще мы в регион Ближнего Востока в разы поставляем вооружения меньше, чем другие страны, и в том числе Соединенные Штаты. Просто в разы – никакого сравнения нет. Мы поставили туда системы противоздушной обороны недавно, – это действительно так, – среднего радиуса действия – от 30 до 50 километров примерно. Это правда. Зачем мы это сделали? Я могу объяснить. Мы сделали это для того, чтобы Иран не чувствовал себя загнанным в угол. Не чувствовал, что он находится в каком-то враждебном окружении, и понимал, что у него есть канал для общения, понимал, что у него есть друзья, которым можно доверять. Мы очень рассчитываем на то, что и иранская сторона поймет и услышит наши сигналы.

Военно-техническое сотрудничество с Сирией

По поводу нашего оружия в Ливане и в секторе Газа. В секторе Газа я вообще не слышал о том, что присутствует наше оружие. Я не видел такого. Ну автомат Калашникова – вообще автомат самой распространенной системы стрелкового оружия в мире. Он, наверное, везде есть. Наверное, и в Германии на вооружении стоят еще автоматы Калашникова, во всяком случае, еще не уничтожены, – сто процентов.

В Ливане да. Там действительно были замечены ящики из-под наших противотанковых систем. Это правда. Мне об этом наши израильские партнеры сразу же сообщили. Мы провели тщательное расследование того, что там происходило. И установили, что эти системы остались на территории Ливана после того, как с него ушла сирийская армия. Мы провели соответствующую работу с сирийскими партнерами и обусловили наше дальнейшее сотрудничество в области военно-технического взаимодействия с Сирией необходимыми условиями, которые исключили бы возможность попадания оружия в чьи бы то ни было руки, кроме тех, для кого оно предназначены. Такая система выработана. В том числе мы договорились о системе возможных инспекций на складах в любое удобное время для российских специалистов. На складах после поставок наших систем в Сирию.

О ядерном паритете с США и роли ПРО

«США не разрабатывают стратегическое оружие, а Россия разрабатывает. Не будет ли Россия применять силу без санкций ООН в будущем? Россия разрабатывает системы стратегического оружия». Прекрасный вопрос, замечательный! Я Вам очень за него благодарен. Это дает мне возможность показать суть происходящих событий. Ведь чему мы за последние десятилетия обязаны, если мы говорим о том, что противостояние было, а большой войны все-таки не произошло в период противостояния двух сверхдержав и двух систем? Мы обязаны балансу сил между двумя этими самыми супердержавами. Был баланс и страх взаимного уничтожения. И одна сторона боялась шаг ступить лишний без того, чтобы не посоветоваться с другой в последнее время. И это был хрупкий мир, конечно, и страшноватый. Но он был достаточно надежным, как выясняется сегодня. Сегодня он, оказывается, и не такой уж надежный.

Да, Соединенные Штаты не разрабатывают, якобы, наступательного оружия. Во всяком случае, общественности об этом не известно. Хотя наверняка разрабатывают. Но мы даже сейчас спрашивать об этом не будем. Мы знаем, что разработки идут. Но сделаем вид, что мы об этом не знаем: не разрабатывают. Но что мы знаем? Это то, что в Соединенных Штатах активно разрабатывается и уже внедряется система противоракетной обороны. Да, сегодня она неэффективна, и мы точно не знаем, будет ли она вообще когда-нибудь эффективной. Но теоретически она ведь для этого и создается. Значит, опять же гипотетически мы исходим из того, что когда-то наступит момент, когда возможная угроза со стороны наших ядерных сил будет полностью нейтрализована. Сегодняшних ядерных сил России. А если это так, то это означает, что баланс будет абсолютно нарушен, и что у одной из сторон возникнет ощущение полной безопасности, а значит, это развязывает ей руки не только в локальных, а, возможно, уже и в глобальных конфликтах.

Мы же с вами сейчас дискутируем. Я не хочу никого подозревать в какой-то агрессивности. Но система отношений – это так же, как математика. Она не имеет личного измерения. И мы должны, конечно, на это реагировать. Как? Или так же, как вы, и строить многомиллиардную противоракетную систему, систему противоракетной обороны, либо, имея в виду наши сегодняшние возможности – экономические, финансовые – ответить ассиметрично. Чтобы все поняли, что да, система противоракетной обороны есть, но она в отношении России бессмысленна, потому что у нас есть такое оружие, которое ее легко преодолевает. Вот мы по этому пути и пойдём. Это дешевле для нас. Но это никак не направлено против самих Соединенных Штатов.

Я полностью согласен, если Вы говорите, что система ПРО не направлена против нас, то и наше новое оружие не направлено против вас. И я полностью здесь согласен с моим коллегой и другом – я, знаете, не побоюсь этого слова, при всех разногласиях я считаю Президента Соединенных Штатов своим другом. Он порядочный человек, я знаю, что на него там всех собак сегодня могут повесить в Соединенных Штатах за все, что делается и на международной арене, и внутри. Но я знаю, что это порядочный человек, и с ним можно разговаривать и договариваться. Ну так вот, мы когда с ним говорим, он говорит: «Я исхожу из того, что Россия и США никогда уже не будут противниками и врагами». Я с ним согласен. Но повторяю еще раз: вот эта симметрия и асимметрия – здесь нет ничего личного. Это просто расчет.

Теперь по поводу того, будет ли Россия применять военную силу без санкций ООН. Мы будем действовать всегда строго в рамках международного права. Мое базовое образование все-таки юридическое, и я позволю себе напомнить – и себе, и моим коллегам – что в соответствии с Уставом ООН в случае проведения миротворческих операций нужны санкции Организации Объединенных Наций, Совета Безопасности ООН. В случае проведения миротворческих операций. Но в Уставе ООН есть и статья о праве на самооборону. И здесь никаких санкций уже не нужно. Так. Что я забыл?

О развитии гражданского общества в России и роли неправительственных организаций

ВОПРОС: В моем вопросе речь шла о многополярности в самой России как таковой и о том, что касается отношения международного сообщества в отношении России, если она не соблюдает эти принципы: убийства журналистов, страхи, боязнь, отсутствие свободы, неправительственные организации.

В.ПУТИН: Я два слова скажу. Там был другой какой-то вопрос, на этот я в принципе уже отвечал, когда говорил о составе российского парламента. Посмотрите, кто там представлен и какие политические взгляды у тех людей, которые занимают лидирующие позиции в парламенте, легитимные партии. Что касается неправительственных организаций, то они активно работают в России. Да, мы ввели новую систему их регистрации. Она мало чем отличается от систем регистрации в других странах. И никаких замечаний от самих неправительственных организаций мы пока не видели. Мы практически никому не отказали в регистрации. Там есть два-три случая по чисто формальным условиям, и эти неправительственные организации работают над тем, чтобы исправить какие-то положения устава и так далее. По

субстантивным, сущностным вопросам никому не отказано. Все самым активными образом трудятся и будут трудиться дальше.

Что нас беспокоит? Я могу сказать и думаю, что это понятно для всех: вот когда эти неправительственные организации финансируются по сути иностранными правительствами, то мы рассматриваем это как инструмент иностранных государств в проведении политики в отношении нашей страны. Это первое. И второе. Во всех странах существуют определенные правила финансирования, скажем, избирательных кампаний. Через неправительственные организации идет финансирование от правительственных источников других стран, в том числе и в рамках правительственных кампаний. Ну куда это годится? Это что, нормальная демократия что ли? Это скрытое финансирование. Скрытое от общества. Чего же здесь демократичного? Можете Вы мне сказать? Нет! Не можете. И не скажете никогда. Потому что это не демократия, а просто влияние одного государства на другое.

Но мы заинтересованы в том, чтобы развивалось гражданское общество в самой России, чтобы оно ругало власти, критиковало, помогало власти определять свои собственные ошибки, корректировать свою политику в интересах людей. В этом мы, безусловно, заинтересованы, и мы будем поддерживать гражданское общество и неправительственные организации.

Что касается страхов там и так далее. Знаете, у нас меньше страхов сегодня, чем во многих других странах. Потому что за последние годы мы кардинально изменили ситуацию в сфере экономики и благосостояния граждан. У нас еще очень много проблем. И у нас очень много нерешенных проблем. В том числе проблем, связанных с бедностью. И вот я Вам скажу, что страхи-то в основном исходят отсюда.

Что касается журналистов, то да, это большая, сложная проблема. И журналисты гибнут не только, кстати говоря, у нас, в России, но и в других странах. Больше всего журналистов погибло где? Вы же специалист, можете, наверное, сказать, в какой стране больше всего погибло журналистов за последние, скажем, год-полтора? В Ираке больше всего погибло журналистов.

Что касается трагедий в нашей стране, мы, безусловно, будем самым тщательным образом бороться с этими явлениями и жестко карать всех преступников, которые пытаются подорвать и доверие к России и расшатать нашу политическую систему. Спасибо вам за внимание.

10 февраля 2007 года. Мюнхен

Från: ru.wikisource.org/wiki/Речь_Путина_в_Мюнхене_(2007) (2010-04-28)

3. Zhirinovskys tal i statsduman som utländsk agent, 2003.09.19

Стенограмма речи иностранного шпиона Жириновского

Det datumet hade duman sammanträtt för att diskutera 2004 års budget. Jag inleder talet av Zjirinovskij med att ta med föregående talarens, Ziuganovs, avslutning av sitt eget framförande i plenisalen. Ziuganov är partiledare för Rysslands kommunistiska parti, och är sannerligen inte nöjd med nya budgeten. Men det är en stor skillnad på hur detta missnöje tar sig till uttryck hos Ziuganov i jämförelse med Zjirinovskij. Ziuganov riktar främst sin kritik rakt mot punkterna han vill ta upp i fråga, medan Zhirinovsky använder sig av en annorlunda teknik.

Zjuganovs avslutning:

Рекомендации ученых требуют скорейшего увеличения среднестатистической зарплаты с нынешних 140 долларов до тысячи, но при таком бюджете об этом смешно и говорить. В бюджете правительством запланировано вымирание еще 2 3 миллионов граждан, более 100 миллионов останутся за бортом бюджетных ассигнований, им ничего не положено и нечего ожидать. А для 70 миллионов россиян запрограммированы нищета и прозябание.

В общем бюджет правительства - это лукавый, лицемерный документ: то ли бухгалтерская ведомость, то ли вексель для зарубежных хозяев, а заодно и черная касса "партии власти" для оплаты политического манипулирования. Быть участниками этого безобразия мы не желаем и не будем. Фракция будет консолидированно голосовать против этого бюджета.

Спасибо. (Аплодисменты.)

Председательствующий:

— Спасибо. Пожалуйста, Владимир Вольфович Жириновский.

По ведению - Плетнёва Тамара Васильевна.

Плетнёва Т. В.:

— фракция Коммунистической партии Российской Федерации. Спасибо.

Уважаемый Алексей Леонидович, выступал лидер фракции, за которую голосуют 30 миллионов избирателей, и вы, изолировав полностью оппозицию от участия в работе над бюджетом, не хотели даже послушать. Это не делает чести, мне кажется, не только вам лично, но и всему правительству.

Председательствующий. Пожалуйста, Владимир Вольфович.

Жириновский В. В. Я полностью согласен с тем, что сказали сейчас два депутата – Зюганов и уважаемая Тамара Плетнева. Но поскольку Геннадий Андреевич только поставил вопросы, почему так происходит, то я построю свое выступление с ответом, почему так. Чтобы он больше не мучался «почему». И чтобы было более понятно, чтобы меня не обвинили, что русский язык я плохо знаю, я буду выступать перед вами как представитель одной иностранной спецслужбы.

Так вот вы, русские, мы над вами издеваемся уже 300 лет. В 1717 году в Париже мы собрались и сказали: «Кто угрожает нам, холеной Европе? Вон там на востоке Российская империя!»

Вы говорите, что у вас бюджет полицейского государства, да это же всегда у вас было. Вспомните, как вас называли: Российская империя – жандарм Европы. Вспомните, как называли ваш сталинский режим, который действительно был самым кровавым. Теперь вы пытаетесь доказать, что вы недовольны полицейским государством. Тысячу лет ваша страна, Россия, только и может существовать как полицейское государство. Вот поэтому мы в Европе смотрим на вас, сперва мы Наполеона вам направили, и он победил. Не хвалитесь вашим Кутузовым, ваша армия проиграла, с позором отступила под Тулу, а мы спокойно шли до Парижа, вы догоняли наши обозы полностью в лаптях, разрозненная ваша армия. И пришли в Париж погостить к нам, отдохнуть.

В 1941 наши танки дошли до Москвы и ваш дурацкий мороз только сковал, потому что мы не знали, что у вас может быть минус 40. Если бы мы начали войну на 1 месяц раньше, ваша Москва сгорела бы и ваш Сталин остался бы в бункере в Самаре. И до Урала дошли бы наши немецкие танки, потому что мы заставили вас подготовить наших немецких танкистов, мы заставили вас заполнить баки вашим русским бензином и накормить нашу немецкую армию вашей русской пшеницей!

Но это история. Теперь мы смотрим из Брюсселя на вас и говорим вам: мальчики, мы устали от вашего советского режима. Вы снова стали великой страной, у вас снова мощнейшая в мире политическая партия, вы создали великое государство – Советский Союз. Наполеона нет у нас сегодня, Гитлера нет, мы сегодня перешли к режиму мягкой демократии, и нам стыдно перед европейцами снова на Москву посылать танки и тем более артиллерию.

И американцам неудобно еще пока вас бомбить. Пока они бомбят Белград и мы вас заставили согласиться с этим, они разбомбили Кабул, и вы сами им помогли. И за это вам пошел поток наркотиков, чтобы вы сдохли от них, и вы с этим согласны, у вас в несколько раз увеличился поток наркотиков. Мы разгромили вашего союзника в Багдаде, и вы молча это проглотили. И никогда не получите миллиарды долларов, вложенных туда. Мы закроем все ваши военные заводы. Мы уже пригрозили вашему механическому институту в Петербурге, они уже заткнулись. Ваше тульское КБ скоро задрожит, все ваши... Мы уже опустили вашу, «Курск», подводную лодку на дно. Вчера упал ваш лучший в мире бомбардировщик. Пока у вас лучшие самолеты, мы заставим вас, чтобы они падали, чтобы у вас не было керосина, чтобы ваши летчики не летали и чтобы вы занимались демократией. Мы ее построили, демократию, за счет эксплуатации всей Африки, Латинской Америки, а сегодня вам подсунили вашего великого перестройщика, до этого поработали с его женой в Италии на курортах в 1972 году и через 13 лет привели нашу мафию, нашего человека в ваш Кремль. И вы подняли руки за него, за первого президента. Вы избрали нашего человека. Он, Горби, наш человек. И вся Европа восхищена тем, что вы, русские, поставили себе человека, который разрушил самое великое в мире советское государство. Но он слабенький, потому что он из Ставропольского края, село Привольное, тракторист, комбайнер, рабоче-крестьянская кровь. Он выполнил свою задачу. Тогда нужно ломать страну, как ее поломать? Мы нашли на Урале, есть такой у вас чудак из села Будки, полупьяный прораб. И мы заставили нашу пятую колонну демократов его сделать первым Президентом вашей независимой России.

Мы вывезли у вас 500 миллиардов долларов. Вы сами открыли границы, вы сами разрешили вывозить, ваши министерства, ваш валютный контроль сам отправлял сотни миллиардов нам, к нам, а вы у нас просили деньги. И мы делали видимость, что мы вам даем деньги займы и вы, ваши министры оставляли все эти деньги в наших банках. Вы нам дали один триллион долларов. Спасибо вам. Вы русские свиньи, спасибо. Ваше Правительство Гайдара уничтожило 500 миллиардов долларов. Вклады ваш народ копил, и наш человек Гайдар уничтожил ваши вклады. Потом мы вывезли у вас 500 миллиардов, нам этого мало. Мы вывезли у вас 200 тысяч ученых. На подготовку одного ученого нам в Европе нужно 50 миллионов долларов. А ваши русские ученые у нас работают как дворники, как уборщицы за три тысячи долларов всего в месяц, потому что вы им платите всего 100 долларов, и мы им платим в несколько раз больше. Но это самая низкая зарплата у нас. И ваши великие ученые сегодня облагораживают Европу. Нам этого мало. Наши женщины все уже обветшали, потому что капитализм – страшная система. А у вас свеженькая русская молодежь. И мы вывезли у вас лучший генетический фонд. Все ваши девушки работают в наших борделях. Только они, все бордели Европы, мы их забили. Им хотелось посмотреть Европу, мы им показали Европу. Показали. Отобрали паспорта, загнали в публичные дома, но этого мало. Наше население большое, в Европе охилое: нужно менять запчасти, желудок, почки, сердце. И сегодня наши ученые могут менять все, кроме мозга. Наши западные врачи меняют все. Нам нужны запчасти. Кто вы? Русские свиньи, мы вас будем вытягивать в Европу, умерщвлять и пересадку органов производить. То есть вы нам дали деньги, дали сырье, ваш газ, нефть, металл. Ваши перебежчики – генералы КГБ, ваши журналисты, ваши дипломаты все к нам бегут, все 15 миллионов мы у вас забрали. Все лучше мы забрали, у вас остались бандиты, у вас сегодня бандиты. Мы вам даем четыре профессии вашим русским мужчинам: лесник – пилить лес, шахтер – добывать уголек; нефтяник – нефть и газчик. Все.

Четыре. А вашим русским женщинам только одна профессия: про-сти-тут-ка. И будете молчать, и сами будете поставлять, будете нам поставлять бесплатно уголь, газ, нефть, людей, деньги. А мы еще вам будем говорить, что у вас демократия плохая. Мы вам подожгли Чечню, мало? Мы подожжем вам Дагестан. Мало? Весь Кавказ подожжем. И не мы, а руками турок. Турки, турки. Их будет скоро 120 миллионов. Они вас обгонят по населению. И трехмиллионная турецкая армия подойдет к Воронежу. Вот там мы с вами поговорим. Под Воронежем вы вспомните Гудериана. Вы его разбили под Курском, а турецкая армия, вооруженная вашими танками Т-95М. Вы сегодня продажные генералы из Генштаба продаете нашей турецкой армии самые современные танки. И мы двинем их на Воронеж. У вашей армии нет ничего. Там старые БТР и падают самолеты. А китайская армия и турецкая вооружены самым лучшим способом.

Показываю сценарий вам. В ближайшее время мы спровоцируем конфликт между Индией и Пакистаном ядерный и заберем у индусов самую лучшую элиту. Нам не надо готовить ее. Ее сперва у русских взяли...

Это и есть бюджет, это и есть бюджет, как сделать страну богатой, а других заставить рабами работать на свой несчастный бюджет. И потом миллионы индусов попрут в Азию, и мы подготовим войну против Китая. Сейчас мы утюжим мусульманский мир, ваших друзей в Тегеране, в Ираке, в Ливии, в Судане и всех объявили террористами. И в этом нам помогает наше государство Израиль, и ваши русские евреи сегодня стреляют в ваших арабских друзей, вашими автоматами Калашникова. Видите, как мы умеем делать! Мы вас поссорим с мусульманами, у вас их 25 миллионов, они будут... у вас кругом будут мечети. Мы готовим боевиков в Эр-Рияде, в Каире, и к вам придут они, исламские боевики, специально поссорим две великие религии. На вашей территории! Мы кровью зальем вас! Вы отдадите нам сами Сахалин, Камчатку для Японии. Китай... отдадите всю Сибирь. Мы дойдем с востока до Урала, а с запада до Урала мы вам оставляем последнее место жительства, вы, русские свиньи. Пермская область, пермские лагеря, вот там закончите вы свое существование в 2030 году.

А иранская армия будет составлять тоже 3 миллиона, и население Ирана будет 200 миллионов, а у вас будет скоро – через 30 лет – всего 40 миллионов, но вы будете хлопать в ладоши, вы будете по-идиотски принимать каждый год бюджет, который вам ничего абсолютно не дает. Ваша армия будет деградировать все хуже и хуже. У вас будет альтернативная служба: выносить горшки из-под ваших стариков. Ваша молодежь только на это и способна. Почему? Потому что даже в этом зале сегодня у вас сидит 200 преступников, 200 лиц связаны с криминалом, и вы, улыбаясь, ничего не делаете. Сидят здесь члены красноярской организованной группировки во фракции «Единство», и она у вас считается проправительственной. Вот, мы вас заставили, что у вас проправительственные депутаты связаны с криминалом. И вы ничего не сделаете. Ничего не сделаете.

Мы вам подсунили большевиков. Ваши честные коммунисты думали действительно коммунизм можно построить – никогда и нигде никто не построит коммунизм! Но вы положили 40 миллионов в борьбе с Гитлером. Вот это нам и нужно было сделать. И нам нужно было вас как-то уничтожить. Просто Российскую империю уничтожить было нельзя. А вот красную российскую империю – можно было натравить коричневую.

Председательствующий.

Все, Владимир Вольфович, завершайте. Бюджет тут ни при чем. Пожалуйста, завершайте.

Жириновский Вы заставите замолчать наших патриотов. Мы все сделаем, чтобы у вас не было патриотов, чтобы вы заткнули голову всем, кто пытается защищать Россию. Собственными руками будете душить друг друга, вот, что мы сделаем вам. Поэтому голосовать бесполезно. Голосуйте, не голосуйте – разве в этом дело, Ждакаев. Вы уже не будете депутатом по Сахалину, там будет уже другой. И губернатора вашего мы убили, чтобы у вас не было нормального губернатора: и Цветкова, и Лебедева. А вы будете орать: «Голосовать, голосовать!» Вы, русские свиньи, ничего не понимаете. Мы, запад, вас уничтожим в течение 20 лет. Вот так закончил свое выступление представитель иностранных спецслужб в Брюсселе.

Председательствующий. Владимир Вольфович Жириновский...

Жириновский В Брюсселе.

Председательствующий. ... Завершайте.

Жириновский Я еще раз повторяю, что это не я выступал, а представитель иностранных спецслужб в Брюсселе, чтобы лучше поняли. А руку поднимает Драганов. Нам специально подсунули начальника таможи Драганова, чтобы он развалил всю таможню, и у нас сегодня дыра. Сквозь эту дыру у вас уходят все ваши деньги и товары, все. Поэтому пока вы не посадите всех ваших начальников таможенных в тюрьму, у вас будет таможня – очередная дыра. Я с вами прощаюсь. Через 20 лет вашим внукам в пензенских лагерях я расскажу, какие были тупые их дедушки.

4. Zhirinovskys tal i statsduman om immaterialrätt, 2006.09.20

Стенограмма заседания 20 сентября 2006 г., N 181 (895)

Выхожу сюда без всяких бумаг: мы же обсуждаем проблемы интеллектуальной собственности, то, что вот здесь, в голове у человека. Аесли он выходит с бумагами, то это уже не его труд, это уже чужой труд, он за него не отвечает, отвечает только автор. Это важнейшая сфера, и данный закон, конечно, нужен, но об отрицательных последствиях мы тоже должны говорить. Например, в судах сегодня огромное количество дел, рассматриваемых на основании старого законодательства, которое мы введением в действие этого закона отменяем. Значит, будут приостановлены все дела судебные и нарушены права всех тех авторов, которые сейчас судятся. Или мы можем в законе о порядке введения в действие этой части четвертой ГК указать, что все судебные дела по старым законам должны быть рассмотрены до конца, а уже новые пускай идут в соответствии с этой вот частью Гражданского кодекса. А то получается, мы хотим защитить права наших авторов и одновременно сразу нарушаем их права, ибо останавливаем всё судебное производство в масштабах всей страны. Кто бы куда бы сейчас ни обращался, где бы дела ни рассматривались, говорим: всё, ребята, вот мы приняли закон 20 сентября - все дела в архив, начинайте всё с нуля.?

Второе. Отсутствие правового регулирования какой ущерб нанесло нашей стране? Сотни миллионов, сотни миллиардов! Пока мы не имеем статистики, мы же не можем оценить закон. И дать характеристику истории закона. В Российской Империи начали создавать закон, специальное уложение - остановили, в советский период начали - остановили, третий раз делаем. Потом мы всегда спорим, почему мы такая богатая страна, а так бедно живём. Потому что у нас законы не действуют, мы всё время законы останавливаем. Третий заход уже делаем. Законы не должны иметь политической окраски. Режимы пускай меняются, но законы должны оставаться всегда такими, какими они были. Вот это главная наша беда: ещё раз сменится режим - ещё раз остановим действие всех законов, принятых с 91-го, допустим, по 2008 год, скажем, что другой режим, и будем принимать законы с 2008-го по 2015-й. Вот эту чехарду нужно раз и навсегда прекратить.

Конечно, большое значение имеют здесь все вопросы, связанные с авторами, патентами, изобретателями, рационализаторами. Но какая ещё угроза? Мы записываем в этом законе, что авторство, права авторов бессрочны, но мы с вами разоримся же! У нас самая творческая страна в мире. У нас столько авторов! Если они все захотят

получить деньги, а им эти деньги будут положены по этому закону, наш бюджет этого не выдержит. Там-то всегда платили, давно платили, и это не является нагрузкой на бюджет, в каждой стране приблизительно знают, сколько есть лиц, которые получают денежное вознаграждение за свои авторские права. А мы знаем статистику, сколько авторов у нас в соответствии с рассматриваемым сегодня законом могут обратиться? Вот играют гимн России, а почему бы наследникам автора этой музыки не получать деньги? Собrania, съезды, открытие, закрытие - гимн каждый день звучит где-то. Как-то регулируем этим законом? Никак. Могут получать. Могут запретить использовать эту музыку. Могут авторы? По данному закону могут - они авторы. А сколько у нас писателей! Наследники Толстого, Чехова - что с ними будем делать? Это же у нас великое количество писателей, во всех странах мира их очень мало или вообще нет, там этой проблемы нет, весь творческий потенциал планеты находится у нас.

Мы правильно берём стандарты мирового законодательства, но под то мировое законодательство, под его реализацию есть деньги. Ведь в советский период специально нарушали авторские права, их не было реально. Было Всесоюзное агентство по авторским правам, но реальные наследники³ ничего не могли получить, потому что считалось, что после смерти всё переходит государству. Всё! Умер писатель - ничего тебе не положено. А произведения издавались и издавались. Из чего исходило советское государство? Да не было денег всем платить! Или появились бы легальные миллионеры. Да что же такое: писатель - миллионер, а мы тут вкалываем на колхозном поле за ведро картошки?! А сейчас-то мы вводим это всё.

Тоже нужно быть осторожными и просчитать возможные отрицательные последствия. Здесь говорилось, что очень много разных оценок, в том числе негативных, много противоречий. Так на то мы с вами и здесь, чтобы эти все противоречия остановить и сказать: закон будет вот таким, каким его примет Государственная Дума. У юристов, как у врачей, всегда разные точки зрения в моральном аспекте, но с момента принятия нами закона их противоречия остаются только у них самих - на кафедре ЮНЕСКО, на кафедре МГУ, в любом другом месте - в этом смысл принятия нами закона. А если будем ссылаться на то, что есть разные заключения, тогда давайте не принимать, тогда мы не нужны с вами. Это как раз наш интеллектуальный труд, это мы своим трудом перекрываем все противоречия юристов. А мы хотим за них спрятаться: вот юристы в каком-то органе возражают. Ну и пусть возражают до принятия закона, после принятия закона возражать больше не будут.

Здесь есть ещё проблемы, связанные с терминами. Вот я уверен, что 90 процентов не понимали, что такое домены. Почему по-русски мы не можем сказать? Почему всё время вводим иностранные слова? Обязательно нужно вставить в любой закон десятки иностранных слов. Люди же не поймут! Нужно десятки лет их учить, второй язык нужно вводить. Само понятие "интеллектуальная собственность": слово "собственность" - по-русски, а "интеллектуальная" - это что такое? Я вас уверяю, из десяти человек девять, вот на улице остановите, не знают, что это такое. Назовите по-русски: "продукты умственной деятельности". Вот что твоя голова создаёт, всё это является отдельным умственным продуктом, а всё, что руки твои создают, - это физические, так сказать, предметы потребления, машины там, не знаю, грузчик что-то несёт... Вот интеллект - ум, разум. Нет, по-другому, на другом языке, по-французски, по-английски, на латинском языке... Это тоже обедняет нас с вами, потому что, когда

читают наше законодательство, думают, что у русских нет даже терминов своих, такая отсталая страна. Это имеет огромное значение, тут не надо заблуждаться.

Вот о ювенальных судах к нам скоро придёт закон: нет, не хотят - "суды по делам несовершеннолетних", давай "ювенальные", и всё, на латинском языке. По-русски: "мальчик", "девочка"... Нет, назовём: "ювенальные правонарушения"... Это беда, это плохо, это не нужно делать. Мы вводим поправки в имущественные отношения между супругами. Я не уверен, что здесь всё будет правильно. Мы говорим, что при разделе имущества право на эту самую интеллектуальную собственность имеет автор. А может быть, жена его вдохновляла на всё это? Скорее всего, она: или когда была любящей женой вдохновила, или вовремя бросила его - и тогда он стал творить. В любом случае она соавтор, она помогала. Или натурщица для художника - она его вдохновила! берите натурщицу - и он никогда этого великого произведения не создаст. То есть она его вдохновила, а ей ничего не положено.

Поэтому здесь тоже проблема есть: кто соучастник этого процесса?

Процесстворческий! Когда писатель, как затворник, в глуши где-то что-то пишет - нет проблемы. А вот супруги - композиторы, он и она. Как здесь делит будут в случае смерти наследство? Кто - папа или мама - больше сделал? И там, и там разные будут родственники, тоже могут возникать проблемы. Или вот мы установили перечень объектов интеллектуальной собственности, а развитие идёт дальше. Мы что, через двадцать лет вернёмся к дополнению этого перечня? Значит, десять - пятнадцать лет будут воровать по каким-то другим объектам, которые мы в закон не заложили. Судья скажет: этого нет в перечне, идите, вы свободны, никто не имеет права обращаться с иском. И в этом смысле законодательство должно быть универсальным, и здесь, конечно, много ещё нужно будет поработать. Принимать надо обязательно, опять мы последние! Весь мир давно всё принял. Вот поэтому нас не принимают в ВТО: у нас до сих пор нет законодательства!

Отдельные законы всё-таки намного ниже, нужно, чтобы все сферы были кодифицированы, чтобы всем было понятно, что по жилью в этой стране решают, по лесу, по воде, по интеллектуальной собственности. А передавать перечень законов, указов президента - конечно, это нас разоружает. Хотя, может быть, кому-то и выгодны отдельные статьи старых законов, поэтому они будут цепляться за то, чтобы оставались старые законы, не был принят кодекс, будут ссылаться на то, что слишком много страниц. Но авторы могут писать меньше, при этом давать более ёмкие понятия. Но, видите, приходится разжёвывать всё. Папа Римский сделал ссылку на XIV век, а шумит сегодняшний мусульманский мир: они не поняли, что он читал лекцию своим студентам в университете. Поэтому, естественно, бывают проблемы с текстом, который нужно давать исходя из того, что масса потребителей не всё понимает. Надо разжёвывать, поэтому очень много и пишется. Надо принимать закон и дальше двигаться. И непонятно, почему парламентские слушания проводятся после принятия законопроекта в первом чтении. Тогда зачем нужны эти парламентские слушания? То есть вдогонку: надо - мы вам проведём, но концептуально мы уже сегодня примем. Уже ничего парламент... (Микрофон отключён.)

Стенограмма заседания 20 сентября 2006 г., N 181(895)

База данных «Стенограммы заседаний
Государственной Думы»
<http://wbase.duma.gov.ru/steno/nph-sdb.exe>

Bilaga C

Vladimir Putin har podiet under Säkerhetskonferensen i München. På främsta åhörarraden kan man med säkerhet urskilja Angela Merkel, John McCain och Joseph Lieberman.

1. Zjirinovskij har podiet i Statsduman. 2. Bilden som Zjirinovskij valt låta pryda sitt partis hemsida, [www. ldpr.ru](http://www.ldpr.ru).